

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**11-14 YAŞ GRUBU ERGENLERİN ALGILANAN ANA-
BABA TUTUMLARI İLE SOSYAL-DUYGUSAL
ÖĞRENME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur ÖZTÜRK

**Enstitü Ana Bilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nurgül YAVUZER

TEMMUZ – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

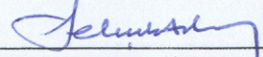
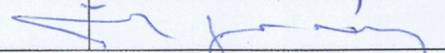
11-14 YAŞ GRUBU ERGENLERİN ALGILANAN ANA-
BABA TUTUMLARI İLE SOSYAL-DUYGUSAL
ÖĞRENME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur ÖZTÜRK

Enstitü Ana Bilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 11/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZASI
Yrd. Doç. Dr. Nurgül YAVUZER	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Özgür ERGÜN	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İlknur ÖZTÜRK

11.07.2017

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nurgül YAVUZER'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bu vesileyle tüm hocalarıma ve tezimin son okumasında yardımlarını esirgemeyen Yunus Emre OĞUZ'a teşekkürlerimi borç bilirim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme ve aileme şükranlarımı sunarım.

İlknur ÖZTÜRK

11.07.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÖĞRENCİLERDE SOSYAL VE DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ.....	7
1.1. Sosyal ve Duygusal Beceriler	7
1.2. Çocuklarda Sosyal ve Duygusal Becerilerin Gelişim Süreci.....	9
1.3. Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri	12
1.3.1. Problem Çözme Becerileri	16
1.3.2. İletişim Becerileri	17
1.3.3. Kendine Saygı Becerileri.....	19
1.3.4. Stresle Başa Çıkma Becerisi.....	21
1.4. Duygusal ve Sosyal Öğrenmenin Önemi ve Rolü.....	22
1.5. Anne Baba Tutumları.....	24
1.5.1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumları.....	26
1.5.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumları	28
1.5.3. İzin Verici Anne Baba Tutumları	28
1.5.4. Tutarsız Anne Baba Tutumu.....	29
1.5.5. Reddedici Anne Baba Tutumları	30

1.5.6. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	31
1.6. Anne Baba Tutumu ve Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişki	32
BÖLÜM 2: YÖNTEM	38
2.1. Araştırma Modeli	38
2.2. Çalışma Evreni ve Örneklemi	38
2.3. Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bilgiler	38
2.3.1. Ana-Baba Tutumları Ölçeği	39
2.3.2. Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği.....	40
2.3.3. Kişisel Bilgi Formu	41
2.4. İstatiksel Analizler	41
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	43
3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımı	43
3.2. ABTÖ ve SDÖBÖ Tanımlayıcı İstatistikleri	51
3.3. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Cinsiyete Göre Değişimi	52
3.3.1. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Yaşa Göre Değişimi.....	54
3.3.2. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Değişimi	56
3.3.3. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Değişimi.....	57
3.3.4. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Medeni Duruma Göre Değişimi	58
3.3.5. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Baba Eğitim Durumuna Göre Değişimi.....	60
3.3.6. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Eğitim Durumuna Göre Değişimi	62
3.3.7. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Baba Mesleğine Göre Değişimi	64
3.3.8. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Mesleğine Göre Değişimi	66
3.3.9. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Gelir Düzeyine Göre Değişimi	68
3.3.10. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Kardeş Sayısına Göre Değişimi	70

3.4. Anne Baba Tutumları İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler	72
SONUÇ	73
KAYNAKÇA	88
EKLER	94
EK - 1 Kişisel Bilgi Formu	94
EK - 2 Sosyal Duygusal Öğrenme Becerisi Ölçeği	95
EK - 3 Anne-Baba Tutum Ölçeği	96
ÖZGEÇMİŞ	98

KISALTMALAR LİSTESİ

- ABTÖ** : Ana Baba Tutumları Ölçeği
- CASEL** : CollaborativeforAcademic, Social, andEmotional Learning
- MEGEP** : Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
- SEL** : SocialandEmotional Learning
- SDÖBÖ** : Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği
- SPSS** : Statistical PackagefortheSocialSciences

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Analizi	43
Tablo 2. Anne Baba Meslek, Gelir Ve Kardeş Sayısı Dağılımı	48
Tablo 3. ABTÖ alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	51
Tablo 4. SDÖBÖ alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	52
Tablo 5. ABTÖ'nin Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları	52
Tablo 6. SDÖBÖ'nin Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları	53
Tablo 7. ABTÖ'nin Yaşa Göre Karşılaştırmaları	54
Tablo 8. SDÖBÖ'nin Yaşa Göre Karşılaştırmaları	55
Tablo 9. ABTÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları	56
Tablo 10. SDÖBÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları	56
Tablo 11. ABTÖ'nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları	57
Tablo 12. SDÖBÖ'nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları	58
Tablo 13. ABTÖ'nin Anne Baba Birlikteliğine Göre Karşılaştırmaları	58
Tablo 14. SDÖBÖ'nin Anne Baba Birlikteliğine Göre Karşılaştırmaları	59
Tablo 15. ABTÖ'nin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları	60
Tablo 16. SDÖBÖ'nin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları	61
Tablo 17. ABTÖ'nin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları	62
Tablo 18. SDÖBÖ'nin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları	63
Tablo 19. ABTÖ'nin Baba Mesleğine Göre Karşılaştırmaları	64
Tablo 20. SDÖBÖ'nin Babanın Meslek Durumuna Göre Karşılaştırmaları	65
Tablo 21. ABTÖ'nin Anne Mesleğine Göre Karşılaştırmaları	66
Tablo 22. SDÖBÖ'nin Anne Mesleğine Göre Karşılaştırmaları	67

Tablo 23. ABTÖ'ninGelire Göre Karşılaştırmaları	68
Tablo 24. SDÖBÖ'ninGelire Göre Karşılaştırmaları	69
Tablo 25. ABTÖ'ninKardeş Sayısına Göre Karşılaştırmaları.....	70
Tablo 26. SDÖBÖ'ninKardeş Sayısına Göre Karşılaştırmaları	71
Tablo 27. AnaBaba Tutumları İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Yaşam Boyunca Becerilerin Gelişimi	11
Şekil 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	44
Şekil 3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	44
Şekil 4. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı.....	45
Şekil 5. Anne Babaların Sağ Olma Durumuna Göre Dağılımı	45
Şekil 6. Anne Babaların Medeni Duruma Göre Dağılımı.....	46
Şekil 7. Babaların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	46
Şekil 8. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	47
Şekil 9. Babaların Meslek Durumuna Göre Dağılımı.....	49
Şekil 10. Annelerin Meslek Durumuna Göre Dağılımı	49
Şekil 11. Ailelerin Gelir Durumuna Göre Dağılımı.....	50
Şekil 12. Ailelerin Çocuk Sayısına Göre Dağılımı	50

Tezin Başlığı: 11-14 yaş grubu ergenlerin algılanan ana-baba tutumları ile sosyal-duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi	
Tezin Yazarı: İlknur ÖZTÜRK Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nurgül YAVUZER	
Kabul Tarihi: 11/07/2017	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 93 (tez) + 5 (ek)
Anabilimdalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Psikoloji
<p>İnsanların çevresiyle ilişkisi ve yaşam boyu elde ettiği başarılar, temel olarak sahip oldukları becerilerle şekillenmektedir. Bu beceriler içerisinde sosyal ve duygusal beceriler, insanların sosyalleşmesini ve hayat boyu başarısını şekillendiren beceriler olarak öne çıkmaktadır. Doğumdan itibaren aile ve çevreyle kurulan etkileşimin biçimlendirdiği sosyal ve duygusal beceriler, öğrenilebilir becerilerdir ve anne baba tutumları bu becerilerin biçimlenmesinde önemli rol üstlenmektedir. Bu araştırmada anne baba tutumları ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada 11-14 yaş grubundaki 5.6.7.8. sınıfta öğrenim gören 314 katılımcıdan elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Eldeleklioğlu (1996)'nun geliştirdiği Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ve Kabakçı ve Owen, (2010)'in geliştirdiği Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği (SDÖBÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin koruyucu-istekçi ebeveyn algısının daha yüksek olduğu, öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin ortanın üstü seviyede olduğu, ebeveyn tutumlarının bütün alt boyutları ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Literatürdeki bulgular genellikle demokratik ana baba tutumunun olumlu etkisine işaret ederken bu araştırmada koruyucu-istekçi ana baba tutumunun olumlu etkisinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak ana baba tutumları ile öğrencilerin ana baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu, korucuyu-istekçi ana baba tutumlarının öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini diğer ana baba tutumlarından daha fazla etkilediği görülmektedir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Sosyal ve duygusal beceriler, anne baba tutumları, ana baba tutumları ölçeği, sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ölçeği.	

Title of the Thesis: The Relationship Between Problematic Internet Usage and Perceived Parental Attitudes in Secondary School Students	
Author: İlknur ÖZTÜRK	Supervisor: Assist. Prof. Dr. Nurgül YAVUZER
Date : 11/07/2017	Nu. of pages: ix (pre) + 93 (thesis) + 5 (supp)
Department: Psychology	Subfield: Psychology
<p>The success people achieve throughout their lives and their relationship with the people around them take shape by the skills they basically have. Social and emotional skills come forward as the ones that shape the socialization and life-long success of people. Social and emotional skills that are formed through the interaction with family and society since birth are learnable attainments and parent attitude has an important role in forming these skills. In this research the relationship is studied between the parent attitude and social and emotional learning skills. In the study, the data is obtained from 114 participants of 11-14 years of 5th 6th 7th and 8th graders analyzed with statistical methods. As data collection tool, Parental Attitudes Scale that is developed by Eldeliklioğlu(1996) and Social and Emotional Learning Scale that is improved by Kabakçı and Owen (2010) are used. According to research findings, it is understood that students have a higher perception of protector and headrequester parental attitude, students' social and emotional learning skills are above the middle level, there is a significant relationship between parental attitudes with their all sub-dimensions and social- emotional learning skills. While the findings in the literature point out the positive effects of democratic parental attitude, in this research it is found out that the positive effect of protector and headrequester parental attitude is higher . In conclusion, it is understood that there is a meaningful relationship statistically between the parental attitudes and the parental attitudes of students; protector and headrequester parental attitudes affect students' social and emotional learning skills more compared to other parental attitudes.</p>	
Keywords: social and emotional learning skills, parental attitudes, Parental Attitudes Scale Social and Emotional Learning Skills Scale	

GİRİŞ

Araştırma Problemi

Bilişsel olmayan ancak geliştirilebilir beceriler olan sosyal ve duygusal beceriler, kişilerin hedeflerine ulaşmasında, başkaları ile bir arada bulunma hallerinde ve kendi duygularını yönetmede başvurduğu becerilerdir ve karakteri oluşturan becerilerdir. Karaktere özgü beceriler olduğu için günlük yaşamın birçok yerinde etkisini gösterir ve işinin hayatının biçimlenmesinde büyük bir rol oynar. Sosyal ve duygusal beceriler çocukluktan itibaren başta aile, arkadaşlar ve öğretmenler olmak üzere çevrenin etkisi ile şekillenen becerilerdir (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 12). İnsanlar, bir aile ortamına doğmakta ve doğumundan itibaren birçok şeyi aile bireylerinden öğrenirken geleceğine yön veren birçok duygu ve davranışları da ailenin tutum ve davranışlarının etkisinde şekillenmektedir. Bu bakımdan aile, her bireyin hayatı boyunca sosyal ve duygusal açıdan etkisi altında kaldığı en önemli sosyal faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozaslan, 2012: 29).

Erken çocukluk döneminde aile içinde edinilen sosyal ve duygusal beceriler ve çocuğun ulaştığı gelişim seviyesi, çocukların okula hazır olma durumunu da önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde okul öncesi dönemden itibaren çocukların bir dizi sosyal ve duygusal beceriyi kazanması sağlanmaya çalışılmaktadır. Güven duygusu, akranlarla iyi ilişkiler kurabilme, görevlere konsantre olabilme ve devam edebilme, verilen talimatları dinleme ve gereğini yerine getirebilme, sosyal problemleri anlama ve çözebilme, duyguları etkili bir şekilde başkalarına iletebilme gibi sosyal ve duygusal beceriler bu dönemde önemle üzerine durulan becerilerdir. Bu becerileri yeterince gelişmeyen çocukların pozitif sosyal ilişkiler kurmakta zorlandığı, zamanla çekilme ve yalnızlık yaşamaya başladığı, depresyon ve kaygı belirtileri gösterdiği dile getirilmektedir. Ayrıca bu çocukların ilerleyen dönemlerdeki eğitim hayatlarında beklenen başarıyı gösteremediği, devamsızlık, okulu bırakma ve diğer davranış sorunları yaşadığı da görülmektedir (Ostrosky ve Meadan, 2010: 104).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ilköğretim 5., 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri üzerinde anne-baba tutumlarının bir etkisinin olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın temel problemini “İlköğretim 5.,6.,7.,8. Sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ile anne-babaların tutumları arasında bir ilişki var mıdır?” şeklinde tanımlamak mümkündür.

Araştırmanın temel hipotezi; “H1: Anne baba tutumları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır” olarak belirlenmiştir. Bu temel hipoteze ve araştırmanın amacına uygun olarak diğer hipotezler ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- ✓ H11: Anne baba tutumları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.
- ✓ H12: Anne baba tutumlarının alt boyutları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.
- ✓ H13: Anne babaların demografik özellikleri anne tutumları ile sosyal ve duygusal beceri arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaya yol açmaktadır.
- ✓ H14: Çocukların yaş ve cinsiyetleri anne baba tutumları ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaya yol açmaktadır.

Araştırmanın Önemi

İnsanların bilişsel gelişimi, kalıtsal özelliklerle birlikte çevre tarafından biçimlendirilmektedir. İnsanların çocukluk dönemindeki çevrenin en önemli aktörü olarak ana baba, çocukların sosyal ve duygusal öğrenme süreçlerine yön vermektedirler. Dolayısı ile ana babanın çocuğuna yaklaşımını biçimlendiren tutum ve davranışlarının

niteliği, çocuğun kişisel özelliklerini şekillendirirken öğrenme becerilerinin biğimlenmesine de yön vermektedir (Bozaslan, 2012: 32).

Her toplumun geleceği bugünkü çocuklar tarafından inşa edilecek ve bugünkü çocuklar şu an işgal edilen rolleri gelecekte devralacaklardır. Sağlıklı bir toplum için çocukların bu rolleri devralmaya hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Temel akademik becerileri güçlendirmenin yanında her bireyin dürüst bir vatandaş olarak yetişmesini sağlamak, uyururucu, şiddet gibi zararlı alışkanlıklardan korumak başta aileler olmak üzere bugünün yetişkinlerinin görev ve sorumluluğudur (Elias, 2003: 3). Dolayısıyla ocukların sağlıklı bir toplumun sağlıklı bir bireyi olabilmesi için standart özelliklerinin yanında sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocukların sosyal ve duygusal açıdan gelişimi, bilişsel ve fiziksel gelişimleri kadar önemlidir. Çünkü ocuklar doğrudan sosyal ve duygusal becerilerle doğmamakta, bu becerileri zaman içerisinde kazanmakta ve geliştirmektedir. Dolayısı ile başta ana babalar ve öğretmenler olmak üzere çocuğun eğitimi ile ilgili olanların bu gelişim sürecine zen göstermesi gerekmektedir. Çocuklarda sosyal ve duygusal gelişim, hem kendilerini tanımalarını ve kendilerini anlamalarını sağlamakta hem çevresini ve dünyayı doğru bir şekilde algılayabilmesini sağlamaktadır. Dolayısı ile insanlarla ve çevreyle olan iletişimi de bu gelişim düzeyine bağlı olarak şekillenmektedir. Sosyal ve duygusal açıdan yeterli bir ocuk/kişi, iletişim kurmakta zorlanmazken toplum içinde aktif olmakta, zorlukların ve stresin üstesinden daha kolaylıkla gelebilmekte ve çatışmaları zmetkte daha başarılı olmaktadır (Mid-State Central EarlyChildhoodDirection Center Bulletin, 2009: 1-2).

Çocukların gelişimi ve kişiliği yaş, cinsiyet, zeka düzeyi, ailedeki kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin büyüklüğü ya da küçüklüğü, ailenin sosyo ekonomik ve kültürel durumu, dili, arkadaşlarıyla ilişki düzeyi, anne babanın ocuk yetiştirme tarzı, eğitim yaşamı ile ilgili bileşenler gibi bir çok değişkenden etkilenmektedir (Durualp, 2014: 15). Bu araştırmada anne baba değişkeni ile çocuklara ait bazı demografik değişkenler bağımsız değişken olarak alınmış olup anne babanın demografik özellikleri ile ocuk yetiştirme tutumlarının arasındaki ilişki sorgulanmıştır.

Çocukların ve ergenlerin aile içi ilişkileri onların kişisel gelişiminin devam sürecinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Çünkü bu dönemde aile içinde başarılı bir sosyal ve duygusal etkileşim yaşayan çocuklar ergenlik dönemi sorunları ile daha kolay baş edebilirken yaşamın ilerleyen safhalarında da daha az sorun yaşamaktadırlar. Kuşaklar arası düşünüş ve yaşayış farkları dolayısı ile ebeveyn-çocuk ilişkilerinde sorunlar yaşanması doğaldır. Çocukların olgunlaşma döneminde aile bireylerinin rehberlik işlevlerini yerine getirebilmesi önem taşımaktadır. Ancak çocukların baskı algısı, onlardaki güven duygusunun gelişimine etki etmektedir. Bunun yanında yetenek ve becerilerin gelişiminde anne baba tutumlarının yön verici etkisi söz konusudur (Yavuzer, 2007: 271).

Ana baba tutumları, çocuğun kişiliğinin ve karakteristiğinin gelişiminde merkezi bir role sahiptir. Anne babaların çocuklara karşı olan tutumlarının biçimi, çocuğun gelişim sürecini yönlendiren bir özelliğe sahiptir. Çünkü bir anne baba çocuğa karşı nasıl bir davranış sergilerse çocuğun vereceği karşılık da temelde aynı türden bir davranış olacaktır. Anne babaların ilgili ve çocukların arzu ve isteklerini anlayarak buna uygun gelen davranışlar sergilemesi, çocukların da anlaşılır ve tutarlı tepkiler vermesini sağlamaktadır. Anne babaların güven verici ve destekleyici tutum ve davranışlarının çocukların davranışsal gelişiminde en etkili tutum ve davranış olduğu belirtilmektedir (Yavuzer, 1994: 34).

Ana-baba tutumlarının etkisi, ilk çocukluk dönemi ile sınırlı olmayıp neredeyse hayatın her döneminde kendini göstermektedir. Ana baba tutumları, çocukların günlük hayattaki karar alma, karar süreçlerine katılma, okul ve arkadaşlık ilişkileri, iş ilişkileri, genel disiplin anlayışı, akademik başarı gibi hayata yön veren temel eylemleri etkilemekte ve biçimlendirmektedir (Bozaslan, 2012: 30).

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada bazı hususlara ilişkin doğruluğu önceden kabul edilen varsayımlar söz konusudur. Bu varsayımlar aşağıdaki şekildedir;

- ✓ Araştırmada veriler 5.6.7.8. yaşındaki çocuklardan anket formları ile toplanmıştır. Anket formları yoluyla toplanan bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırma örnekleminin belirlenen örneklemini temsil ettiği varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmada kullanılan ölçeklerin istatistiksel açıdan güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmanın analizlerinde kullanılan istatistiksel test ve analizlerin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Birçok araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da bazı sınırlılıklar söz konusudur. Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür;

2016-2017 Eğitim öğretim yılı için;

- 1- İstanbul ili Bayrampaşa ilçesinden seçilen bir ortaokulun 5.6.7.8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- 2- Öğrencilerin anne-baba tutumlarına ilişkin veriler, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve 1992-1993 öğretim yılında Eldeleklioğlu ve Kuzgun tarafından yeniden düzenlenen Anne-Baba Tutum Ölçeği'nden alınan puanlarla sınırlıdır.
- 3- Öğrencilerin sınıf, yaş cinsiyet, ebeveyn durumu, kardeş sayısı ve ekonomik durum gibi demografik bilgiler, kişisel bilgi formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- 4- Sonuçlar araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlikleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Beceri: Bireyin refah ve sosyo-ekonomik ilerlemesinin en az bir boyutunu yönlendiren, anlamlı bir şekilde ölçülebilen ve çevre ve eğitim gibi faktörlerin etkisiyle terbiye edilerek geliştirilebilen kişisel özellikleri ifade etmektedir (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 12).

Sosyal ve duygusal beceriler: İnsanların çevresi ile sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmesini ve çevreyle etkileşime girebilmesini sağlayan becerilerdir (Ataş vd., 2016: 73).

Sosyal ve duygusal öğrenme becerileri: Bireylerin sosyal zeka, duygusal zeka ve sosyal duygusal yeterliliklerinin bir arada gelişme süreci olarak tanımlanabilir (Kocakülâh ve Ad, 2015: 242).

Problem çözme becerisi: İlişkileri ve nedenlerini anlama, bunları yorumlama, seçenekleri ve alternatifleri değerlendirerek problemin çözümüne ulaşma becerileridir (Erözkan, 2013: 732).

BÖLÜM 1: ÖĞRENCİLERDE SOSYAL VE DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ

1.1. Sosyal ve Duygusal Beceriler

Beceri kavramı, bireyin refah ve sosyo-ekonomik ilerlemesinin en az bir boyutunu yönlendiren, anlamlı bir şekilde ölçülebilen ve çevre ve eğitim gibi faktörlerin etkisiyle terbiye edilerek geliştirilebilen kişisel özellikleri ifade etmektedir (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 12). Ayrıca beceri kavramı, istenilen bir şeyi yapmak ya da bir sonucu elde etmek için yapılması gerekenleri yapabilme kapasitesi olarak da tanımlanabilir. Konuşma, sayı, mantık kullanımı gibi beceriler bilişsel becerileri ifade ederken kişilerin kendi inançları, kendi davranışlarını kavrama ve kontrol etmesi, başka insanlarla başa çıkabilmesi gibi beceriler ise sosyal ve duygusal becerileri oluşturmaktadır. Bireylerin sosyal ve duygusal becerilerini tanımlamak ve kategorize etmenin çeşitli güçlükleri vardır. Bu nedenle literatürde ele alınırken farklı yazarlar tarafından farklı becerilerden bahsedildiği görülmektedir. Akademik literatürde sosyal ve duygusal beceriler olarak başlangıçta vicdan azabı, azim, meraklı olma, bilgi sahibi olma gibi özellikler sayılırken günümüzde ise kendini kontrol etme, dikkatlilik, benlik saygısı, öz yeterlik, problemlerle başa çıkabilme, dışa açıklık, empati, alçakgönüllülük, hoşgörü, azim, duygusal zeka gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır (Goodman vd., 2015: 14).

Sosyal beceriler, insanların çevresi ile sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmesini ve çevreyle etkileşime girebilmesini sağlayan becerilerdir. Dolayısıyla sosyal beceriler, bireylerin çevresi tarafından kabul ya da red edilmelerinde büyük önem taşıyan becerilerdir. Literatürde sosyal beceri kavramı, bir bireyin bilgi alma, verme, kişisel olarak görüşlerini açıklayabilme, duygu ve tutumlarındaki değişimleri çevresine ifade edebilme yeteneği anlamında kullanılmaktadır. Lieberman (1982), Riggio (1986), Gresham ve Reschly (1987)¹ gibi yazarlar, sosyal beceriyi bireyin kendini ifade edebilmesi, çevresiyle iletişim kurabilmesi ve kendisinden beklenen makul davranışları belirli bir sorumluluk içerisinde yapabilmesi olarak tanımlamaktadırlar.

¹ Ataş vd. (2016)'nın görüşlerine dayanarak sosyal beceri kavramını açıkladığı söz konusu yazarların eserlerine doğrudan müracaat edilmemiş olup bu yazarların isim ve eserlerine kaynakçada yer verilmemiştir.

Bireylerde sosyal becerilerin eksik olması ya da sahip olunan becerilerin gerektiğinde yerli yerinde kullanılamaması anlamına gelmektedir. Bu becerileri eksik çocukların ve öğrencilerin arkadaşları tarafından zor kabullenildiği ve bu kişilerin hayatının ilerleyen döneminde uzun süreli ilişkiler kurmakta ve kurulan ilişkileri yürütmekte zorlandığı görülmektedir (Ataş vd., 2016: 72-73).

Bireylerin sosyal ve duygusal açıdan kendisini yeterli hissetmesi, sağlıklı ve mutlu bir yaşam için büyük önem taşımaktadır. Bireylerin bu yeterlilik duygusu, çocukluk çağından itibaren oluşmakta ve çevreyle olan uyum düzeyine göre şekillenmektedir. Özellikle çocukluk ve ergenlik çağındaki çocukların sosyal ve duygusal olarak desteklenmesi, onlara değer verilerek saygı gösterilmesi onların yeterlilik duygusunu etkileyerek kendileriyle, başka insanlarla ve çevreyle kurdukları ilişkiye şekil vermektedir. Bireylerin bu ilk gelişim evrelerinde özellikle anne babaları tarafından destek görmesi, sosyal ve duygusal becerilerin gelişmesini sağlamakta ve bireyin sosyal ve duygusal açıdan kendini yeterli hissetme duygusunu güçlendirmektedir (Kocakulah ve Ad,2015: 242).

Çocuklardaki duygusal beceriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Saarni,2011:4-5);

- ✓ Başkalarının duygu durumlarının farkında olma, kişilerin aynı anda birden fazla duyguyu birden taşıyabileceği ihtimalinin farkında olma becerisi,
- ✓ Başkalarının duygularını anlama ve ayırt etme becerisi,
- ✓ Duygularla sosyal rollerin ilişkisini kurmaya yarayan kelime dağarcığını kullanma becerisi,
- ✓ Başkalarının duygusal deneyimlerine empatik ve sempatik katılım becerisi,
- ✓ İç duygusal durumun kendi içinde ve dışında bir ifadeye karşılık gelmek zorunda olmadığını ama duygu ifade edici davranışlarının başkalarının duygu ve düşüncelerini etkilediğini kavrama becerisi (bu beceri duygu sunum stratejisi olarak da adlandırılmaktadır),
- ✓ Üzüntü verici duygulara iç düzenlemeler yoluyla adapte olarak bu duygularla başa çıkma becerisi,
- ✓ Duyguların karşılıklılığının ilişkilerin yapısına ve duyguların derinliğine göre değişebileceğini kavrama becerisi (Örnek: Erişkinlerin yakınlığı gerçek

duyguların karşılıklı paylaşımı ile izah edilirken ana çocuk ilişkisi ise asimetrik bir özelliğe sahiptir, karşılıksızdır),

- ✓ Duygusal öz yeterliğe sahip olma becerisi.

1.2. Çocuklarda Sosyal ve Duygusal Becerilerin Gelişim Süreci

Çocukların sosyal ve duygusal açıdan gelişmesi, bazı temel becerileri kazanmasını içermektedir. Çocuğun kendi hislerini anlaması ve tanımlaması, başkalarının duygularını anlama, duygu ve ifadelerin kontrol edilmesi ve yönetilmesi, davranışlarını düzenleyebilme, empati kurma, başkaları ile iletişim ve ilişkiler kurma bu becerilerin önde gelenleridir. Çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri doğdukları andan itibaren aile içerisinde başlar ve aile içi ilişkilerle şekillenir. Çocukların gelişiminde ailenin sağladığı desteğin büyük bir öneminin olduğu kabul edilmektedir (Mid-State Central Early Childhood Direction Center Bulletin, 2009: 1).

Çocuklar sosyal ve duygusal becerilerle doğmazlar. Hemen herkes yaşamlarında önemli bir yer tutacak olan bu becerileri başta ailesi, öğretmenleri ve akranları olmak üzere çevrelerinden öğrenmektedir (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 9). Çocukların bakıcıları ile kurduğu ilk ilişkisi aynı zamanda duygusal yaşamının da başladığı ilişkidir. Dolayısı ile bakıcıların çocuğun temel ihtiyaçlarını düzenli bir şekilde karşılaması, çocukta dünyanın ve insanların güvenilir ve ihtiyaçlarına duyarlı olduğu duygusunun oluşmasını sağlar. Bakıcı-çocuk ilişkisi, çocuklardaki duygusal gelişimin temelini oluşturmakta ve gelecekteki sosyal ilişkiler için de bir ölçü niteliği taşımaktadır. Bu ilk ilişkide kurulan güvenli bir bağ, çocuğun güven duygusunun gelişmesini sağlarken özgürlük duygusunu da geliştirmektedir. Güven ve özgürlük duygusu ise çocuğun zamanla dünyayı tanıma ve akranlarıyla ilişkiye girme yeteneklerinin gelişmesini sağlamaktadır (Saarni, 2011: 5).

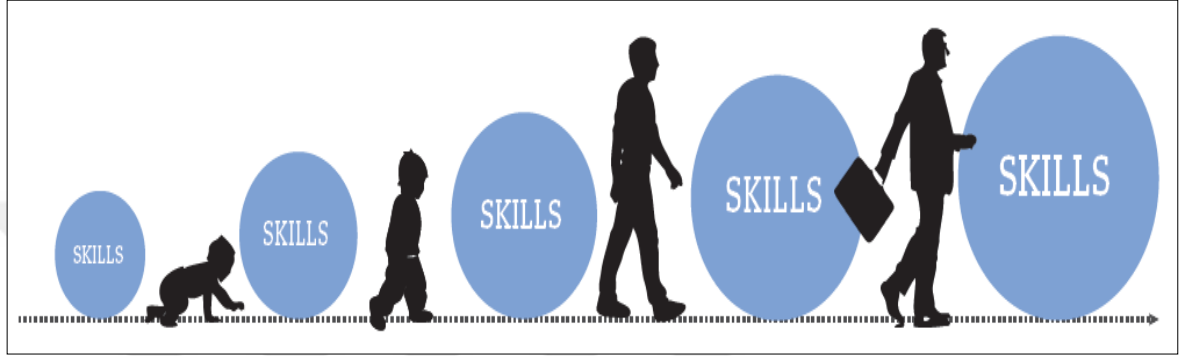
Çocuklar sosyal becerileri ilk önce aile içinde ve kendi akranı çocuklardan öğrenirler. Çocukların akranları ile ilişkileri genellikle oyunlar çerçevesinde gelişmektedir. Oyunlar, çocukların birçok becerisini geliştirmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu açıdan oyunlar, sosyal becerilerin geliştirilmesi ile ilgili eğitim programlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanında bebeklikten itibaren günlük yaşam olayları ve çocuğun karşılaşılabileceği çeşitli zorluklar, sosyal becerilerini

sergilemesi ve geliştirmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin çocukların ilk dönemlerden itibaren karşılaştıkları problemlerin onlar için kendini geliştirme fırsatı olduğunu hesaba katarak davranması gerekmektedir (Lynch ve Simpson, 2010: 4-5).

Çocukların sosyal ve duygusal becerileri belirli bir program dahilinde geliştirilerek güçlendirilebilmektedir. Aileler, okullar (eğitim hayatı) ve topluluklar çocukların bu becerilerinin geliştirilebileceği temel faaliyet alanlarıdır. Aileler çocukların ilk gelişim evresinde en önemli unsur iken okul çağına geldiklerinde çocukların üzerinde okulun ve arkadaşlarının etkisi belirgin bir artış göstermektedir. Bu üç gelişim çevresinin başlıca etkilerini aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 15-17);

- ✓ **Aile etkisi:** Aile ortamı, çocukların ilk çocukluk döneminde neredeyse zamanının tamamını birlikte geçirdiği bir ortamdır. Dolayısı ile ilk gelişme çağındaki çocuk dünyaya ait hemen her şeyi ailesinden görmekte ve onlardan öğrenmekte, onları bir rol modeli olarak benimsemektedir. Aile, çocuk için bir güven ortamı yaratırken duygularının da beslendiği ana kaynaktır. Bu nedenle aile bireylerinin bu ilk gelişim döneminde çocuklar birlikte oyun oynaması, çeşitli etkinliklerde bulunması, kitap okuması gibi faaliyetler sosyal ve duygusal becerilerin ilk temellerinin atılmasını ve bunun belirli bir plan üzerinde şekillenmesini sağlamaktadır.
- ✓ **Okulun etkisi:** Başta anaokulları olmak üzere eğitim hayatının ana çatısını oluşturan okullar, çocukların ailede başlayan sosyal ve duygusal gelişiminin sürdürüldüğü alanlardır. Okullarda verilen eğitimin içerisinde ve okul bünyesinde düzenlenen etkinliklerde çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmeyi hedefleyen ve özel olarak tasarlanmış etkinlikler bulunmaktadır. Bunun yanında başta matematik gibi akademik başarıların elde edilmesi, spor, müzik, sanatsal etkinlikler, kulüp faaliyetleri gibi sosyal yönü güçlü etkinliklerin düzenlenmesi çocuklardaki sosyal ve duygusal gelişmeyi desteklemektedir. Okullarda öğrenci toplulukları, yardım ve dayanışma grupları oluşturmaya öğrencilerin sosyal gruplara katılımını teşvik ederken öğrencilerin topluluk içinde yaşama deneyimlerini de artırmaktadır.

- ✓ **Toplulukların etkisi:** Topluluklar, aile ve okuldan farklı olarak çocukların gerçek dünyaya adapte olmalarını sağlayan birliktelikler olarak ayrı bir öneme sahiptir. Çocuklar için rol modeli olan aile üyelerinden farklı olarak topluluklardaki liderler, çocuklar için gerçek yaşama ait bir örnek niteliği taşımaktadır. Ayrıca çocuklar topluluklar içerisinde yardımlaşma, dayanışma, gönüllülük gibi becerilerini geliştirmektedir.

Şekil 1. Yaşam Boyunca Becerilerin Gelişimi

Kaynak: Ikesako ve Miyamoto, 2015: 14.

Dünyanın birçok ülkesinde okul öncesi dönemden itibaren çocukların sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini geliştiren programlar vardır. Özellikle eğitim kurumlarının çatısı altında sürdürülen ve social and emotional learning (SEL) olarak adlandırılan bu programların becerilerin geliştirilmesinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Bu programların başarısı ile ilgili olarak yapılmış çok sayıda araştırmayı meta analiz yöntemi ile tarayan Payton vd. (2008: 5-6)'nın elde ettiği bulgulara göre SEL programlarının sosyal ve duygusal öğrenme becerisinin geliştirilmesindeki başlıca etkileri aşağıdaki şekildedir;

- ✓ SEL programlarına katılan öğrencilerin kişisel yaşamları ile birlikte sosyal ve akademik hayatlarında da önemli iyileşmeler görülmektedir. Bu programlar öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini artırırken okula ve arkadaşlarına yönelik tutumlarını değiştirmekte, akademik performanslarını artırmaktadır.
- ✓ SEL programları, farklı öğrenci gruplarında yaşanan sorunların azalmasını sağlamaktadır. Sorunlu öğrencilerde önemli iyileşmeler görülürken sosyal

kategorilerden kaynaklanan birçok problemin yaşandığı öğrenci gruplarında başarılı sonuçlar alınmasını sağlamaktadır.

- ✓ SEL programlarının başarısı geçici olmayıp, devam eden zamanda da etkisini sürdürmektedir.
- ✓ SEL programlarının yürütülmesinde eğitimcilerin görev alması, programların başarısını artırmaktadır ve elde edilen sonuçlar bu programların genel eğitim müfredatına dahil edilerek uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.
- ✓ Aktif öğrenme biçimlerini kullanan, sosyal ve duygusal becerileri geliştirme odaklı, belli becerileri hedefleyen programların diğer programlara göre daha başarılı olduğu görülmektedir.
- ✓ SEL programlarının okul çağındaki çocuk ve gençlerin davranışlarının düzenlenmesinde etkili müdahale yöntemlerinden birisi olduğu görülmektedir.

1.3. Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri

Son yıllarda çocuklardaki sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi hakkında önemli bir literatürün oluştuğu ve bazı hususlarda bir fikir birliğinin oluştuğu görülmektedir. Bu araştırmalara göre gerek aileler gerekse toplum ve kurumlar sorumluluk sahibi, şiddetten uzak, zararlı madde kullanmayan çocukların yetiştirilmesini istemektedir. Bu nedenle günümüzde birçok eğitim kurumunda çocukların sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan eğitimlerin genel eğitim programı içerisindeki ağırlığı artmaktadır. Çünkü sosyal ve duygusal becerilerin öğrenilmesinin temel yaşam görevlerinin başarıyla yerine getirilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Akademik öğrenme, ilişki kurma, etkili iletişim, başkalarına karşı duyarlı olma, başkalarıyla birlikte olma ve bir şeyler yapma gibi becerilerin bu eğitimlerle geliştirilebileceği ileri sürülmektedir (Elias, 2003: 7).

Sosyal ve duygusal öğrenme; bireylerin sosyal zeka, duygusal zeka ve sosyal duygusal yeterliliklerinin bir arada gelişme süreci olarak tanımlanabilir. Elias (2006'dan aktaran Kocakulah ve Ad, 2015: 242) ise “bireyin kendi duygularını ve başkalarının duygularını tanıma, ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma, duygularını ifade etme ve yönetme, güçlü ve zayıf yönlerini tanıma, etkili iletişim kurma ve sürdürme gibi yaşam

görevlerini sürdürmek için ihtiyaç duyulan becerileri geliştirme süreci” şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyal ve duygusal öğrenme, bireyin yaşamında başarılı olması için gereken yeterliliklerin kazanılması süreci olarak da tanımlanmaktadır. Elias (2003: 7)’a göre sosyal ve duygusal öğrenme, eğitimin eksik kalan parçasını oluşturmaktadır. Çünkü ailede, okullarda ve diğer eğitim ortamlarında kazanılan becerilerin yanında sosyal ve duygusal becerilerle ahlaki erdemler olmadığında ciddi bir tehlike ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle sosyal ve duygusal öğrenme, etkili bir eğitimin standart akademik eğitimle birlikte kombine bir şekilde verilmelidir.

ABD’de çocukların sosyal ve duygusal öğrenmeleri üzerine çalışmalar yürüten Collaborative for Academics Socials and Emotional Learning (CASEL /Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İşbirliği Ortak Programı), sosyal ve duygusal öğrenme programlarında mutlaka ele alınması gereken beş çekirdek yeterlilik grubu belirlemiştir. Bu yeterlilikler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Elias, 2003: 9-10; Elias vd., 2006: 10; Payton vd., 2008: 4);

- ✓ **Öz Farkındalık Becerisi:** Kişinin kendine güven duymasını sağlayan duygu ve çıkarları, değerleri ve güçlü yönlerinin farkında olması,
- ✓ **Öz Yönetim Becerisi:** Stresle baş etme, dürtüleri kontrol edebilme, zorlukları çözebilmek için azim gösterme, duyguları uygun şekilde ifade edebilme, kişisel ve akademik hedeflere yönelik olarak ilerleyebilme becerisi,
- ✓ **Sosyal Farkındalık Becerisi:** Başkaları ile empati kurabilme, bireysel ve gruplara özgü farklılıkları tanıma, bu farklılıkları kabul edebilme, aile/okul ve toplum kaynaklarının tanınması ve doğru bir şekilde kullanılması becerisi,
- ✓ **İlişki Becerileri:** İş birliği temelinde başkaları ile sağlıklı ilişkilerin kurulması, dışarıdan gelen olumsuz baskılara direnebilme, kişiler arası ilişkileri kavrama ve yardımlaşma temelinde ilişkiler kurabilme becerisi,
- ✓ **Sorumluluk ve Karar Alma Becerisi:** Etik değerlere uygun kararlar alarak, standartlara ve normlara uygun davranma, başkalarına saygılı olma ve eylemlerinin muhtemel sonuçlarını üstlenebilme becerisi.

Farklı kaynaklarda sıkça atıf yapılan bu beş temel becerinin çalışmalarda öne çıkan sosyal beceriler olarak ele alınarak açıklanmaktadır². Farkındalık becerisi kişinin kendisini ve çevresini tanıyarak kendi benlik algısını oluşturmasını, kendi benliğinin farkındalığına varmasını ifade etmektedir. Bu beceri kişinin zayıf ve güçlü yönlerini görmesini ve diğer insanların da varlığının farkında olmasını sağlamaktadır. Öz yönetim becerisi, bireyin dürtülerini kontrol etmesini, stres ve kaygıyı yönetebilmesini hedefler belirleyerek buna göre motivasyonunu düzenlemesini ifade etmektedir. Empati/Duygudaşlık, başkalarının farkında olma, onlara saygı duyma gibi becerileri içeren sosyal farkındalık becerisi, bireyin sosyal bir varlık olarak kendi dışındakileri anlama ve anlamlandırma becerisini ifade etmektedir. İlişki beceriler kişinin başkaları ile iletişim ve ilişki kurmasını, gerektiğinde onlardan yardım istemesini ve yardım etmesini içeren bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorumluluk ve karar alma becerisi ise kişinin değerlendirme yaparak sorumluluk üstlenme ve karar vererek bunu uygulayabilme becerisini ifade etmektedir (Elias vd., 2006: 10). Bu becerilere bakıldığı zaman esasında çok sayıda becerinin söz konusu olduğu ve bu becerilerin benzerlikleri ile ortak yanlarından hareket edilerek ortak beceri grupları oluşturulduğu görülmektedir. Zaten literatürdeki araştırmalarda sosyal ve duygusal beceriler boyut adı altında gruplara ayrılarak incelenmektedir.

Çeşitli çalışmaların veri ve bulgularından yola çıkılarak Türkiye’de de sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin sınıflandırılması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan birisi olan Kabakçı ve Owen (2010: 157-157), ilköğretim çağındaki öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini bir ölçek çerçevesinde sınıflandırmışlardır. Yapılan çalışmada 41 maddelik ve 4 faktörlü bir ölçek elde edilmiştir. Yapılan istatistiksel ölçümler sonucu problem çözme becerileri, kendilik değerini artıran beceriler, stresle başa çıkma becerileri ve iletişim becerileri olmak üzere dört faktör tespit edilmiştir. Oluşturulan ölçekteki maddelerin hangi faktörler altında yer alacağını tespit eden testler sonucu 1 madde işlem dışı bırakılmış ve nihai olarak 40 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Bu ölçekte ilköğretim öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri “problem çözme becerileri, kendilik değerini artıran

² Özellikle ABD menşeli Sosyal ve Duygusal Öğrenme programlarının neredeyse tamamında “sosyal ve duygusal beceriler nelerdir?” sorusuna bu beş temel beceri grubu ile cevap verilmektedir.

beceriler, stresle başa çıkma becerileri ve iletişim becerileri” olmak üzere 4 ana boyut olarak tespit edilmiştir. alt boyutların geçerlik ve güvenilirliğini test etmek için yapılan test-tekrar-test güvenilirlik katsayıları oluşturulan ölçeğin iç tutarlılığının olduğunu ve tespit edilen boyutların ilk öğretim öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerini tanımlamaya yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal becerileri ölçmek için ölçek değerlendirme çalışması yapan Ataş vd. (76-78), ilköğretim çağındaki öğrenciler, öğretmenler ve ebeveynleri içeren bir üç farklı örneklem grubu oluşturmuş ve 76 maddelik ve 7 boyutlu bir ölçek elde etmişlerdir. Alt boyutların geçerlik ve güvenilirlik katsayıları istatistiksel olarak yeterli olup çocuklardaki sosyal becerileri ifade eden 7 alt boyut aşağıdaki biçimde şekillenmiştir;

- ✓ İlişki başlatma ve sürdürme becerileri,
- ✓ Atılganlık becerileri,
- ✓ Duygulara yönelik beceriler,
- ✓ Davranış ve dürtülerle başa çıkma becerileri,
- ✓ Sorun çözme becerileri,
- ✓ Plan yapma ve grupla etkileşim becerileri,
- ✓ İş yürütme becerileri.

Kabakçı ve Owen (2010)’ın geliştirdiği ölçeği üniversite öğrencilerine uygulayan Kocakulah ve Ad (2015: 244-245)’ın araştırması da tespit edilen söz konusu dört alt boyutun doğruluğunu onaylayan sonuçlara ulaşmıştır. Dolayısı ile gerek çocukluk çağındaki öğrenciler gerek erişkinliğe yakın bir olgunluktaki üniversite öğrencileri için aynı alt boyutları doğrulayan iki ölçeğin bulgularından hareketle bu araştırmada da sosyal ve duygusal öğrenme becerileri aşağıdaki şekilde ele alınmıştır;

- ✓ İletişim becerileri,
- ✓ Problem çözme becerileri,
- ✓ Stresle başa çıkma becerileri,
- ✓ Kendilik değerini artıran beceriler.

1.3.1. Problem Çözme Becerileri

Problem çözüme, yaşanan bir olumsuzluğun, gerginliğin ya da kişiler arası uyumsuzluğun ortadan kaldırılmasıdır. Hayat boyunca karşılaşılan problemlerin önemli bir kısmı kişiler arası problemler niteliğindeki problemlerdir. Bu da problemlerin çözümünde iletişim ve etkileşim becerisi gerektirmektedir. Çünkü başarılı bir iletişim, kişiler arası gerilimin azaltılmasında anahtar bir role sahiptir. Bireylerin problemleri çözüme yöntemleri önemli ölçüde kişilik özellikleri ile ilişki içerisindedir. Problem çözüme, ilişkileri ve nedenlerini anlama, bunları yorumlama, seçenekleri ve alternatifleri değerlendirerek problemin çözümüne ulaşma gibi alt bileşenlerden oluşmaktadır (Erözkan, 2013: 732).

Karar verme becerilerinin artması, bireylerin öz saygılarını artırırken problem çözüme ve stresle başa çıkmada da olumlu tarzları kullanma becerilerini artırmaktadır. Çolakkadıoğlu (2010: 197-200)'nun araştırması, karar verme eğitimleri verilen gençlerin karar alma zorluklarını aşmasını sağladığını ve bu eğitime bağlı olarak karar verirken daha özgüvenli olduklarını ortaya koymaktadır. Bunun yanında karar verme becerisi gelişen gençlerin olumsuz başa çıkma stillerinin yerine olumlu stillere yöneldiği ve sorumluluk alıcı bir tutum geliştirdikleri görülmektedir. Dolayısı ile karar verme becerisi, problem çözüme becerisi, kendine saygı becerisi gibi becerilerin birbiri ile ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Problem çözüme becerisi önemli ölçüde karar alma becerisi ile ilgilidir. Bu alanda çalışmalar yapmış olan Janis (1989'dan aktaran Çolakkadıoğlu, 2010: 73-74)'e göre problem çözüme temel olarak aşağıdaki dört basamaktan oluşmaktadır;

- ✓ Problem oluşturma: herhangi bir durumla karşılaşıldığında öncelikle hangi gereksinimlere ihtiyaç olduğu ve en iyi çözümün ne olduğu düşünülerek problemin tanımı yapılır,
- ✓ Bilgi kaynaklarının kullanımı: ön bilgiler kullanılarak ve yeni ön bilgilerin neler olabileceği düşünülerek mevcut bilgi kaynaklarının değerlendirmesi yapılır,
- ✓ Analiz: Oluşturulan problem ve çözümleri analiz edilerek karar verme sürecine geçilir,

- ✓ Karar verme ve uygulama: Problemin çözümü için en uygun seçenek seçilir ve uygulanır.

Günlük yaşamda insanlar birçok problemle karşılaşır ve hayatın olağan akışı içerisinde bunların makul bir şekilde çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik yaşamın hızla karmaşıklaşan yapısı gün geçtikçe karşılaşılan problemlerin sayısını artırmakta ve bunları daha da karmaşık hale getirmektedir. Dolayısı ile insanların bu sorunlar yumağını çözebilmesi için problem çözme becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Problem çözme becerisi, esnek ve kolay uyum sağlamayı, karşılaşılan problemlere karşı uygun araç ve yöntemleri kullanmayı gerektirmektedir. Problem çözme becerisi problemlerin ilişkiler üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve kişinin kendisinde yarattığı stresi ortada kaldırmada etkili bir başa çıkma mekanizmasıdır. Problem çözme becerileri gelişmeyen kişilerin daha kaygılı ve çevrelerine karşı güvensiz oldukları görülmektedir. problem çözme becerisi, farklı aşamalarda farklı yetenekleri gerektirdiği için sosyal ve duygusal beceriler içerisinde üst düzey zihinsel faaliyette bulunmayı gerektiren bir yetenek olarak kabul edilmektedir (Kaya vd., 2012: 212-213).

1.3.2. İletişim Becerileri

Çocuklar, sosyal ve duygusal gelişim sürecinde akranları ile iletişime geçer ve onlarla ilişki kurarlar. Bu iletişim ve ilişkinin pozitif nitelikte olması onların işbirliği becerisini ve takım halinde hareket etme yeteneğini geliştirmektedir. Çocukların akranları ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, onların çevreden algılanma biçimine etki ederken çocukların da diğer alanlardaki becerilerine olumlu yönde etki etmektedir. Çünkü akran ilişkilerinde başarılı olan çocuklar akademik yaşamda sınıf içi etkinliklere daha fazla katılmakta, karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilmektedir. Buna karşın akran ilişkilerinde sorun yaşayan çocuklarda diğer alanlarda da başarısızlık görülmektedir (Boyd vd.,2005: 5). Sağlıklı bir akran ilişkisinin temelinde ise iletişim kurma ve bunu sürdürebilme becerisi yatmaktadır.

Etkili bir iletişim, bireysel ve toplumsal başarının temelini oluşturmaktadır. Çünkü insanlar kim olduklarını, ne düşündüklerini, neleri yapıp yapamayacaklarını, ne istediklerini ve neyi istemediklerini anlatmak ancak iletişim ile mümkündür. Çocuklar,

ilk dönemlerinden itibaren isteklerini, sorunlarını, değer verdikleri şeyleri ve değerlerini iletişim yolu ile ortaya koyarlar. Bu nedenle iletişim çocukluktan itibaren insanların kendilerini ifade ettikleri kendine özgü bir dildir. Çocukların iletişimi sözlü olabileceği gibi sözsüz de olabilir. Hatta bazı çocukların sözsüz iletişim becerilerinin diğerlerine göre daha fazla olduğu ve davranış ve hareketleri ile istek ve düşüncelerini çevresindekilere oldukça anlaşılır bir biçimde anlatabildikleri görülmektedir (Shapiro, 2004: 1, 17).

Okul öncesi çocuklar bir araya geldiklerinde genellikle birbiri ile keyif alarak oynarlar. Ancak bu durum her çocuk için geçerli değildir ve bazı çocuklar akranları ile ilişki kurmakta zorlanmakta, akranlarının oyun çevresinden geri çekilmekte ya da onlar tarafından dışlanmaktadır. Çocukların bu şekilde akran gruplarının dışında kalması o an için mutsuz olmalarına yol açarken zaman içerisinde de çevresiyle iletişim kurma becerilerinin zayıflamasına yol açmaktadır. Akranları ile pozitif ilişkiler kuramayan çocukların sonraki dönem ilişkileri de sorunlu olmakta ve bu durum bireyin iletişim kurma becerileri konusunda yetersizleşmesine neden olmaktadır. Erken dönemde kurulan pozitif nitelikli akran ilişkilerinin temel önemi, çocuğun becerilerinin güçlenmesini sağlaması ve çevresi tarafından daha fazla sevilmesini sağlamasıdır (Mize, 2005: 1-2).

Bazı çocukların bireysel olarak başarı göstermesine karşın grup içi ilişkilerde ve grup halinde bir şeyi yapmada ya da başarmada yeterince beceri sahibi olmadığı görülmektedir. Çünkü bu çocuklarda gruplara katılma becerisi yeterince gelişmemiştir. Bu durumun çocuklar için acı verici bir deneyim olduğu belirtilmektedir. Hatta küçük yaşlardaki bu kötü deneyimin ilerleyen yıllarda kişinin kendini çevresinden izole etmesine yol açtığı görülmektedir. Grup başarısızlığının akademik başarının düşüklüğünden madde bağımlılığına kadar birçok olumsuzluğa kaynaklık ettiği belirtilmektedir. Çocukların grup becerileri sergilemesi, gelişimlerinde önemli bir yeri olan sınıf içi etkinliklerde önem taşımaktadır. Çocukların sınıf içi etkinliklerde grup halinde hareket etmeyi öğrenmesi, zihinsel yeteneklerini sergilemesine imkan yaratırken doğasındaki liderlik ve benzer özellikleri de geliştirmesine imkan vermektedir. Temel olarak çocukların kendini çevresindekilere ifade edebilmesine yarayan grup içi

becerilerin geliştirilmesinde eğitim hayatının ve öğretmenlerin önemli bir rolünün olduğu dile getirilmektedir (Shapiro, 2004: 37).

Sosyal açıdan kaygılı çocukların sosyal becerilerinin düşük olduğu ve çevresi ile iletişim kurarken belirli bir gerginlik sergiledikleri görülmektedir. Cartwright-Hatton vd. (2005: 139-140)'ın sosyal açıdan kaygılı çocukların sosyal becerileri ve anksiyete düzeyleri ile ilgili olarak yaptığı araştırmanın bulgularına göre kaygı seviyesi yüksek olan çocukların sosyal becerileri diğer çocuklara göre daha düşük çıkmaktadır. Davranışsal olarak açık bir fark gözlenmese bile kaygı düzeyi yüksek çocukların kendini sosyal açıdan daha az becerili gördükleri, çabuk sinirlenmekten şikayetçi oldukları görülmektedir. Bu da sosyal becerilerin üzerinde olumsuz etkileri olan kaygı düzeyinin iletişim becerisini olumsuz etkilediğine işaret etmektedir.

Birçok ülkede çocukların sosyal ve duygusal becerilerinin eğitimleri sırasında geliştirilmesi önemli bir eğitim hedefi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitim politikaları içerisinde çocukların akran ilişkilerini geliştirmesine özel bir önem verilmekte ve çeşitli stratejiler uygulanmaktadır. Bu stratejiler içerisinde fiziki çevrenin çocuklara özgü şekilde dizayn edilmesi, çocukların özelliklerinin dikkate alınarak sosyal çevrenin düzenlenmesi ve çocuklar üzerinde etkisi olan ailelerin bilinçlendirilmesi gibi faaliyetler ön plana çıkmaktadır (Ostrosky ve Meadan, 2010: 109).

1.3.3. Kendine Saygı Becerileri

Kendine saygı becerileri, bireyin kendisi ile ilişkisini ve kendisine bakışını, değerlendirme biçimini ifade eden becerilerdir. Benlik saygısı olarak da ele alınan kendine saygı becerileri, kişinin kendine saygı duymasının yanında kendisine güvenmesi, kendi davranışlarını onaylaması, kendinden hoşnut olması ve kendisini sevmeye sayılmaya layık bulması ile ilgili becerilerdir. Literatürdeki araştırmalar benlik saygısını kendisine atfettiği olumlu ya da olumsuz değer çerçevesinde ele almaktadır. Kişilik gelişiminde önemli bir kavram olan benlik saygısının yüksek ya da düşük olması, bireyin kendilerini kabul ya da ret düzeylerini de ortaya koyan duygu ve düşüncelerdir. Diğer psiko-sosyal özellik ve beceriler gibi benlik saygısı da bebeklikten itibaren oluşmaya başlamaktadır. Benlik saygısı, ihtiyaç ve gereksinimlerin sevgi, ilgi

ve empatik bir yaklaşımla karşılama düzeyine bağlı olarak şekillenmektedir (Altıok vd., 2010: 101-102).

Özsaygı, bir kişinin kendisini bir birey olarak ne ölçüde kabul ettiği, sevdiği ve saydığı ile ilgili bir durumdur. Özsaygı ile ilgili bir yargıya varmada kişinin elde ettiği başarılar bir kriter olarak alınabileceği gibi çevredeki insanların kendisine yönelik bakış açıları ve yargıları da kriter olarak ele alınabilmektedir. Dolayısı ile kişinin yaşam başarıları kadar çeşitli şekillerde önemli bulduğu kişilerin kendisi ile ilgili görüşleri de önemli olabilmektedir. Özsaygının yüksek ya da düşük olması, kişinin diğer psiko-sosyal değişkenleri üzerinde etkili olduğu için önemli bir kavram olarak görülmektedir. Çünkü düşük özsaygının düşük yaşam doyumu, yalnızlık, anksiyete ve depresyon gibi olumsuz durumlara yol açarken yüksek özsaygının ise kendini tanıma ve kabul etme, akademik başarı, kişiler arası ilişki başarıları gibi değişkenlere olumlu ettiği görülmektedir (Erözkan, 2007: 63-64).

Benlik kavramı ile karıştırılmaya müsait bir kavram olan özsaygı, benlik algısına bağlı olarak bireyin kendisine yönelik saygı algısıdır. Benlik, kişinin kim olduğu ile ilgili düşünce ve değerlendirmelerin tamamını ifade etmektedir. Benlik, bireyin kendine bakışından oluşmakta ve kendisi hakkındaki nihai düşüncesidir. Kişinin kendini iyi bir futbolcu, fen bilimlerine yatkın birisi olarak görmesi benlik kavramının içini dolduran düşünce ve yargılardan bazılarıdır. Benlik saygısı ise var olan benlik ile kişinin olmak istediği ideal benlik arasındaki farka göre kendisini değerlendirmesidir. Bu noktada ideal benlik, kişinin sahip olmak istediği özelliklerin bütününe ifade etmektedir. Benlik saygısı (özsaygı) ise kişinin sahip olduğu benlik değerlerini onaylama düzeyini ifade etmektedir. Bu noktada bir birey kendi benliği ile ilgili bileşenlerin tamamını onaylayabileceği gibi önemli bir kısmını reddedebilmektedir. Kişinin özsaygısı, kendisini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden kendisinden memnun olma durumunu ifade etmektedir. Benlik saygısı, kişinin kendisini olduğu gibi kabullenmesi ve kendi özüne güvenmesini sağlayan bir ruh hali olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2011: 50-52).

Kişinin kendisi ile ilgili bakış açısı, yaşadıkları karşısında ne hissettiğini ve hayatını yaşama biçimini etkilemektedir. Özsaygı, temelde kişinin kendisine karşı olan

olumlu düşünce ve tutumlarını ifade etmektedir. Dolayısıyla özsaygı kavramının kişinin kendisini beğenmesi ve takdir etmesi anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Özsaygının yüksek olmasının kişilere ilişkilerde başarılı olma, güven, iyimserlik, başarıya isteği gibi pozitif duygu ve değerler kazandırdığı görülmektedir (Erözkan, 2007: 63).

Bireylerdeki özsaygının yüksekliği, ilişki kurmada ve problem çözmede başarılı olmayı sağlamaktadır. Çünkü bireydeki yüksek özsaygı, kişiyi olumlu toplumsal ilişkilere yönlendirirken karşılaştığı problemlerin çözümünde de pozitif yaklaşımları tercih etmesine neden olmaktadır. Saldırganlığı azaltırken barışa yönelik tutumları güçlendirmektedir. Eryılmaz (2009: 25, 28)'ın araştırması bireylerdeki özsaygı algısı ile barışa yönelik tutumlar arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

1.3.4. Stresle Başa Çıkma Becerisi

Batı kökenli bir kelime olan stres, Fransızcada estrece ve Latincedeki estrectia kelimelerinden türetilmiş bir kavramdır. Önceleri felaket, bela, dert, keder gibi anlamlarda kullanılan stres kavramı ile günümüzde karşılaşılan olay ve durumlar karşısında algılanan güç, baskı anlamlarında kullanılmaktadır. Stresin tıp bilimindeki kullanımı ise vücudun dengesini bozan uyaranlar şeklindedir. Bir başka tanımı ise organizmada zorlanma ile ortaya çıkan tepkiler şeklindedir. Güncel tanımlardan birinde ise stres kavramı, bir kişinin fiziksel ya da sosyal çevreden gelen uyumsuz koşullara bağlı olarak bedensel ve psikolojik kapasitesinin ötesinde harcadığı çaba olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2009a: 21-22).

Stres, kişilerde bir iç baskı yaratırken istenilmeyen duyguların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Dolayısıyla stresle karşılaşıldığında ortaya çıkan olumsuz duygular ve psikolojik uyarılmanın yarattığı rahatsızlığa bir çözüm bulunması gerekmektedir. Yaşanan rahatsızlığın yarattığı güdü ile harekete geçen bireyler, stres karşısında duygularını ve davranışlarını düzenlemeye, stres kaynağını kontrol altına alarak strese uyum süreci yaşamaktadırlar. Stresle başa çıkma, bireyin kaynaklarını kullanmak üzere harekete geçerek yaşanan stresin yarattığı gerilimi azaltma (yok etme) ve yaşanan gerilime direnmek üzere ortaya konulan bilişsel, davranışsal ve duygusal tepkilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Stresle başa çıkma, kişinin kendini iyi

hissetmesini sağlayan davranışları ya da kötü hissetmesini engelleyen kaçınmaları içermektedir. İnsanların çocukluk ve ergenlik döneminde yaşadıkları strese uyum göstermedeki başarısızlıkları, onlarda sosyal, bilişsel ve psikolojik sorunlara yol açmakta, gelişime zarar vermektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki stresle başa çıkma becerisi azlığının akademik başarıyı olumsuz etkilerken uyum problemleri, kaygı, depresyon, şiddet ve beslenme problemleri gibi önemli sorunlara yol açtığı belirtilmektedir (Eryılmaz, 2009a: 25-27).

Kavram olarak stresi ortadan kaldırmaktan farklı bir çabası ifade eden stresle başa çıkma, her insanda az ya da çok görülen stresi olumlu sayılabilecek bir düzeyde tutmayı öğrenmektir. Stresin optimal bir seviyesinin olduğu ve optimal stresin insanların başarılı olması için gerekli olduğu belirtilmektedir. Stresle başa çıkma da stresin bu optimal seviyede tutulması için ortaya konulan davranışsal yönergelere uygunluktur. Stresle başa çıkma, stresin yol açtığı aşırı nitelikteki davranışsal ve duygusal halin azaltılması ve mümkünse tamamen yok edilmesi için ortaya konulan çabaların bütününden oluşmaktadır (Turunç, 2009: 23).

1.4. Duygusal ve Sosyal Öğrenmenin Önemi ve Rolü

Sosyal beceriler, insanların çocukluktan itibaren çevresi ile kuracağı pozitif etkileşimi etkilediği için önemlidir. Bireylerin diğer insanlarla ve genel olarak çevresi ile başarılı bir şekilde etkileşime girebilmesi için empati gösterme, grup faaliyetlerine katılım, cömertlik, yardımseverlik, iletişim kurma, tartışma ve problem çözme gibi sosyal becerilere sahip olması gerekmektedir. Bireylerin çocuk yaşta bu becerileri kazanması yaşamlarının sonraki dönemlerinde kuracağı ilişkileri de biçimlendirdiği için büyük bir önem taşımaktadır (Lynch ve Simpson, 2010: 3).

Sosyal beceriler, çocukların çevresiyle başarı bir şekilde iletişim kurarak sosyalleşmeyi sağladığı için önemlidir. Sosyal becerilerin gelişmesi ile çocuklar hem başarılı bir şekilde çevresiyle iletişim kurar hem problem çözme, karar verme, kendi kendini yönetme ve denetleme gibi konularda sorun yaşamaz. Dolayısıyla sosyal becerilerin gelişmesi, çevreyle yaşanacak uyumsuzlukların azalmasını sağlar. Sosyal becerileri gelişmiş çocuklar, arkadaşları tarafından kolaylıkla kabul edilir ve

dışlanmazlar. Buna karşın sosyal becerilerin zayıflığı sıklıkla dışlanmaya yol açmaktadır (Spivey, 2007).

Çocuklardaki sosyal becerilerin gelişmesi, onların sosyal yetkinlik seviyesini de etkilemektedir. Sosyal yetkinlik, bireyin toplum içerisindeki yerini belirlemesi, sosyalliğin gerektiği olay ve durumlar karşısındaki tutumunu belirlemesi açısından önemlidir. Erözkan (2013: 736-737)'ın bu konuyu inceleyen araştırmasına göre çocuklardaki sosyal yetkinlik seviyesi ile iletişim ve kişilerarası problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bulgulara göre sosyal becerilerin puanları arttıkça kişilerin sosyal yetkinlik düzeyi artmaktadır. Bu da gelişen sosyal becerilerin iletişim becerileri ve kişiler arası problem becerisindeki gelişimin bireylerdeki sosyal yetkinliği artırdığına işaret etmektedir.

Sosyal ve duygusal becerilerin uzun dönemde birçok etkisinden bahsedilmektedir. Bu konuda yapılan ampirik bir çalışmanın bulgularına göre sosyal ve duygusal becerilerin yüksek olması, bireyin yaşamı boyunca refah ve sağlığı üzerinde pozitif etkileri vardır. Bu becerilerin yüksekliği, zihin sağlığını da olumlu etkilerken sosyo-ekonomik alandaki konumunu etkilemekte, işgücü piyasasındaki konumuna etki etmekte ve toplum içinde sağlıklı davranışlar sergileyerek refahını artırıcı bir konum elde etmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında sosyal ve duygusal becerilerin yüksek olması bilişsel becerileri de olumlu etkileyerek kişinin yaşam doyumunu artırmakta, zararlı alışkanlıklardan uzak durmasına da yardımcı olmaktadır (Goodman vd., 2015: 87).

Yaşam boyu başarılı olabilmek için gerekli olan sosyal ve duygusal beceriler, günümüzün değişen ve zorlaşan sosyo-ekonomik ikliminde daha da önem kazanmaktadır. Çünkü toplumsal yapı değiştikçe ve yaşam koşulları zorlaştıkça bugünün çocuklarını gelecekte bekleyen zorlukların sayısı ve çeşidi de artmaktadır. Bu nedenle çocukların gelecekteki hayatlarında başarılı olabilmesine yardımcı olacak becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Günümüzde iyi bir eğitim tek başına fazla bir anlam ifade etmemekte ve iş hayatı gibi hayatın temel alanlarında başka yetenek ve becerilere duyulan ihtiyaç artmaktadır (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 9).

Sosyal ve duygusal öğrenme becerileri, yaşamın her aşamasında önem ifade etmektedir. Çocukların eğitsel gelişiminin merkezini oluşturan eğitim kurumlarındaki sürecin temel çıktısı olan akademik başarının şekillenmesinde bu becerilerin önemli bir etkisi vardır. Dolayısıyla sosyal ve duygusal öğrenmenin öğrenciler için temel önemi, öğrencinin akademik başarısını etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü öğrencinin öğrenme motivasyonu, okula ve derslere olan ilgisi, sosyal beceriler göstermesi, problem çözme becerisinin gelişmesi gibi öğrenciliğe ilişkin temel özellikleri sosyal ve duygusal öğrenme sürecine göre şekillenmektedir (Kocakulah ve Ad, 2014: 242).

Çocuklardaki sosyal ve duygusal beceriler onların davranışsal kalıplarını, ilişki kurma biçimlerini etkilemektedir. Özellikle ergenliğe geçiş sürecinde çocuklarda şiddete dayalı davranışların ortaya çıkma olasılığı artmakta, zorbalık yaygınlaşmaktadır. Zorbalık davranışı ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmanın bulgularına göre problem çözme becerisi ve kendilik değeri yüksek çocuklarda zorbalık eylemlerine katılmanın daha az olduğu görülmektedir (Totan ve Kabakçı, 2010: 592-593). Dolayısı ile çocuklardaki sosyal ve duygusal becerilerin gelişiminin şiddetten uzak davranışları desteklediğini söylemek mümkündür.

1.5. Anne Baba Tutumları

İnsan gelişimi fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönleri ile bir bütündür ve bu gelişimin temelleri aile içerisinde atılmaktadır. Ailede oluşan temelin çocukların sosyo-psikolojik yönlerinin gelişimi üzerindeki etkisi birincildir ve diğer faktörler bu temelin etkisi altındadır. Özellikle okul öncesi olarak tanımlanan erken çocukluk döneminde çocukların karakter yapıları üzerindeki en büyük belirleyici faktör ailedir (Kandır ve Alpan, 2008: 34).Çocukların davranışlarının % 80 kadarının 0-6 yaş arasında kazanıldığı belirtilmektedir. Bu da anne baba tutumlarının çocukların davranışları ve karakterleri üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP], 2007: 20).

Aile, toplumların çekirdeğini oluşturan en küçük birim olup aile üyelerinin en temel ihtiyaçlarının birçoğunun da karşılandığı bir sosyal yapıdır. Ailenin birçok sosyal ve ekonomik işlevi vardır. Bunlardan birisi de toplumun devamlılığını sağlamak üzere üremeyi ve aileye yeni katılan her bireyin sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesini

sağlamaktır. Çocukların bakımı ve eğitimi, ruhsal ve bedensel açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi, aileyi en önemli eğitim kurumlarından birisi haline getirilmektedir. Dolayısıyla aile, çocukların birçok becerisini kazandığı ve eğitim yoluyla bunları geliştirdiği ortam olarak da dikkat çekmektedir (Kulaksızoğlu, 1989: 35-36).

Çocukların gelişiminde ailenin etkisi, genellikle ana babanın rolleri ve tutumları üzerinden tartışılmaktadır. Çünkü çocuklar ilk etkileşimini onlarla kurarken ilk sosyal davranışları da onlardan öğrenmektedir. Hatta çocukların anne ile olan etkileşimi daha özeldir ve daha anne karnında iken başlamaktadır. Bunun yanında anne babanın daha doğumdan önceki psiko-sosyal durumlarının bile bebeğin üzerinde etkisinin olduğu dile getirilmektedir. Dolayısı ile anne baba etkisi ve çocuğun gelişim sürecinde anne babanın çocuğa karşı takındığı tutum ve davranışlar, diğer faktörlerin hepsine göre daha belirleyici bir etkiye sahiptir (Kandır ve Alpan, 2008: 35-36).

Anne-baba tutumları, çocukların özellikle ilk 6 yılının biçimlenmesinde büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü henüz sosyalleşmeye yeterince başlamamış olan çocukların bütün gereksinimleri anne-babaları tarafından karşılanmakta ve anne-babalar ebeveyn olmanın yanında çocukların ilk öğretmeni olarak her şeyin öğrenildiği kişiler konumundadır. Dolayısı ile bu ilk 5-6 yıllık dönem, çocukların bilişsel gelişiminin şekillenmesinde hem duygu ve davranışlarının oluşmasında diğer bütün faktörlere göre daha baskın bir etkiye sahiptir. Ailenin bu ilk dönemdeki etkisini bireylerin yaşamının ilerleyen dönemindeki temel belirleyicilerinden birisi olarak kabul etmek mümkündür. Çünkü bu dönemde çocukların en önemli rol modeli olan ebeveynler, çocuktaki kişilik gelişimine de şekil vermekte ve çocuğun kendisi ve çevresiyle kuracağı ilişkinin psiko-sosyal temellerini de biçimlendirmektedir (Bozaslan, 2012: 29).

Çocuklar, bebeklik çağında duygu ve davranışlarını herhangi bir kontrole gerek duymaksızın olduğu gibi ve gelişi güzel ortaya koyarlar. Ancak zaman içerisinde kendileri için rol modeli olan ebeveynlerinin kendi kendilerini kontrol ettiklerini görerek her duygunun davranışlarla açığa vurulmasının çevre tarafından onaylanmadığını öğrenirler. Dolayısı ile zamanla kendileri de duygu ve davranışlarını kontrol etmeyi öğrenirler. Bu kontrolün biçimlenme sürecinde ebeveynlerin özellikleri, davranışları, duygu ve düşüncelerini kontrol düzeyleri çocukların davranışsal kalıplarını

da etkilemektedir. Ayrıca anne ve babaların kişilik özellikleri, tutum ve davranışları çocukların kendilerini ifade etme biçim ve becerilerine etki etmektedir. Özellikle eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin çocuklarında kendini ifade etme becerisinin daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. buna yol açan temel faktörün eğitim seviyesi yükseldikçe ebeveynlerin çocukları ile daha yakından ve kültür baskısı olmadan daha rahat ilgilenmesidir (Kale vd., 255-256, 260).

Anne baba tutumları ile ilgili bir hususu daha açıklamak gerekmektedir. O da her toplumun kültür ve geleneğinin farklı olması ve bu farklılığın da çocuk yetiştirme tarzlarına yansımalarıdır. Dolayısı ile anne babaların ebeveynlik tutumları kültürlere göre farklılaşan bir durumdur. Japonlarda çocuklar grup çıkarılarını ön plana çıkaracak şekilde yetiştirilirken Amerikan kültüründe ise rekabet duygusu ve bireysel bağımsızlık daha fazla öne çıkmaktadır. Bazı Kızılderili kabileleri ile Yahudilerde ise işbirliği duygusunun ön plana çıkarıldığı ve bunun çocuk yetiştirme alışkanlıklarına etki ettiği görülmektedir. Bunlara ek olarak çocuk yetiştirme tarzlarına anne babaların sosyo-demografik özelliklerinin de açık bir şekilde etki ettiği belirtilmektedir. Ebeveynlerin dahil olduğu sosyo-ekonomik sınıf, aile genişliği gibi faktörler de çocuk yetiştirme tarzlarına etki etmektedir (Kulaksızoğlu, 1989: 36-38).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışları genel olarak iki ana kategori içerisinde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi destekleyici tutum ve davranışları oluştururken ikincisi ise denetleyici tutum ve davranışları oluşturmaktadır. Yakınlık ve ilgi göstermek, sevgi göstermek, ortaklaşa bir şeyler yapmak gibi çocukların gelişimine genellikle olumlu etkileri olan tutum ve davranışlar destekleyici tutum ve davranışları oluşturmaktadır. Buna karşın çocukların hareketlerini ve davranışları değiştirmeyi amaçlayan baskı, denetleme, kınama, engelleme gibi gelişim sürecinde problemler yaratan tutum ve davranışlar ise denetleyici tutum ve davranışlar kategorisine girmektedir. Literatürde anne baba tutumları aşağıdaki şekilde 6 ana başlık altında ele alınmaktadır (Kulaksızoğlu, 1989: 37; Yavuzer, 1994: 28).

1.5.1. Baskıcı ve Otoriter Anne Baba Tutumları

Otoriter ebeveynlik, çocukların davranışlarını değerlendirici, kontrol edici ve şekillendirici bir ebeveynlik tarzıdır. Baskıcı ve otoriter anne babalar genellikle katı

standartlar oluşturur ve çocukların bunlara göre hareket etmesini ister. Bu tip ebeveynlere göre çocuğun itaati bir meziyettir. Bu şekilde yetiştirilen çocuklarda cesaret duygusu körelirken anne babanın söylediklerinin doğru olduğuna dair bir inanç gelişmektedir (Kulaksızoğlu, 1989: 37).Baskıcı ve otoriter ana baba tutumu daha çok geleneksel toplumlarda görülmektedir. Ebeveynlerin katı disiplini, çocukların hayatın her alanında sürekli kontrol edildikleri düşüncesini hissettirmektedir. Dolayısı ile sürekli kontrol edilme hissi altındaki çocuklar boyun eğmeye ve yönlendirilmeye uygun bir karakter geliştirmektedirler (MEGEP, 2007: 20).

Aşırı baskı uygulama, Türk toplumunun geleneksel yapısının bir parçası olarak anne babalarda sık görülen bir durumdur. Baskıcı tutum ve davranışlar çocuğun kişilik gelişimini engelleyen, en önemlisi ise onun kişisel varlığını yok saymaktadır. Anne babanın katı bir disiplin uyguladığı bu tarzda çocukların konulan her kurala uyması beklenmektedir. Baskıcı anne babalar çocuklarını suçlayıcı ve cezalandırıcı bir tutum içerisinde hareket etmektedirler. Çocuklarını sürekli suçlayan, cezalandıran ve onların yaptıklarına karışan anne babalar, çocukların sürekli bir kaygı ve endişe içerisinde olmasına yol açmaktadır. Onların bu baskıcı tutumları, çocuklarda sık sık ağlamalara yol açarken iki anormal duygunun gelişmesine de yol açmaktadır. Baskı altındaki çocuklarda sürekli baskı görmeye bağlı olarak aşağılık duygusu gelişebileceği gibi isyankar ruh hali de gelişebilmektedir. Bu tür çocuklar, dıştan denetimli bir şekilde yetiştikleri için içlerinden geldiği gibi değil dış denetimin gerektirdiği şekilde hareket etmek zorunda kalmakta ve bu da sağlıklı gelişimi engellemektedir. Baskıcı anne babanın çocukları, ebeveynleri ile yüz yüze gelmekten korkarken yalan söyleme, çalma, arkadaşlarına karşı saldırgan olma gibi davranışlar geliştirmekte ve çevresi ile ilişkilerinde başarısız olmaktadır (Yavuzer, 1994: 28-29).

Otoriter ve baskıcı anne baba tutumunun arkasında yatan temel faktör, ebeveynlerin çocukların kendi ideallerine uygun bir şekilde yetiştirme arzusudur. Onların bu istek ve arzularının çocuklara yansması ise genellikle baskı, şiddet, yasaklama, cezalandırma ve diğer otoriter tutum ve davranışlardır. Bu ebeveyn modelinde yasak ve cezalar esastır ve çocukların olağan haklarının birçoğunun kısıtlanması yoluyla çocuk hizaya getirilmek istenmektedir. Şiddetli baskıya uğrayan

çocuklarda aşâğılık duygusu güçlenirken çekingen, içe kapanık, korkak ve hassas bir karakter yapısı gelişmektedir (Kaya vd., 2012: 201).

1.5.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumları

Aşırı koruyucu anne baba tutumları, çocuklarını el bebek gül bebek yetiştirmeye çalışan ailelerde görülen ebeveyn tutumudur. Çocuklarına aşırı düşkün olup onu her şeyden korumaya çalışmaktadırlar. Çocuklarını adeta bir cam fanus içerisinde büyötmeye çalışan bu ailelerin yetiştirdiğı çocuklar, yaşamın doğal zorluklarının üstesinden gelme konusunda herhangi bir deneyime sahip olmadıkları için kendi başlarına sürdürecekleri yaşamlarında oldukça savunmasız bir insana dönüşebilmektedir. Literatürde öğrenilmiş çaresizlik olarak tanımlanan ve olaylar karşısında baştan yenilgiyi kabullenme, bu şekilde yetişen bireylerin temel özelliğı olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaya vd., 2012: 210).

Aşırı koruyucu anne baba tutumları daha çok annelerde görülen bir durumdur. Çocuklarına karşı aşırı koruyucu olan annelerde bu davranış bir nevi takıntı niteliğindedir. Çünkü 8-9 yaşındaki çocuklarına bile 2-3 yaşındaki çocuk muamelesi yaparak, eliyle yemek yedirmeye yatağında uyutmaya devam etmektedirler. Bu tür davranışları ile çocuğunu koruduğunu ve onlara yardım ettiğini düşünen ebeveynler aslında onların gelişimlerine zarar vermektedirler. Çocuklarının hijyenine de aşırı özen gösteren aşırı koruyucu ebeveynler, bu tutum ve davranışları ile çocuğun otonom gelişimini engellemektedirler. Çünkü anne babaları için hiç büyümeyen bu çocuklar yaş gereğı kendilerinin yapması gereken birçok şeyi öğrenememekte, bu durumlara ilişkin kendi özerk tutum ve davranış biçimlerini oluşturamamaktadır (Yavuzer, 1994: 32).

1.5.3. İzin Verici Anne Baba Tutumları

Çocuk merkezli tutum ve davranışların egemen olduğı bu ebeveyn tipi, genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi ya da tek çocuklu ailelerde sıklıkla görölmektedir. Tutum ve davranışlar çocuk merkezli olarak şekillenmekte ve çocuğun neredeyse her istediğı koşulsuz yerine getirilmektedir. Bu ebeveyn tipinde ebeveynlerin

dediği değil çocuğun ne istediği önemlidir ve aileler çocukların her istediğine kayıtsız şartsız uyma eğilimindedir (Yavuzer, 1994: 29).

Baskıcı ve otoriter ebeveynlerin aksine izin verici anne babalar ise çocuklarına hemen her konuda kontrolsüz bir şekilde izin vermekte ve çocuğu başına buyruk bir karakter yapısının oluşmasına sürüklemektedir. Bu tip ebeveynlerin olduğu ailelerde otorite adeta çocuklardadır ve onların her istediği sorgusuz sualsiz yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Bu tür ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklar çoğunlukla bencil ve sorumsuz, değer bilmeyen, şımarık insanlara dönüşmekte, çevresindeki insanlara zarar verebilmektedir. Bir diğer problem ise ailesinde her istediğinin hemen karşılanmasına alışan bu çocuklar dışarıdaki hayatta aynı karşılığı göremeyince hayal kırıklığına uğramakta ve becerileri yeterince gelişmediği için de kabuğuna çekilerek yalnızlaşabilmektedir (Kaya vd., 2012: 2010).

1.5.4. Tutarsız Anne Baba Tutumu

Tutarsız anne baba tutumu, genellikle anne ve babanın aynı durum karşısında birbirine aykırı tutum içerisinde olmaları halidir. Bu tip ailelerde anne ve baba, aynı konuda farklı davranışlar sergilemekte ve çocuğun aynı konuyu doğru bir şekilde anlamlandırması zorlaşmakta, neyi nerede ne zaman yapacağı konusunda çelişkiye düşmektedir (Kaya vd., 2012: 201). Ebeveyn tutumları içerisinde çocuklar için en zararlı olan davranış türlerinden birisi olan dengesiz/tutarsız anne baba tutumu, temel olarak anne ve babanın görüş ayrılıkları, karakter yapılarının çok farklı olması gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Onların bu ikili yapısı çocukların kendi içyapılarında sağlıklı bir dengeye ulaşmalarını engellemektedir (MEGEP, 2007: 20). Çocuklar doğru ve yanlışları anne babalarından öğrenmekte ve onların davranışlarını örnek alarak kendi standartlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle birbiriyle uyumlu olmayan ve karşılıklı tutarsızlıkların söz konusu olduğu bir aile içerisinde çocukların tutarlı bir model geliştirmesi ve doğru/yanlış tanımlamalarını sağlıklı bir şekilde geliştirebilmeleri mümkün değildir.

Ailelerde anne ve babanın tutum ve davranışları birbiri ile uyum içerisinde olmadığı için bir tutarsızlık ortaya çıkmakta ve çocuğun karar vermesi zorlaşmaktadır. İki farklı tutum ve davranışın yarattığı tutarsızlık, çocuğun hangi davranışın doğru

olduğu konusunda bir kararsızlığa düşmesine yol açtığı için çocuğun kişilik ve karakterinde de bir parçalanmaya yol açmaktadır. Çünkü çocukların davranışları, içeriden ve dışarıdan gelen tepkilerin etkisiyle biçimlenmekte ve baskın olan faktöre göre dışavurum gerçekleşmektedir. Çocukların davranışına şekil veren içsel baskı, kendi öz benliğinden doğarken dışarıdan gelen baskılar ise başta aile ve arkadaşlar olmak üzere ilişkide olduğu çevrenin norm ve kurallarından gelmektedir. Çocuklar bu iki ana etkinin iç dünyadaki etkileşimine bağlı olarak itaatkar, isyankar/itaatli, itaatsiz ya da özerk birey davranışlarını sergileyebilmektedir. İtaatkar çocuklar öz benliği yeterince gelişmeden söylenen ya da isteneni sorunsuzca yerine getirirken isyankar itaatli çocuklar ise esasında isyankar karakteristiğe sahip olmasına karşı itaat eden bir yapı sergilemektedir (Yavuzer, 1994: 41-42). Görüldüğu gibi çocukların davranışsal kalıpları çok faktörlü bir yapının kendi içindeki etkileşimle oluşmakta ve bunlar içerisinde baskın olana göre şekil almaktadır. Dolayısı ile çocukların ilk öğretmeni de olan anne ve babaların normları kadar tutum ve davranışları da çocuklardaki karakteristiğin biçimlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

1.5.5. Reddedici Anne Baba Tutumları

Reddedici anne baba tutumları, çocukların isteklerinin ebeveynler tarafından sürekli reddedildiği, çocuğun ihtiyaçlarının göz önüne alınmadığı bir anne baba davranışdır. Ailede çocuklara yönelik reddetme yönünde genel bir eğilim vardır ve çocuklar bu tip ailelerde yardımsız büyümektedirler. Dolayısı ile çocuklar yaşıtlarına göre daha sinirli ve agresif olmakta, uyum problemi yaşamaktadır. Yardım talepleri yeterince karşılanmadığı gibi bu tip ailelerde çocukların sevgi ihtiyaçları da yeterince karşılanmamaktadır. Bu da çocuklarda sevgisizlik ve çeşitli psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Anne babasından yeterince sevgi ve yardım görmeyen bu çocuklar anne babaya karşı düşmanca tutum ve tavırlar geliştirirken intihara yatkın bir psikoloji geliştirmektedir. Bunun yanında bu şekilde yetişen çocuklar babanın otoritesi ile fazla karşılaşmamak için kendilerine yönelen aile içi taleplerde genellikle uysal ve edilgen olmaktadır. İlgiden mahrum büyüyen bu çocuklarda güven duygusunun da gelişmediği görülmektedir (Yılmaz, 2007: 15'ten aktaran Yılmaz, 2014: 34).

Anne babaların çocuklarına karşı olan destekleyici ya da reddedici tutumları açıktan olabildiği gibi üstü kapalı olarak da gerçekleşebilmektedir. Anne babaların hırçınlığı, ilgisizliği, çocuğu terk etme ya da başka bir yere gönderme gibi tehditlerle korkutması çocukların kendisini değersiz ve yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Ailesi tarafından reddedildiği hissine kapılan çocuklarda benlik saygısı düşerken özgüven kaybı da yaşanmaktadır. Bunun yanında çocukları olduğu gibi kabul etmeme, başkaları ile kıyaslayarak eleştirme de benzer olumsuz davranışlardandır. Bu şekilde yetişen çocuklar isyankar olabildiği gibi aşırı hırslı, çekingen ve yaşamdan daha az zevk alan bir karakterde olabilmektedir (Kandır ve Alpan, 2008: 36).

1.5.6. Demokratik Anne Baba Tutumu

Genellikle baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumlarının karşıtı olarak da görülen demokratik anne baba tutumu, temelinde baskı ve kurallar olan değil akılcılık olan ebeveyn tutum ve davranışlarıdır. Bu tip ebeveynlikte akılcılık ön plandadır ve yönetme değil yöneltme davranışı geçerlidir. Aileler çocuklarını doğrudan yönetmek yerine akılcı bir şekilde yöneltmeyi tercih etmekte ve onlara eşit bireyler olarak muamele etmektedir (Kulaksızoğlu, 1989: 37).

Demokratik anne baba tutumlarının ideal ebeveyn tutumu olduğu kabul edilmektedir. Çünkü bu tip ebeveynler, bir yandan çocuklarına karşı içten bir sevgi duyarken çocuklarına baskı uygulamadan onlara rehberlik etmekte ve doğruları yanlışları belirli sınırlar içerisinde kendisinin tayin etmesine izin vermektedir. Ayrıca bu tip ebeveynlerde çocukların kişiliği ile istek ve taleplerine bir saygı söz konusudur. Bu saygı nedeniyle çocukların yaşına uygun kararları alması kendisine bırakılır ve bu sayede çocuğun karar verme becerisi gelişir. Anne ve babanın durum ve olaylar karşısında esnek olduğu bu ebeveyn tipinde çocuk kendine ve çevresine karşı saygılı ve duyarlı yetişmekte, hoşgörülü ve açık fikirli olmakta, karar alma becerileri ve öz benliğinin gelişmiş olması sayesinde girişken ve aktif bir birey olarak yetişmektedir. Bunun yanında ebeveynler kontrolü tamamen bırakmadığı için çocuk, nerede durması gerektiğini ve sınırlarını da bilmektedir (Kaya vd., 2012: 211).

1.6. Anne Baba Tutumu ve Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişki

Çocukların sosyal ve duygusal becerilerinin gelişiminin biçimlendirilmesinde ebeveynlerin önemli bir rolü vardır. Çünkü çocukların erken dönemlerinde ebeveynlerle kurduğu ilişkiler, sosyal yeterliliklerin ve akran ilişkilerinin kurulmasında bir model teşkil etmektedir. Ebeveynler çocuklarına genellikle sevgi ile yaklaşır ve onların istek ve ihtiyaçlarına önem vermektedir. Bunun yanında onun görüş ve düşüncelerine önem vermektedirler. Ebeveynlerin tutumlarının çocukları destekleyici bir nitelikte olması onların güçlü bir kişilik geliştirmesini sağlarken kendilerine olan güvenlerinin gelişmesine de etki etmektedir. çocuk-ebeveyn ilişkilerinin bu rolü nedeniyle günümüzde sosyal ve duygusal becerileri geliştirmeye yönelik programların bir çoğunda ebeveynlere de yer verilmektedir (Boyd vd.,2005: 5).

Anne babaların çocuklarına yönelik tutumları ve onlara gösterdiği ilginin onların becerilerinin yanında akademik başarısını da önemli düzeyde etkilediği belirtilmektedir. 5-6 yaş çocukların sayı kavramı becerilerini etkileyen faktörlere yönelik bir araştırmanın bulgularına göre anne babaların çocuklarıyla derse yönelik yaptıkları etkinlikler, sayı kavramı becerilerinin en önemli yordayıcısı olarak tespit edilmiştir (Güleç ve İvrendi, 2017: 92). Bu da ebeveynlerin çocuklarına gösterdiği doğru ilginin onların becerilerine önemli düzeyde etki ettiğini ortaya koymaktadır.

Anne baba tutumları çocukların becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynadığı için çocukların öğrenme becerilerine de etki etmektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmanın bulgularına göre demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının akademik başarılarının daha yüksek olduğu ve problem çözme becerileri konusunda diğer çocuklara göre daha ileri düzeyde oldukları görülmektedir. bunun yanında demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocukların sosyal kaygılarının diğer ebeveynlerin çocuklarının sosyal kaygılarından anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir (Kaya vd., 2012: 221).

İlköğretim 6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerileri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir yüksek lisans çalışmasının tespitlerine göre ergenlerin anne baba tutum algısı ile sosyal ve duygusal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Bizim araştırmamızla aynı yaş grubundaki öğrencilere

yönelik olarak yapılan söz konusu araştırmanın bulgularına göre cinsiyet değişkenine göre iletişim ve problem çözme becerileri açısından, anne eğitim değişkenine göre iletişim becerileri açısından, yaş değişkenine göre stresle başa çıkma becerisi açısından anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2014: 59-69). Dolayısı ile gerek anne babanın gerekse öğrencilerin demografik özellikleri de anne baba tutumu ile sosyal ve duygusal becerileri etkileyen değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin ailesi ile ilgili durumlar, okul başarısına etki etmektedir. Özellikle ailevi sorunları olan çocukların okul başarısının düşük olduğu, ailesinden destek gören öğrencilerin ise okul başarılarının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısı ile ailenin destekleyici tutum ve davranışları okul başarısını artıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Dam, 2008: 97-98).Ortaöğretim 2. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak yapılan bir araştırmada anne tutumlarının öğrencilerin okul başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmaya göre kız ve erkek öğrencilerin puanları arasında anlamlı düzeyde fark oluşurken annelerin ebeveynlik tarzları ile öğrencilerin okul başarısı anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Annelerin aşırı koruyucu annelik tutumu, demokratik ve eşitlikçi annelik tutumu, sıkı disiplinli annelik tutumunun okul başarısını etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanında annelerin ev kadınlığı rolünü kabul ve ret etme durumlarının da öğrencilerin okul başarısı üzerinde bir etkisinin olduğu görülmektedir (Gök, 2010: 73-74).

Anne tutumlarının sosyal beceri üzerindeki etkisini inceleyen bir başka çalışma da anne tutumu ile çocukların sosyal becerileri arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Annelerin demokratik tutumları çocukların sosyal becerisini pozitif yönde etkilemektedir. Araştırmaya göre annelerin otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumları ile çocukların sosyal beceri puanları arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir (Özkafacı, 2012: 52-59).

Ergenlik çağında kız ve erkek çocukları farklı problemlerle karşı karşıyadır ve her iki cinsiyette de sosyal ve duygusal öğrenme beceri düzeyleri farklılaşabilmektedir. Ortaokula giden 6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre inceleyen Durualp (2014: 19-22)'nin bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin iletişim, problem çözme, stresle başa çıkma

ve kendilik değerini artıran becerileri arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Bu becerilerin hepsi bakımından kızların sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin daha yüksek olduğu görölmektedir. Bu da ergenlerde cinsiyet değişkeninin sonuca önemli düzeyde etki eden bir faktör olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın sınıf düzeyine göre farklılaşmayı sorgulayan test sonuçlarına göre 6. Sınıfta öğrencim gören ergenlerin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri 7. Ve 8. Sınıfta öğrenim gören ergenlerin becerilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. İkinci bulgu grubu sınıf düzeyinin farklılaşma yarattığını ortaya koysa da yaş değişkeninin farklılık yaratma ihtimaline de işaret etmektedir.

Ergenlerin yaş ve sınıf düzeyleri, sosyal beceri düzeyinde farklılık yarattığı gibi algılanan ebeveyn tutumlarında da farklılık yaratabilmektedir. Liseye devam eden ergenlere yönelik olarak yapılan bir araştırmaya göre ergenlerin cinsiyeti algılanan ebeveyn tutumuna etki ederken sınıf düzeyleri etki etmemektedir. Bunun yanında kız ergenlerin sözel olmayan duyuşsal becerileri iletebilme becerisi erkek ergenlerden daha yüksek çıkmaktadır. Sınıf düzeyi bakımından ise 9. Sınıf ergenlerin sözel olmayan duyuşsal becerileri ile diğerlerinin sözel iletişimlerini yorumlama becerisi üst sınıflara göre daha düşük seviyede çıkmıştır (Özyürek ve Özkan, 2015: 84-85).

Ana baba tutumları çocukların kendilerine güven duygusuna etki etmektedir. 5-6 yaş grubu çocuklardaki anne baba tutumu ile özgüven ilişkisini inceleyen bir araştırmaya göre çocuklar, anne babalarının demokratik tutumlarını benimserken diğer tutumlarını benimsememektedir. Araştırmanın tutum-özgüven ilişkisi analizi bulgularına göre ise demokratik anne baba tutumları çocukların özgüven duygusunun gelişimini olumlu yönde etkilerken diğer anne baba tutumları ise özgüven gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir (Günalp, 2007: 70-72). Anne babaların kontrol davranışları, çocukların öz düzenleme becerilerine etki etmektedir. Ebeveynlerin kontrol davranışlarından olan suçluluk yükleme ve sevginin esirgenmesi davranışları, çocuklardaki öz düzenleme becerisi ile yakın bir ilişki içerisinde çıkmaktadır. Ebeveynlerin kontrol davranışları çocuklarda duygusal sorunlara yol açmakta ve öz düzenleme becerilerinin zayıflamasına neden olmaktadır (Özden, 2013: 93).

Sosyal beceriler, sağlıklı bireylerde sosyalleşmenin temelini oluştururken zihinsel engelli çocuklarda aynı öneme sahiptir. Hatta zihinsel engelli bireylerdeki bazı yetersizlikler nedeniyle onlarda sosyalleşme zayıf kalmakta ve sosyalleşmeyi sağlayan becerilerin işlevsel önemi daha da artmaktadır. Zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin tutum ve davranışlarının sosyalleşmeyi sağlayan bu beceriler üzerindeki etkileri de araştırma konusu edilmiştir. Aydın ve Sönmez (2014: 162-163)'in araştırması, anne baba tutumlarının zihinsel engelli çocukların sosyal becerisine etki ettiğini ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre anne babaların demokratiklik tutumu ile eşitlikçi tutumu, çocukların sosyal becerilerini pozitif yönde etkilemektedir. Anne babaların demokratik ve eşitlikçi tutumunun çocukların problem davranışlara ilişkin puanlarını düşürdüğü de görülmektedir. Dolayısı ile anne babaların demokratik ve eşitlikçi yaklaşımının zihinsel engelli çocukların sosyal becerilerini artırırken problemleri azalttığını da söylemek mümkündür.

İnsan gelişimi yaşam boyunca süren bir olgudur ve çocukluktan itibaren sosyal ve duygusal becerilerin gelişimi devam etmektedir. Bu nedenle ebeveyn tutumları ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişki de durağan olmayıp gelişmenin farklı evrelerinde de devam etmektedir. Üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılan bir araştırmanın bulgularına göre demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının problem çözme becerilerinin diğer ebeveynlerin çocuklarının problem çözme becerilerine göre daha yüksek çıkmaktadır. Araştırmaya göre tutarsız ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının akademik başarıları ile problem çözme becerilerinin düşük sosyal kaygı düzeylerinin ise yüksek olduğu görülmektedir. Koruyucu anne babaların çocuklarının problem becerisi düşük çıkarken otoriter anne babaların çocuklarının hem sosyal kaygı düzeylerinin hem problem çözme becerilerinin düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanında araştırmanın bulgularına göre eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin daha çok demokratik anne baba tutumu sergiledikleri görülmektedir (Bozaslan ve Kaya, 2011: 1399-1401).

Bozaslan (2012: 37-38), öğretmen adaylarının öğrenmeye yönelik inanç ve tutumları üzerindeki ana baba etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre demokratik tutumu olan anne babalara sahip olan öğretmen adaylarının öğrenmeye yönelik tutumlarının diğer adaylara göre daha iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Demokratik ebeveynlere sahip öğrenen adayları, araştırmaya ve alternatif öğrenme yöntemlerine daha fazla önem verirken ilgisiz ebeveynlere sahip öğretmen adaylarına göre anne babalarından pozitif anlamda daha fazla etkilenmektedirler. Dolayısıyla demokratik ebeveyn tutumları, öğretmen adaylarının bilişsel özelliklerine olumlu yönde daha fazla etki etmektedir.

Çocukların sosyal becerileri üzerindeki ebeveyn etkisi anne ve babaya göre, çocukların kendi kişisel özellikleri gibi değişkenlere göre farklılaşabilmektedir. Begde ve Özyürek (2016: 218-219)'nin araştırmasına göre anne tutumları ile baba tutumları çocukların sosyal becerilerini farklı düzeyde etkilemektedir. Araştırmaya göre aşırı koruyucu anne tutumları ile çocukların problem çözme becerilerinin problemin öğelerini tanımlama boyutu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. Babaların koruyucu tutumlarının ise problem çözme becerisinin problem hakkında soru sorma boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır. Babaların demokratik tutumlarının çocuklardaki bir takım eylemlerin sonuçlarını tahmin etme becerisini artırdığı da görülmektedir. Dolayısı ile anne ve babanın koruyucu tutumlarının problem çözme becerisinin her boyutunda aynı etkiyi göstermediği görülmektedir. Çocukların sosyal becerileri ebeveyn tutumunun yanında kendi kişisel özelliklerinden de etkilenmektedir. Çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, aile yapısı ve okula devam sayısı sosyal becerilerde bir farklılaşma yaratmadığı ancak ilk ve son sırada doğan çocukların problem çözme becerilerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne babaların demografik özellikleri çocukları ile olan ilişkisine etki edebilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar özellikle eğitim düzeyindeki artma ile birlikte ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının olumlu sonuçlar verecek şekilde değiştiğine işaret etmektedir. Özel ve Zelyurt (2016: 27-28)'in araştırmasına göre anne babalara verilen eğitim, onların çocukları ile olan ilişkilerine olumlu olarak yansımaktadır. Ebeveyn cinsiyetinin çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, şefkat, saldırganlık, düşmanlık, ihmalkarlık, ilgisizlik gibi davranışlara etki etmemektedir. Bunların yanında ebeveynlerin yaşı, aylık geliri ile çocukların cinsiyeti bir farklılaşma yaratmamaktadır. Ana baba eğitiminin çocuklara yönelik sergilenen davranışlara etki ettiğini bulgularla ortaya koyan başka bir çalışmaya göre (Bolat, 2011: 125), anne babalara verilen eğitimler onların yaratıcılık, hayal kırıklığı, disiplin, oyun ve

öğrenme/öğretme puanlarını etkilemektedir. Bu da ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda eğitilmesinin çıktılarına etki ettiğini ortaya koymaktadır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu bölüm altında, çalışma kapsamında gerçekleştirilen istatistiksel araştırmaya yönelik detaylar açıklanmıştır. Buna göre, öncelikli olarak izlenmiş olan araştırma modeli ele alınmış, ardından çalışma evreni ve örnekleme yönelik bilgiler verilmiş ve nihayetinde veri toplama araçlarına ilişkin temel bilgiler üzerinde durulmuştur.

2.1. Araştırma Modeli

Gerçekleştirilen çalışmanın araştırma modeli genel olarak bağlı literatürün mevcut durumu dikkate alınmak suretiyle şekillendirilmiştir. Bu noktada, araştırmaya konu olan öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumları ile sosyal-duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir yaklaşım izlenmiştir. Bu noktada, yapılan çalışmadaki araştırmanın “İlişkisel Tarama Modeli”ne dayalı olduğunu ifade edebiliriz. İstatistiksel analizler açısından bakıldığında öncelikle demografik bulgulara göre frekans ve yüzde hesaplaması yapılmış, öğrencilere yöneltilen ölçeklerdeki sorulara verilen cevaplara göre diğer analizler yapılmıştır. Analiz bulguları tablo ve grafikler yardımıyla ortaya konularak yorumlanmıştır.

2.2. Çalışma Evreni ve Örnekleme

Bu tez çalışması kapsamında uygulanan araştırma, temelinde evren olarak 11-14 yaş aralığındaki 5.6.7.8. sınıfta öğretim gören öğrencileri / çocukları kapsamaktadır. Örneklem olarak dikkate alındığında ise, İstanbul ili, Bayrampaşa ilçesinde yer alan devlet okullarındaki 5-6-7-8. sınıf öğrencileri ele alınmıştır. Bu noktada toplamda 314 öğrenci araştırma sürecine katılmıştır. Öğrencilerin doldurduğu ölçeklerden 3 tanesinin analize uygun olmadığı tespit edilmiş olup istatistiksel analizler geriye kalan 311 katılımcıya ait bilgiler üzerinden yapılmıştır. Söz konusu örneklem oluşturulurken rastgele (random) yöntemi izlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bilgiler

Yürütülen araştırma süreci / çalışması kapsamında kullanılan veri toplama araçları kısaca şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Ana-Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ)
- Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği (SDÖBÖ)
- Kişisel Bilgi Formu

2.3.1. Ana-Baba Tutumları Ölçeği

Ana Baba Tutumları Ölçeği, adından da anlaşılacağı üzere ana baba tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Detaylı olarak ifade etmek gerekirse, öğrencilerin ana-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından revize edilmiş olan Ana-Baba Tutumu Envanteri araştırma dâhilindeki ana baba tutumlarını belirleyici unsur olarak kullanılmıştır.

ABTÖ, ilk olarak 1972 yılında Yıldız Kuzgun tarafından geliştirilmiş üç boyutlu bir ölçektir. Bu ilk ölçekte ana baba tutumları “sevgi” ve “dış denetim” temelinde demokratik ana baba tutumu, otoriter ana baba tutumu ve ilgisiz ana baba tutumu olarak ele alınmak istenmiştir. Ölçeğe temel oluşturması için belirlenen 120 soru, 92 kişiye 15 gün arayla iki kez uygulanmış ve üç alt boyutun sırasıyla 0,66, 0,59 ve 0,65 korelasyon katsayısına sahip olduğu görülmüştür. Daha sonra Jale Eldeleklioğlu 1996 yılında Kuzgun danışmanlığında yaptığı doktora çalışmasında bu ölçeği kullanmak istemiş ve fakat kendi yaptığı testlerden elde ettiği sonuçları yeterli bulmayarak 1972’deki ilk ölçeği temel alarak yeniden düzenleme yapma yoluna gitmiştir (Eldeleklioğlu, 1996: 37-38).

Kuzgun’un ölçeğindeki ilgisiz ana baba tutumu alt boyutunun ölçeğin bütünlüğü ile yetersiz olduğunu düşünen Eldeleklioğlu, ilk ölçeği temel alarak 119 soruluk yeni bir ölçek tasarlamış ve ana baba tutumu boyutlarını da demokratik, otoriter, ilgisiz, koruyucu, istekçi ve reddedici ana baba tutumları tasarlamıştır. Ölçek formunda kullanılan soruların bazıları orijinal ölçekten alınırken bazıları da ana forma uygun olarak yazar tarafından hazırlanmış ve soruların cevapları da “hiç uygun değil-tamamen uygun” aralığında beşli Likert formunda düzenlenmiştir. Bu şekilde hazırlanan ölçek 1992 yılında 100 öğrenciye uygulanarak faktör yapısı test edilmiş, reddedici ve ilgisiz ana baba tutumu alt boyutlarının faktör yükleri doyurucu olmadığı için bu alt boyutlar ölçekten çıkartılmıştır. Ölçekte her maddenin faktör yükleri de hesaplanarak ölçeğe

katkısı olan toplam 40 maddeden demokratik ana baba tutumu, koruyucu istekçi ana baba tutumu ve otoriter ana baba olmak üzere üç alt boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Ölçekte puanlar sorulara verilen cevapların 1-5 arası puanlaması yoluyla yapılmıştır. Bu ölçümlerden sonra elde edilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği Alpha Cronbach değeri hesaplanarak test edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla demokratik ana baba tutumu 0,8971, koruyucu istekçi ana baba tutumu 0,8228 ve otoriter ana baba tutumu 0,7855 olarak hesaplanmıştır (Eldeleklioğlu, 1996: 38-42);

Bu araştırmada iç tutarlılık katsayısı istatistiksel ölçüm için yeterli bulunan bu ölçek kullanılmıştır. Araştırmamızda alt boyutlar demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi ana baba tutumu olarak sıralanmıştır.

2.3.2. Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği

Araştırma süreci dâhilinde hedef alınan sosyal-duygusal öğrenme becerilerini ölçmek için Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Söz konusu ölçek, (Elias 1997; Pasi, 2001) ve Korkut'un çalışmalarına (2004) dayalı olarak ortaokul öğrencilerinin sosyal-duygusal öğrenme becerilerini ölçmek amacıyla Kabakçı ve Owen (2010: 156) geliştirilen 4'lü likert tipinde bir veri toplama aracıdır.

SDÖBÖ, sosyal ve duygusal becerileri; iletişim becerileri, problem çözme becerileri, stresle başa çıkma becerileri, kendilik değerini artırma becerileri olmak üzere 4 alt boyutta ölçen bir ölçektir. Ölçeği farklı çalışmalarda kullanılan ölçekleri ve bu ölçeklerdeki maddeleri inceleyerek hazırlayan Kabakçı ve Owen (2010: 156-160), toplamda 104 maddelik bir ölçek taslağı hazırlamış ve bunu toplamda 1343 katılımcıya uygulamıştır. Katılımcılar 3 gruba ayrılmış ve birinci grup (597 kişi) yapı geçerliliği çalışmalarında, ikinci grup (315 kişi) test-tekrar test güvenilirlik katsayısı hesaplamasında ve üçüncü grup (431 kişi) ise ölçeğin madde analizi, iç tutarlılık analizi gibi temel hesaplamalarda kullanılmıştır. Ölçek ile ilgili yapılan hesaplamalar sonunda 4'lü likert tipinde 40 maddelik ve dört faktörlü bir nihai ölçek elde edilmiştir. Yapılan ölçümler sonucunda sosyal ve duygusal becerilerin sonunda problem çözme becerileri (11 madde), kendilik değerini artıran beceriler (10 madde), stresle başa çıkma becerileri (10 madde) ve iletişim becerileri (9 madde) alt boyutlarından oluşan 4 boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Alt boyutların geçerlik ve güvenilirlik düzeyini ifade eden en son

yapılan test-tekrar test ölçümlerinde iç tutarlık katsayıları ise problem çözme becerileri (0,69), kendilik değerini artıran beceriler (0,82), stresle başa çıkma becerileri (0,70) ve iletişim becerileri (0,74) olarak hesaplanmıştır.

Ölçeklere verilen sorulara 1-4 arasında puanlanmakta olup ölçeğin tamamında alınacak en düşük puan 40, en yüksek puan ise 160'tır. Ölçekten düşük puan alınması bireyin sosyal ve duygusal becerilerinin yetersizliği anlamına gelirken yüksek puan alınması ise bu becerilerin yüksek olması anlamına gelmektedir (Kabakçı ve Owen, 2010: 156). Ölçeğin alt boyutlarının madde sayısı göz önüne alındığında her boyutun alabileceği maksimum puanlar ise sırasıyla problem çözme becerileri (44), kendilik değerini artıran beceriler (40), stresle başa çıkma becerileri (40) ve iletişim becerileri (36)'dır. Kabakçı ve Owen (2010)'un geliştirdiği bu ölçeğin yeterliliğini ifade eden istatistiksel bulgular ve ölçeğin bizim örneklem grubumuza uygun oldukça geniş bir katılımcı grubuna yönelik uygulanmış olması, bu ölçeğin tercih edilmesindeki ana nedenlerden birisi olmuştur.

2.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırma çalışmasına dâhil olan öğrencilerle ilişkili olarak; sınıf bilgisi, yaş, kardeş sayısı, ekonomik düzey ve anne – babaya yönelik çeşitli demografik bilgileri (eğitim durumu, medeni durumları... vb.) elde etmek amacıyla kullanılmış olan veri toplama aracıdır.

2.4. İstatistiksel Analizler

Araştırmada ölçeklerle elde edilen veriler; Statistical PackagefortheSocialSciences (SPSS) 20.0 Paket Programı ile analiz edilmiştir. Analizlerde araştırmanın amaçlarına uygun olarak frekans ve yüzde analizleri, standart sapma ve ortalama hesapları, t testi, TUKEY testi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. İstatistiksel ölçümlerde elde edilen bulgunun anlamlılık düzeyini ifade eden p değeri ise $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Buna göre $p > 0,05$ şeklinde çıkan bulgular istatistiksel olarak anlamsız kabul edilirken $p < 0,05$ olarak çıkan bulgular ise % 95 ve üzeri güvenilirlikte anlamlı kabul edilmiştir.

Bilimsel araştırmaların sınanan hipotezlerle ilgili olarak elde ettiği istatistiksel sonuçların kabul edilebilirlik seviyesini gösteren p değeri, araştırmaların türüne göre farklı büyüklüklerde alınmaktadır. En yaygın kullanılan değer $p < 0,05$ olup bunun anlamı elde edilen bulgunun % 95 güvenilirlik düzeyinde anlamlı olmasıdır. P değer büyüdükçe elde edilen bulgunun anlamlılığı azalmakta ve bir noktadan sonra elde edilen bulgu tesadüfi bir hal almaktadır. Dolayısı ile p değer ne kadar küçükse elde edilen bulgunun anlamlılığı ve güvenilirliği o kadar yüksektir. P değer sıfıra (0) yaklaştıka araştırmada sınanan hipotezin geçerlilik düzeyi de yükselmektedir. Literatürdeki araştırmalarda p değer aşağıdaki büyüklüklerde belirlenebilmektedir (Mendeş vd., 2005: 159-160; Kul, 2014: 11-12);

- ✓ $0.01 \leq p < 0.05$ İstatistiksel anlamlılık
- ✓ $0.001 \leq p < 0.01$ Yüksek düzeyde istatistiksel anlamlılık
- ✓ $p < 0.001$ çok yüksek istatistiksel anlamlılık
- ✓ $0.05 \leq p < 0.10$ Anlamlılık eğilimi (sınırdaki anlamlılık)
- ✓ $p > 0.10$ Fark tesadüften ileri gelmiştir (istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır).

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımı

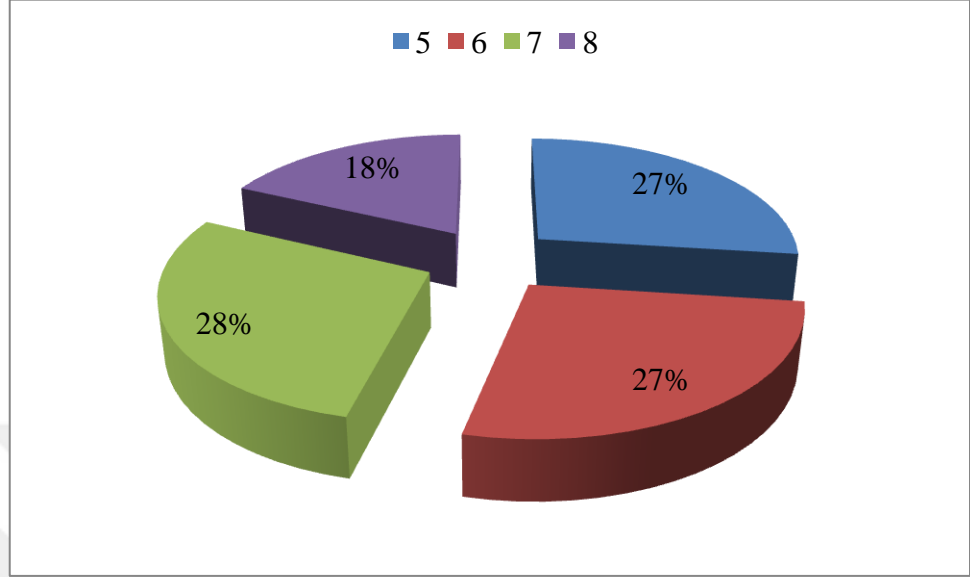
Araştırmaya toplam 314 öğrenci katılmış olup eksik anket formları değerlendirmeye alınmamıştır. Hesaplamalar 311 öğrenciden elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır.

Katılımcıların demografik bilgilerinin dağılımının belirlenmesi amacıyla frekans analizi yapılmış ve Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Analizi

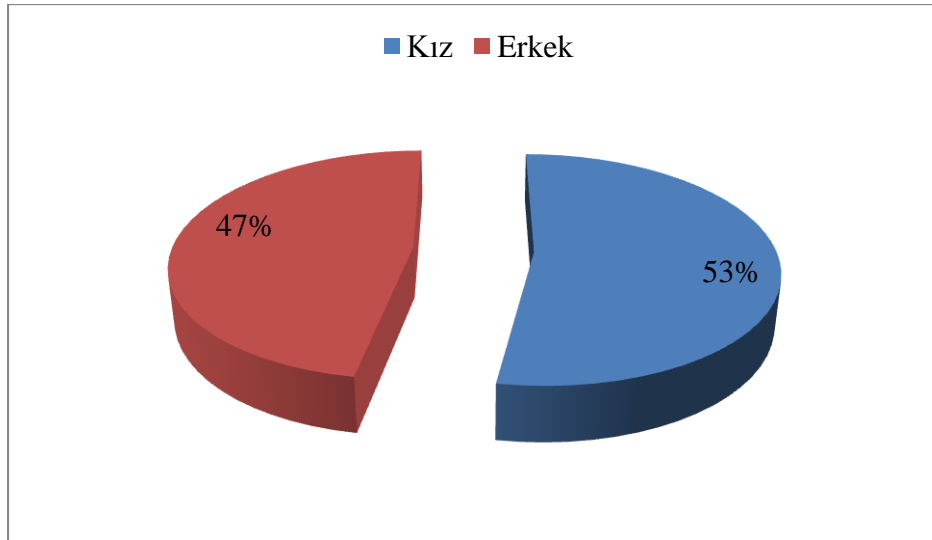
		n	%
Sınıf	5	84	27,0
	6	83	26,7
	7	88	28,3
	8	56	18,0
	Total	311	100,0
Cinsiyet	Kız	164	52,7
	Erkek	147	47,3
	Total	311	100,0
Yaşınız	11	99	31,8
	12	89	28,6
	13	81	26,0
	14	42	13,5
	Total	311	100,0
Anne sağ olma durumu	Hayır	1	,3
	Evet	310	99,7
	Total	311	100,0
Baba sağ olma durumu	Hayır	4	1,3
	Evet	307	98,7
	Total	311	100,0
Anne baba birlikteliği	Boşanmış	10	2,9
	Evli	301	97,1
	Total	311	100,0
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	2	,6
	İlkokul	71	22,8
	Ortaokul	89	28,6
	Lise	98	31,5
	Üniversite	45	14,5
	Yüksek Lisans	6	1,9
	Total	311	100,0
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	8	2,6
	İlkokul	108	34,7
	Ortaokul	88	28,3
	Lise	76	24,4
	Üniversite	25	8,0
	Yüksek Lisans	4	1,3
	Okuryazar	2	,6
Total	311	100,0	

Katılımcıların sınıflara göre dağılımı incelendiğinde; %27'si 5. sınıf, %26,7'si 6. sınıf iken %28,3'ü 7. sınıf olup, %18'i 8. sınıftır.

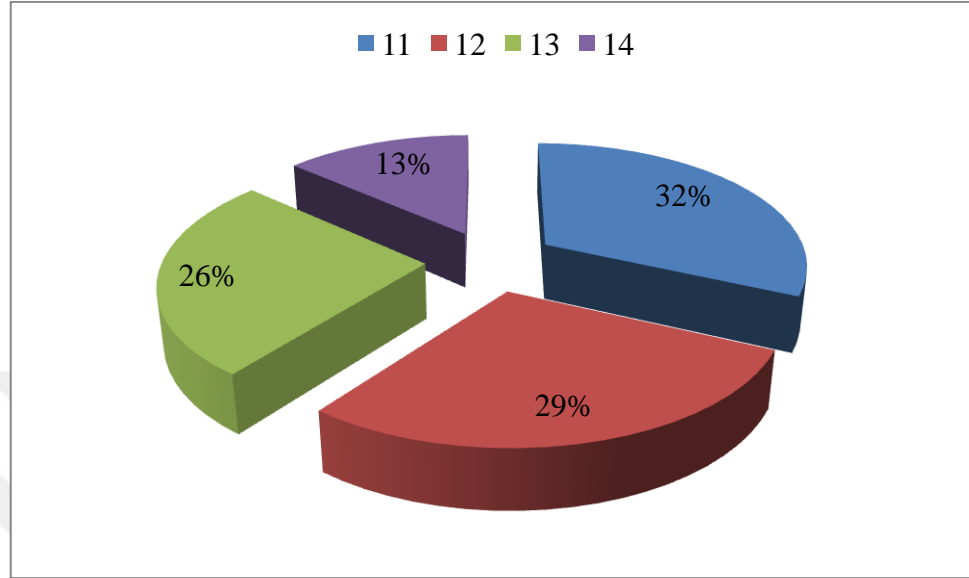
Şekil 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde; %52,7'sinin kız, %47,3'ü ise erkektir.

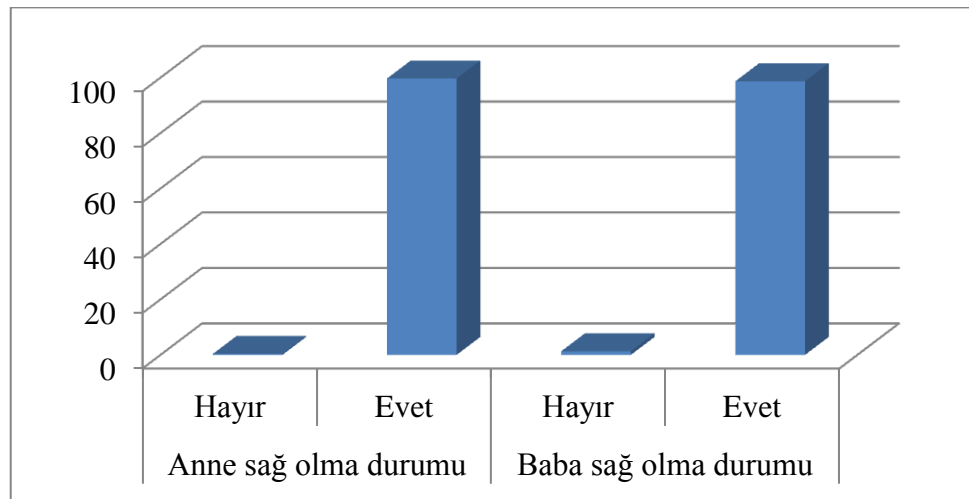
Şekil 3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Katılımcıların yaşa göre dağılımları incelendiğinde; 11 yaşında olanların oranı %31,8; 12 yaşında olanların oranı %28,6 olup, 13 yaşında olanların oranı %26, 14 yaşında olanların oranı ise %13,5'tir.

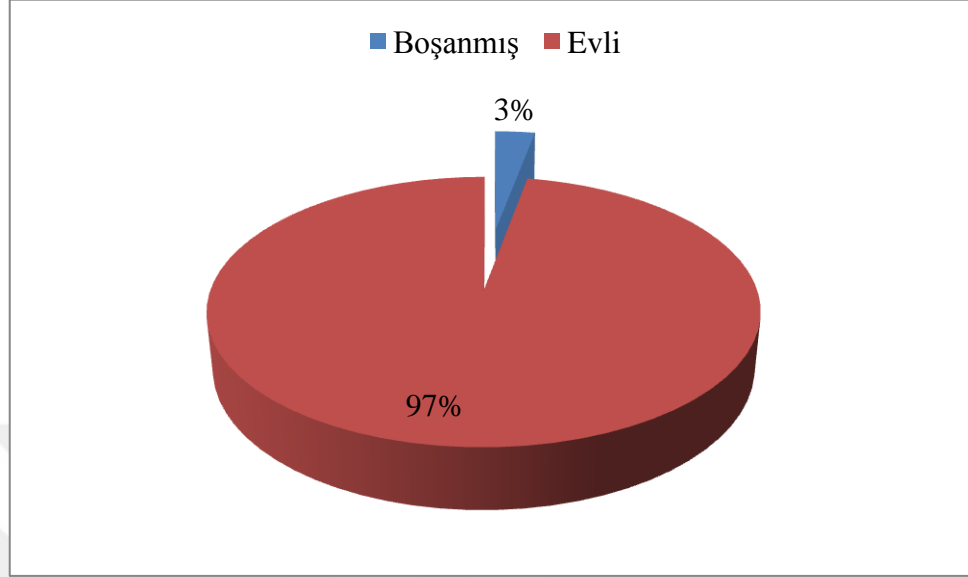
Şekil 4. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Anne baba sağ olma durumu incelendiğinde; annesi sağ olmayanların oranı %0,3 iken babası sağ olmayanların oranı %98,7'dir.

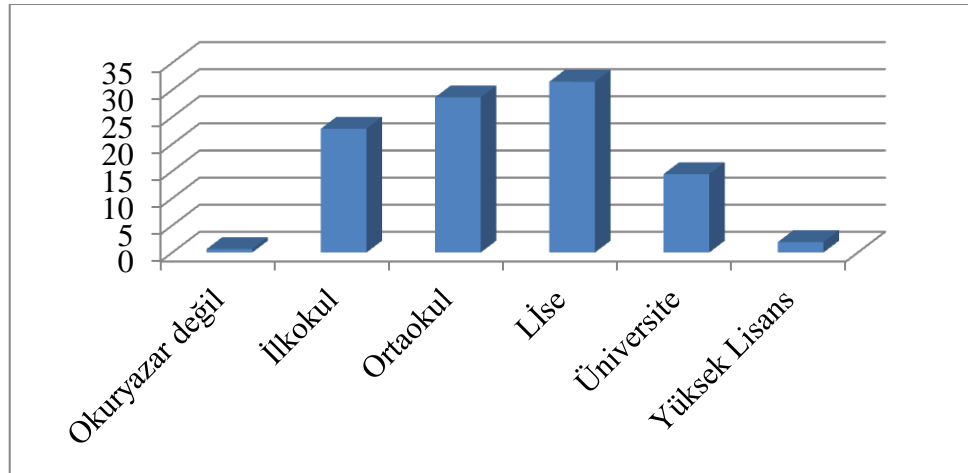
Şekil 5. Anne Babaların Sağ Olma Durumuna Göre Dağılımı

Anne baba birlikteliğinin dağılımı incelendiğinde; %97,1'inin evli, %2,9'unun evli olduğu görülmektedir.

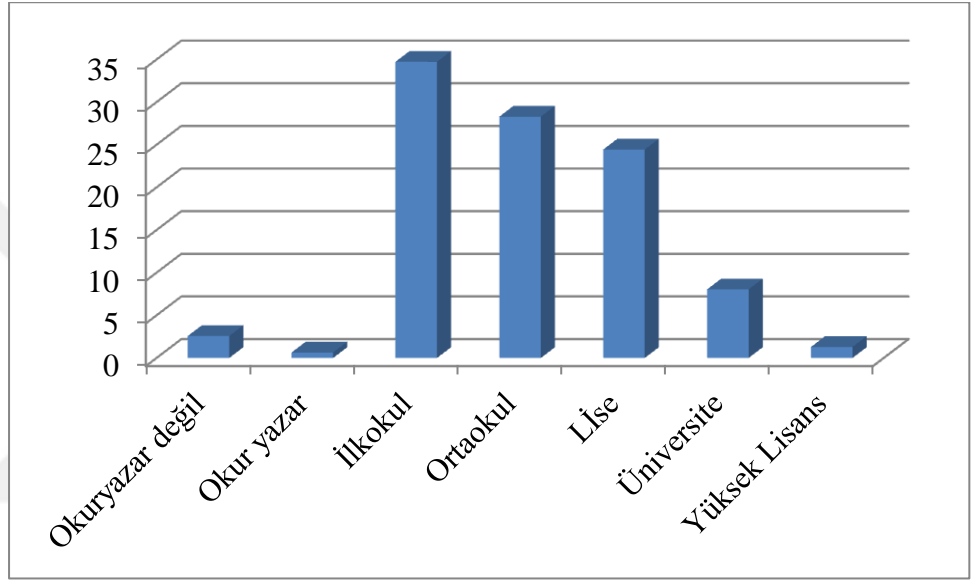
Şekil 6. Anne Babaların Medeni Duruma Göre Dağılımı

Baba eğitim durumuna göre dağılımı incelendiğinde; okur yazar olmayan babaların oranı %0,6, ilkokul mezunu babaların oranı %22,8; ortaokul mezunu babaların oranı ise %28,6'dır. Lise mezunu babaların oranı %31,5 iken, üniversite mezunu %14,5; yüksek lisans mezunu olanların oranı ise %1,9'dur.

Şekil 7. Babaların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Anne eğitim durumuna göre dağılımı incelendiğinde; okuryazar olmayan annelerin oranı %2,6; okuryazar annelerin oranı %0,6; ilkokul mezunu annelerin oranı %34,7; ortaokul mezunu babaların oranı ise %28,3'tür. Lise mezunu annelerin oranı %24,4 iken, üniversite mezunu %8; yüksek lisans mezunu olanların oranı ise %1,3'tür.

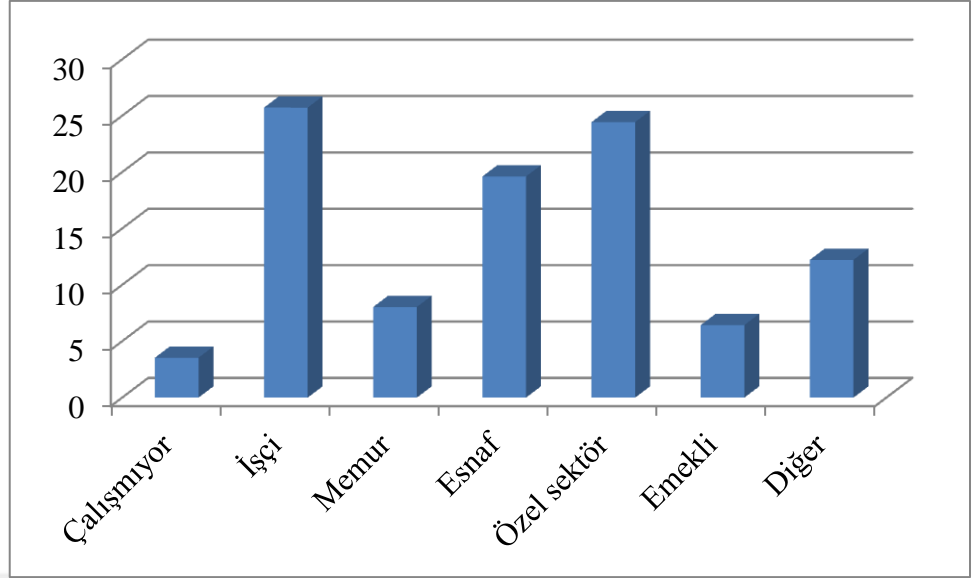
Şekil 8. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Anne baba meslek, gelir ve kardeş sayısına ilişkin bilgilerin dağılımı ise Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Anne Baba Meslek, Gelir Ve Kardeş Sayısı Dağılımı

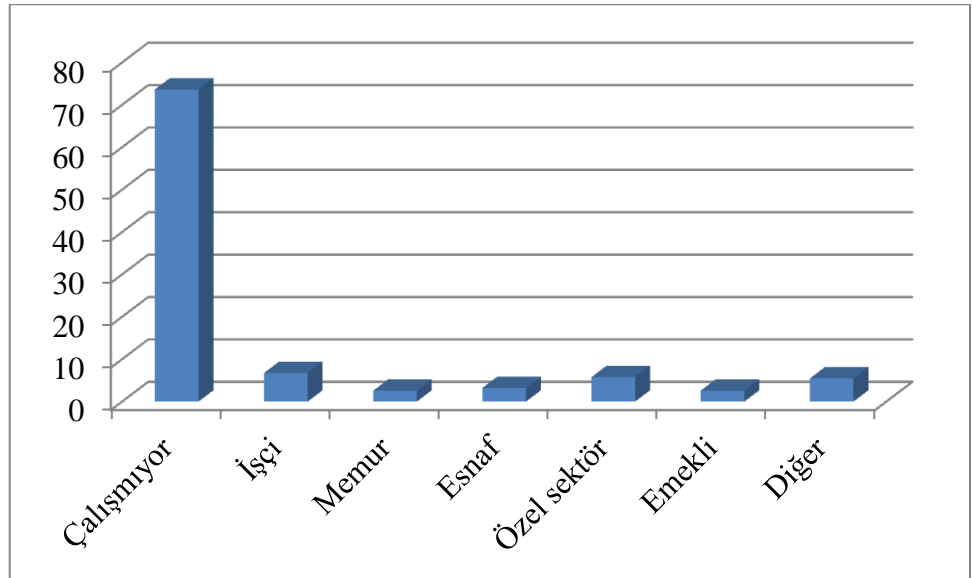
		N	%
Baba mesleği	Çalışmıyor	11	3,5
	İşçi	80	25,7
	Memur	25	8,0
	Esnaf	61	19,6
	Özel sektör	76	24,4
	Emekli	20	6,4
	Diğer	38	12,2
	Total	311	100,0
Anne mesleği	Çalışmıyor	229	73,6
	İşçi	21	6,8
	Memur	8	2,6
	Esnaf	10	3,2
	Özel sektör	18	5,8
	Emekli	8	2,6
	Diğer	17	5,5
	Total	311	100,0
Gelir	Düşük	5	1,6
	Ortanın altı	10	3,2
	Orta	183	58,8
	Ortanın üstü	84	27,0
	Üst	29	9,3
	Total	311	100,0
Toplam kardeş sayısı	Tek kardeş	27	8,7
	2	133	42,8
	3	107	34,4
	4 ve üzeri	44	14,1
	Total	311	100,0

Baba mesleklerinin dağılımı incelendiğinde; çalışmayanların oranı %3,5'tir. İşçi olanların oranı %25,7; memur olanların oranı %8; esnaf olanların oranı ise %19,6'dır. Özel sektörde çalışanların oranı %24,4, emeklilerin oranı %6,4 olup diğer meslek gruplarında olanların oranı %12,2'dir.

Şekil 9. Babaların Meslek Durumuna Göre Dağılımı

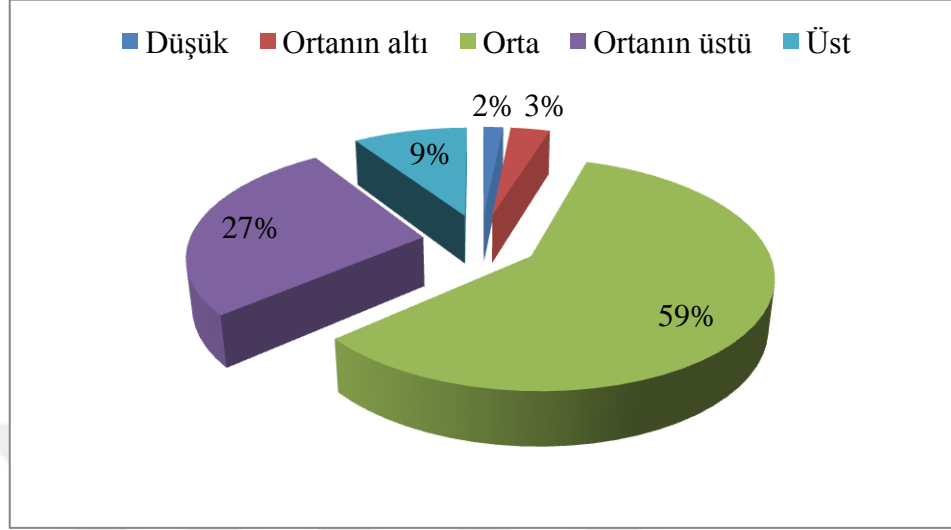
Anne mesleklerinin dağılımı incelendiğinde; çalışmayanların oranı %73,6'dır. İşçi olanların oranı %6,8; memur olanların oranı %2,6; esnaf olanların oranı ise %3,2'dir. Özel sektörde çalışanların oranı %5,8, emeklilerin oranı %2,6 olup diğer meslek gruplarında olanların oranı %5,5'tir.

Şekil 10. Annelerin Meslek Durumuna Göre Dağılımı

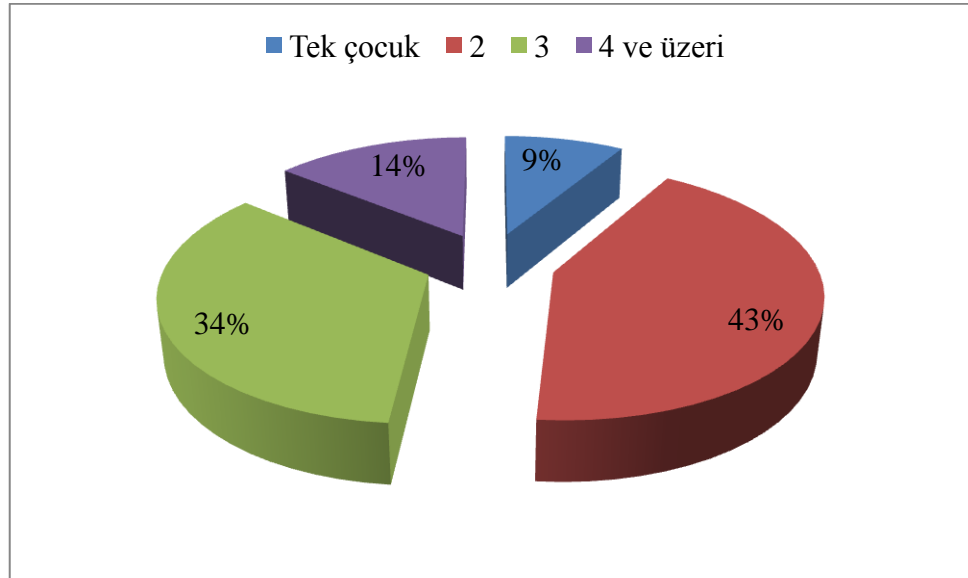
Gelire göre dağılım incelendiğinde; düşük gelir düzeyine sahip olanların oranı %1,6; ortanın altı %3,2 iken orta gelir düzeyine sahip olanların oranı %58,8'dir. Ortanın

üstü gelir grubuna sahip olanların oranı %27 iken üst gelir grubunda olanların oranı %9,3'tür.

Şekil 11. Ailelerin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcılar ile birlikte kardeş sayılarının dağılımı incelendiğinde tek çocuk olanların oranı %8,7 iken 2 kardeş olanların oranı %42,8; üç kardeş olanların oranı ise %34,4'tür. 4 ve üzeri sayıda kardeş olanların oranı ise %14,1'dir.

Şekil 12. Ailelerin Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

3.2. ABTÖ ve SDÖBÖ Tanımlayıcı İstatistikleri

ABTÖ ve SDÖBÖ' ye ait alt boyutların tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3 ve Tablo 4'te verilmiştir.

Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutlarından demokratik tutum alt boyutunun ortalaması 46,15 standart sapması ise 8,05'tir. Alt boyuttan alınan en yüksek değer 75 iken az düşük değer 26'dır. Otoriter tutum alt boyutu için ortalaması 45,54 standart sapması ise 7,07'dir. Alt boyuttan alınan en yüksek değer 75 iken az düşük değer 24'tür. Koruyucu-istekçi tutum alt boyutu için ortalaması 36,42 standart sapması ise 4,55'tir. Alt boyuttan alınan en yüksek değer 50 iken az düşük değer 36,42'dir.

Ölçek alt boyut puanlarının orta düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Ancak koruyucu istekçi ebeveyn puanının kısmen daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da öğrencilerinin ebeveynlerini koruyucu-istekçi ebeveyn olarak algılama eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. ABTÖ alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Demokratik	311	26	75	46,15	8,05
Otoriter	311	24	75	45,54	7,07
Koruyucu-istekçi	311	18	50	36,42	4,55

SDÖBÖ' ye ait alt boyutların tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4'ten incelendiğinde; iletişim becerileri alt boyutu için ortalama 30,28, standart sapma ise 4,30'dur. Ölçekten alınan en yüksek değer 36 iken en düşük değer 13'tür. Problem çözme becerileri alt boyutu için ortalama 37,82, standart sapma ise 5,10'dur. Ölçekten alınan en yüksek değer 40 iken en düşük değer 14'tür.

Stresle başa çıkma becerileri alt boyutu için ortalama 27,22, standart sapma ise 4,99'dur. Ölçekten alınan en yüksek değer 40 iken en düşük değer 16'dır. Kendilik

değerini artırma alt boyutu için ortalama 36,34, standart sapma ise 4,15'dir. Ölçekten alınan en yüksek değer 40 iken en düşük değer 16'dır.

Öğrencilerin sosyal ve duygusal beceri puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin stresle başa çıkma becerilerinin diğer becerilerine göre nispeten düşük olduğu görülmektedir. Dolayısı ile katılımcıların sosyal ve duygusal öğrenme beceri düzeyinin ortanın üzerinde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4. SDÖBÖ alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
İletişim Becerileri	311	13	36	30,28	4,30
Problem Çözme Becerileri	311	22	44	37,82	5,10
Stresle Başa Çıkma Becerileri	311	14	40	27,22	4,99
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	311	16	40	36,34	4,15

3.3. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Cinsiyete Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farklılığın tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. ABTÖ'nin Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Demokratik	Kız	164	44,10	7,24	-4,904	0,000*
	Erkek	147	48,43	8,31		
Otoriter	Kız	164	43,76	6,14	-4,861	0,000*
	Erkek	147	47,52	7,51		
Koruyucu-istekçi	Kız	164	35,66	4,51	-3,130	0,002*
	Erkek	147	37,26	4,46		

*p<0,05

Tablo 5’te verilen sonuçlara göre demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi ana baba tutumları algısı cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları algısı için erkeklerin ortalaması kızların ortalamasından anlamlı düzeyde daha farklı ve büyüktür.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. SDÖBÖ’nin Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
İletişim Becerileri	Kız	164	30,88	4,17	2,612	0,009*
	Erkek	147	29,62	4,37		
Problem Çözme Becerileri	Kız	164	38,42	4,99	2,197	0,029*
	Erkek	147	37,15	5,15		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Kız	164	27,22	5,30	0,027	0,979
	Erkek	147	27,21	4,63		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Kız	164	36,00	4,47	-1,547	0,123
	Erkek	147	36,73	3,74		

* $p<0,05$

Tablo 6’da verilen sonuçlara göre; iletişim becerileri ve problem çözme becerileri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), stresle başa çıkma becerileri ve kendilik değerini artırma becerileri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Anlamlı farklılık gösteren alt boyutlardan iletişim becerileri ve problem çözme becerileri için kızların ortalaması erkeklerin ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

3.3.1. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Yaşa Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının yaşa göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farklılığın tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. ABTÖ'nin Yaşa Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Demokratik	11	99	49,10	8,03	7,85	0,000*
	12	89	45,67	7,27		
	13	81	44,52	7,83		
	14	42	43,33	8,22		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	11	99	48,00	6,62	6,19	0,000*
	12	89	44,28	6,32		
	13	81	44,43	7,02		
	14	42	44,52	8,35		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	11	99	37,64	3,84	4,73	0,003*
	12	89	36,13	4,55		
	13	81	36,12	5,06		
	14	42	34,71	4,47		
	Total	311	36,42	4,55		

*p<0,05

Tablo 7'de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları algısı, yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum algısı için; 11 yaşındakilerin ortalaması diğer yaş gruplarının ortalamasından anlamlı derecede farklı ve yüksek olup diğer yaşların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin yaşa göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. SDÖBÖ'nin Yaşa Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İletişim Becerileri	11	99	30,29	4,33	0,15	0,927
	12	89	30,04	4,41		
	13	81	30,48	4,35		
	14	42	30,40	4,06		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	11	99	38,68	5,10	2,06	0,105
	12	89	37,35	5,34		
	13	81	37,93	4,71		
	14	42	36,57	5,11		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	11	99	28,85	5,02	6,12	0,000*
	12	89	26,88	4,91		
	13	81	25,85	4,60		
	14	42	26,71	4,95		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	11	99	37,68	2,84	7,41	0,000*
	12	89	36,51	4,41		
	13	81	35,35	4,57		
	14	42	34,79	4,46		
	Total	311	36,34	4,15		

*p<0,05

Tablo 8'de verilen sonuçlara göre; iletişim becerileri ve problem çözme becerileri yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermezken ($p>0,05$), stresle başa çıkma becerileri kendilik değerini artırma becerileri yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Stresle başa çıkma becerileri için 11 yaşındakilerin ortalaması diğer yaşta bulunanların ortalamasından anlamlı derecede farklı ve yüksektir.

Kendilik değerini artırma becerileri için; 11 yaşındakilerin ortalaması diğer yaşta bulunanların ortalamasından anlamlı derecede farklı ve yüksektir. Ek olarak 12 ve 14 yaşındakilerin ortalamaları arasında fark olup, 12 yaşındakilerin ortalaması 14 yaşındakilerin ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

3.3.2. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının anne sağ olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farklılığın tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. ABTÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları

Anne sağ olma durumu		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Demokratik	Evet	310	46,15	8,06	0,143	0,887
	Hayır	1	45,00	-		
Otoriter	Evet	310	45,52	7,07	-0,774	0,440
	Hayır	1	51,00	-		
Koruyucu-istekçi	Evet	310	36,41	4,55	-0,789	0,431
	Hayır	1	40,00	-		

Tablo 9'da verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; anne baba tutumlarının hiç birisi anne sağ olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile annesi sağ olanlarla sağ olmayan bir kişinin anne baba tutumları algısı eşit düzeydedir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin anne sağ olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. SDÖBÖ'nin Anne Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları

Anne sağ olma durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
----------------------	---	----------	------------	---	---

İletişim Becerileri	Evet	310	30,27	4,31	-0,865	0,388
	Hayır	1	34,00	-		
Problem Çözme Becerileri	Evet	310	37,81	5,10	-0,624	0,533
	Hayır	1	41,00	-		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Evet	310	27,22	5,00	0,444	0,657
	Hayır	1	25,00	-		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Evet	310	36,34	4,16	-0,158	0,875
	Hayır	1	37,00	-		

Tablo 10’da verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi anne sağ olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile annesi sağ olanlarla annesi sağ olmayan bir kişinin sosyal duygusal öğrenme becerileri eşit seviyededir.

3.3.3. ABTÖ ve SDÖBÖ’nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının baba sağ olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farklılığın tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. ABTÖ’nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları

Baba sağ olma durumu		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Demokratik	Evet	307	46,17	8,08	0,412	0,681
	Hayır	4	44,50	5,00		
Otoriter	Evet	307	45,52	7,09	-0,416	0,678
	Hayır	4	47,00	5,60		
Koruyucu-istekçi	Evet	307	36,41	4,57	-0,147	0,883
	Hayır	4	36,75	2,75		

Tablo 11’de verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba sağ olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile babası sağ olanlarla babası sağ olmayanların anne baba tutumları eşit seviyededir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin baba sağ olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. SDÖBÖ’nin Baba Sağ Olma Durumuna Göre Karşılaştırmaları

Baba sağ olma durumu		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
İletişim Becerileri	Evet	307	30,27	4,32	-0,568	0,570
	Hayır	4	31,50	3,11		
Problem Çözme Becerileri	Evet	307	37,84	5,10	0,619	0,536
	Hayır	4	36,25	5,74		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Evet	307	27,22	5,00	0,087	0,931
	Hayır	4	27,00	4,55		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Evet	307	36,33	4,17	-0,681	0,496
	Hayır	4	37,75	1,50		

Tablo 12’de verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba sağ olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile babası sağ olanlarla babası sağ olmayan bir kişinin sosyal duygusal öğrenme becerileri eşit seviyededir denilebilir.

3.3.4. ABTÖ ve SDÖBÖ’nin Medeni Duruma Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının anne babanın birlikte olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farklılığın tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. ABTÖ’nin Anne Baba Birlikteliğine Göre Karşılaştırmaları

Anne baba birlikteliği		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Demokratik	Evli	301	46,25	8,06	0,906	0,365
	Boşanmış	9	43,78	7,61		

Otoriter	Evli	301	45,53	7,05	-0,287	0,774
	Boşanmış	9	46,22	8,15		
Koruyucu-istekçi	Evli	301	36,44	4,58	0,356	0,722
	Boşanmış	9	35,89	3,89		

Tablo 13’de verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; anne baba tutumlarının hiç birisi anne babanın birlikte olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile anne ve babası evli olanlarla boşanmış olanların anne baba tutumları algı düzeyleri eşit seviyededir denilebilir ($p>0,05$).

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin anne babanın birlikte olma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. SDÖBÖ’nin Anne Baba Birlikteliğine Göre Karşılaştırmaları

Anne baba birlikteliği		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
İletişim Becerileri	Evli	301	30,39	4,24	2,341	0,020*
	Boşanmış	9	27,00	5,59		
Problem Çözme Becerileri	Evli	301	38,00	4,99	3,149	0,002*
	Boşanmış	9	32,67	5,85		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Evli	301	27,27	5,02	0,950	0,343
	Boşanmış	9	25,67	4,15		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Evli	301	36,42	4,13	1,805	0,072
	Boşanmış	9	33,89	4,59		

* $p<0,05$

Tablo 14’de verilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; iletişim becerileri ve problem çözme becerileri anne babanın birlikte olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, stresle başa çıkma becerileri ve kendilik değerini artırma becerileri anne babanın birlikte olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Anne ve babası evli olanların iletişim becerileri ve problem çözme becerileri ortalaması anne ve babası boşanmış olanların iletişim becerileri ve problem çözme becerileri ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

3.3.5. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Baba Eğitim Durumuna Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeğinin baba eğitim durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. ABTÖ'nin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Demokratik	Okuryazar değil	2	41,00	2,83	1,033	0,398
	İlkokul	71	45,79	8,88		
	Ortaokul	89	47,55	7,81		
	Lise	98	45,40	7,70		
	Üniversite	45	46,16	7,47		
	Yüksek Lisans	6	43,50	11,26		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Okuryazar değil	2	50,50	6,36	0,691	0,631
	İlkokul	71	45,37	7,66		
	Ortaokul	89	46,42	6,95		
	Lise	98	45,08	6,80		
	Üniversite	45	45,11	7,18		
	Yüksek Lisans	6	43,50	5,82		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Okuryazar değil	2	32,00	2,83	1,165	0,326
	İlkokul	71	36,24	4,93		
	Ortaokul	89	37,20	3,97		
	Lise	98	36,27	4,68		
	Üniversite	45	35,78	4,72		
	Yüksek Lisans	6	35,67	4,27		
	Total	311	36,42	4,55		

Tablo 15'te verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı eğitim düzeyine sahip babaların tutumları eşit düzeydedir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin baba eğitim durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. SDÖBÖ’nin Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
İletişim Becerileri	Okuryazar değil	2	27,00	5,66	2,006	0,078
	İlkokul	71	29,37	3,74		
	Ortaokul	89	30,10	4,18		
	Lise	98	30,66	4,47		
	Üniversite	45	31,58	4,48		
	Yüksek Lisans	6	29,00	6,23		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Okuryazar değil	2	43,00	0,00	1,510	0,186
	İlkokul	71	37,26	4,75		
	Ortaokul	89	38,56	4,29		
	Lise	98	37,20	5,79		
	Üniversite	45	38,53	5,12		
	Yüksek Lisans	6	36,50	7,23		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Okuryazar değil	2	29,00	2,83	1,119	0,350
	İlkokul	71	26,63	4,18		
	Ortaokul	89	28,01	4,88		
	Lise	98	26,70	5,72		
	Üniversite	45	27,80	4,76		
	Yüksek Lisans	6	25,83	4,02		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Okuryazar değil	2	38,50	2,12	0,270	0,930
	İlkokul	71	36,15	4,18		
	Ortaokul	89	36,62	3,64		
	Lise	98	36,28	4,57		
	Üniversite	45	36,27	4,02		
	Yüksek Lisans	6	35,50	6,22		
	Total	311	36,34	4,15		

Tablo 16’da verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı eğitim düzeylerine sahip babaların sosyal duygusal öğrenme becerileri eşit düzeydedir.

3.3.6. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Eğitim Durumuna Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeğinin anne eğitim durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. ABTÖ'nin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Demokratik	Okuryazar değil	8	47,25	8,15	1,462	0,191
	İlkokul	108	45,05	8,38		
	Ortaokul	88	46,32	7,56		
	Lise	76	46,36	7,52		
	Üniversite	25	49,92	9,66		
	Yüksek Lisans	4	42,25	5,32		
	Okur yazar	2	46,50	0,71		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Okuryazar değil	8	47,38	6,16	1,047	0,395
	İlkokul	108	44,75	7,13		
	Ortaokul	88	45,66	7,20		
	Lise	76	45,46	6,20		
	Üniversite	25	48,36	9,15		
	Yüksek Lisans	4	45,75	4,35		
	Okur yazar	2	42,50	3,54		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Okuryazar değil	8	36,63	3,50	0,811	0,562
	İlkokul	108	36,13	4,31		
	Ortaokul	88	36,45	5,14		
	Lise	76	36,25	4,18		
	Üniversite	25	38,16	4,88		
	Yüksek Lisans	4	34,75	2,36		
	Okur yazar	2	37,50	6,36		
	Total	311	36,42	4,55		

Tablo 17'de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının hiç birisi anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı eğitim düzeyine sahip annelerin tutumları eşit düzeydedir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin anne eğitim durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. SDÖBÖ’nin Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
İletişim Becerileri	Okuryazar değil	8	31,25	3,96	0,797	0,573
	İlkokul	108	30,24	3,85		
	Ortaokul	88	29,95	4,58		
	Lise	76	30,56	4,07		
	Üniversite	25	31,08	5,41		
	Yüksek Lisans	4	26,75	6,85		
	Okuryazar	2	30,00	7,07		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Okuryazar değil	8	41,63	2,45	2,073	0,056
	İlkokul	108	37,22	4,62		
	Ortaokul	88	37,86	5,16		
	Lise	76	37,66	5,19		
	Üniversite	25	39,78	5,53		
	Yüksek Lisans	4	34,50	10,41		
	Okuryazar	2	41,00	4,24		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Okuryazar değil	8	28,13	3,94	1,771	0,105
	İlkokul	108	27,02	5,02		
	Ortaokul	88	27,46	5,02		
	Lise	76	26,23	4,57		
	Üniversite	25	29,60	5,38		
	Yüksek Lisans	4	27,25	7,89		
	Okuryazar	2	31,00	2,83		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Okuryazar değil	8	37,00	2,93	0,843	0,537
	İlkokul	108	35,71	4,07		
	Ortaokul	88	36,45	4,51		
	Lise	76	36,75	3,85		
	Üniversite	25	37,28	3,87		
	Yüksek Lisans	4	35,50	7,68		
	Okuryazar	2	37,50	3,54		
	Total	311	36,34	4,15		

Tablo 18’de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı eğitim düzeylerine sahip annelerin çocuklarının sosyal ve duygusal öğrenme becerileri eşit düzeydedir.

3.3.7. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Baba Mesleğine Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeğinin baba mesleğine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. ABTÖ'nin Baba Mesleğine Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Demokratik	Çalışmıyor	11	47,00	10,65	0,775	0,590
	İşçi	80	45,70	7,88		
	Memur	25	47,72	10,45		
	Esnaf	61	47,11	8,56		
	Özel sektör	76	46,30	6,79		
	Emekli	20	43,60	6,98		
	Diğer	38	45,29	7,95		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Çalışmıyor	11	44,18	7,69	0,803	0,569
	İşçi	80	45,34	7,17		
	Memur	25	45,92	9,36		
	Esnaf	61	46,92	7,89		
	Özel sektör	76	45,62	5,83		
	Emekli	20	45,05	4,76		
	Diğer	38	43,97	6,93		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Çalışmıyor	11	36,18	4,77	1,063	0,385
	İşçi	80	36,58	4,37		
	Memur	25	35,96	6,19		
	Esnaf	61	37,25	4,55		
	Özel sektör	76	36,58	3,44		
	Emekli	20	34,65	3,30		
	Diğer	38	35,74	5,89		
	Total	311	36,42	4,55		

Tablo 19'da verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı mesleklere sahip babaların tutumları eşit düzeydedir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin baba mesleğine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. SDÖBÖ’nin Babanın Meslek Durumuna Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İletişim Becerileri	Çalışmıyor	11	27,91	5,68	2,053	0,059
	İşçi	80	30,03	4,21		
	Memur	25	29,80	5,24		
	Esnaf	61	30,59	4,48		
	Özel sektör	76	31,22	3,66		
	Emekli	20	31,15	3,82		
	Diğer	38	29,00	4,21		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Çalışmıyor	11	32,77	5,32	3,907	0,001
	İşçi	80	38,32	4,84		
	Memur	25	38,48	4,79		
	Esnaf	61	38,90	5,04		
	Özel sektör	76	37,67	5,04		
	Emekli	20	39,00	4,39		
	Diğer	38	35,74	5,20		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Çalışmıyor	11	28,09	5,63	0,357	0,905
	İşçi	80	27,63	4,69		
	Memur	25	27,00	3,94		
	Esnaf	61	26,75	5,53		
	Özel sektör	76	27,43	5,35		
	Emekli	20	27,10	4,62		
	Diğer	38	26,61	4,77		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Çalışmıyor	11	34,09	4,70	1,995	0,066
	İşçi	80	36,55	3,84		
	Memur	25	36,56	3,97		
	Esnaf	61	37,00	3,18		
	Özel sektör	76	36,64	3,70		
	Emekli	20	36,55	3,76		
	Diğer	38	34,66	6,30		
	Total	311	36,34	4,15		

Tablo 20’de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi baba mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı eğitim

düzeylerine sahip babaların çocuklarında sosyal ve duygusal öğrenme becerileri eşit düzeydedir.

3.3.8. ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Anne Mesleğine Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeğinin anne mesleğine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. ABTÖ'nin Anne Mesleğine Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Demokratik	Çalışmıyor	229	45,85	7,67	0,498	0,810
	İşçi	21	47,29	11,66		
	Memur	8	45,63	4,78		
	Esnaf	10	48,10	11,33		
	Özel sektör	18	47,39	5,47		
	Emekli	8	43,88	8,20		
	Diğer	17	47,65	9,55		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Çalışmıyor	229	45,25	6,29	0,679	0,667
	İşçi	21	46,71	9,72		
	Memur	8	45,50	3,89		
	Esnaf	10	48,70	11,33		
	Özel sektör	18	46,61	7,49		
	Emekli	8	43,50	4,72		
	Diğer	17	45,94	11,18		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Çalışmıyor	229	36,39	4,27	0,604	0,727
	İşçi	21	35,10	6,17		
	Memur	8	37,75	4,20		
	Esnaf	10	37,10	7,80		
	Özel sektör	18	36,94	3,54		
	Emekli	8	35,63	4,37		
	Diğer	17	37,18	5,00		
	Total	311	36,42	4,55		

Tablo 21'de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölçeği alt boyutlarının hiç birisi anne mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılık

göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı mesleklere sahip annelerin tutumları eşit düzeydedir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin anne mesleğine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. SDÖBÖ’nin Anne Mesleğine Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
İletişim Becerileri	Çalışmıyor	229	30,49	4,25	0,706	0,645
	İşçi	21	28,90	3,16		
	Memur	8	30,75	4,17		
	Esnaf	10	29,30	7,62		
	Özel sektör	18	30,50	3,49		
	Emekli	8	30,25	3,41		
	Diğer	17	29,29	5,06		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Çalışmıyor	229	37,98	5,02	2,078	0,056
	İşçi	21	35,76	3,61		
	Memur	8	39,63	5,93		
	Esnaf	10	39,80	7,00		
	Özel sektör	18	36,86	5,27		
	Emekli	8	40,75	2,49		
	Diğer	17	35,76	5,72		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Çalışmıyor	229	27,32	4,98	0,525	0,789
	İşçi	21	26,00	4,02		
	Memur	8	26,38	6,25		
	Esnaf	10	26,00	6,60		
	Özel sektör	18	28,28	4,75		
	Emekli	8	27,88	3,76		
	Diğer	17	26,94	5,68		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Çalışmıyor	229	36,66	3,81	1,892	0,082
	İşçi	21	34,52	3,89		
	Memur	8	36,88	3,44		
	Esnaf	10	34,70	7,97		
	Özel sektör	18	36,61	4,15		
	Emekli	8	37,25	3,11		
	Diğer	17	34,41	5,75		
	Total	311	36,34	4,15		

Tablo 22’de verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği alt boyutlarının hiç birisi anne mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı mesleklere sahip annelerin çocuklarında sosyal ve duygusal öğrenme becerileri eşit düzeydedir.

3.3.9. ABTÖ ve SDÖBÖ’nin Gelir Düzeyine Göre Değişimi

Anne baba tutum ölçeğinin gelire göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. ABTÖ’nin Gelire Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Demokratik	Düşük	5	46,40	13,56	1,515	0,197
	Ortanın altı	10	42,80	9,89		
	Orta	183	45,74	7,77		
	Ortanın üstü	84	46,42	7,58		
	Üst	29	49,03	9,08		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Düşük	5	47,60	12,03	0,768	0,546
	Ortanın altı	10	43,10	8,03		
	Orta	183	45,31	6,94		
	Ortanın üstü	84	45,69	6,20		
	Üst	29	47,00	8,88		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Düşük	5	35,00	6,16	2,856	0,024*
	Ortanın altı	10	33,10	6,42		
	Orta	183	36,14	4,25		
	Ortanın üstü	84	36,95	4,62		
	Üst	29	38,00	4,60		
	Total	311	36,42	4,55		

* $p<0,05$

Tablo 23’te verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölçeği alt boyutlarından koruyucu-istekçi alt boyutu gelire göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), demokratik ve otoriter alt boyutları gelire göre anlamlı

düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; Üst gelir grubuna sahip kişilerin anne baba tutumlarından koruyucu-istekçi alt boyutu ortalaması, düşük ve ortanın üstü gelir gruplarının ortalamasından anlamlı derecede daha farklıdır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmamaktadır.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin gelire göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. SDÖBÖ’nin Gelire Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İletişim Becerileri	Düşük	5	31,40	3,29	1,458	0,215
	Ortanın altı	10	27,50	5,06		
	Orta	183	30,31	4,30		
	Ortanın üstü	84	30,19	4,27		
	Üst	29	31,17	4,13		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Düşük	5	36,60	4,04	1,632	0,166
	Ortanın altı	10	34,05	6,53		
	Orta	183	38,01	4,61		
	Ortanın üstü	84	38,10	5,36		
	Üst	29	37,36	6,53		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Düşük	5	27,50	5,87	0,330	0,858
	Ortanın altı	10	25,55	4,23		
	Orta	183	27,29	4,67		
	Ortanın üstü	84	27,35	5,53		
	Üst	29	26,91	5,58		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Düşük	5	29,60	5,94	5,014	0,001*
	Ortanın altı	10	34,90	3,14		
	Orta	183	36,14	4,17		
	Ortanın üstü	84	37,26	3,62		
	Üst	29	36,62	4,37		
	Total	311	36,34	4,15		

* $p<0,05$

Tablo 24’te verilen sonuçlara göre sosyal duygusal öğrenme becerilerinden kendilik değerini artırma becerileri gelire göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken

($p < 0,05$), diğ er sosyal duygusal öğrenme becerileri anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Kendilik değ erini artırma becerilerini için farklılığ ın hangi gruptan kaynaklandığ ının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; düşük gelire sahip kişilerin kendilik değ erini artırma becerileri ortalaması diğ er gelir grupları ortalamasından anlamlı derecede daha düş üktür. Ek olarak ortanın üstü ve orta gelire sahip bireylerin ortalamaları arasında da anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır.

3.3.10.ABTÖ ve SDÖBÖ'nin Kardeş Sayısına Göre Değ iş imi

Anne baba tutum ölç eğ inin kardeş sayısına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığ ının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. ABTÖ'nin Kardeş Sayısına Göre Karşılaşt ırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Demokratik	Tek kardeş	27	47,96	8,84	1,320	0,268
	2	133	46,55	7,72		
	3	107	45,93	8,06		
	4 ve üzeri	44	44,36	8,42		
	Total	311	46,15	8,05		
Otoriter	Tek kardeş	27	47,26	7,52	2,352	0,072
	2	133	46,26	6,80		
	3	107	45,02	6,72		
	4 ve üzeri	44	43,57	8,02		
	Total	311	45,54	7,07		
Koruyucu-istekçi	Tek kardeş	27	37,37	3,72	2,542	0,056
	2	133	36,93	3,81		
	3	107	36,11	4,88		
	4 ve üzeri	44	35,02	5,80		
	Total	311	36,42	4,55		

Tablo 25'te verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; anne baba tutum ölç eğ i alt boyutları kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Diğ er bir ifade ile farklı sayıda kardeşe sahip kişilerin anne baba tutumları eş it seviyededir denilebilir.

Sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin kardeş sayısına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. SDÖBÖ’nin Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırmaları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İletişim Becerileri	Tek kardeş	27	30,00	4,60	1,133	0,336
	2	133	30,54	4,19		
	3	107	29,75	4,52		
	4 ve üzeri	44	30,98	3,88		
	Total	311	30,28	4,30		
Problem Çözme Becerileri	Tek kardeş	27	38,04	5,27	0,660	0,577
	2	133	37,98	4,72		
	3	107	37,30	5,44		
	4 ve üzeri	44	38,45	5,29		
	Total	311	37,82	5,10		
Stresle Başa Çıkma Becerileri	Tek kardeş	27	27,48	4,03	0,116	0,951
	2	133	27,13	4,79		
	3	107	27,37	5,34		
	4 ve üzeri	44	26,94	5,36		
	Total	311	27,22	4,99		
Kendilik Değerini Artırma Becerileri	Tek kardeş	27	37,15	3,62	0,929	0,427
	2	133	36,50	3,83		
	3	107	36,26	4,20		
	4 ve üzeri	44	35,57	5,17		
	Total	311	36,34	4,15		

Tablo 26’da verilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; sosyal duygusal öğrenme becerileri kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile farklı sayıda kardeşe sahip bireylerin sosyal duygusal öğrenme becerileri aynı düzeydedir denilebilir.

3.4. Anne Baba Tutumları İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler

Anne baba tutumları ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve pearson korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Ana-Baba Tutumları İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler

		İletişim Becerileri	Problem Çözme Becerileri	Stresle Başa Çıkma Becerileri	Kendilik Değerini Artırma Becerileri
Demokratik	r	,162**	,059	,235**	,269**
	p	,004	,296	,000	,000
Otoriter	r	,143*	,128*	,226**	,260**
	p	,012	,024	,000	,000
Koruyucu-istekçi	r	,278**	,272**	,311**	,394**
	p	,000	,000	,000	,000

Tablo 25’te verilen korelasyon analizi sonuçlarına göre; anne baba tutumlarından demokratik tutum; iletişim becerileri ile %16,2 düzeyinde pozitif, stresle başa çıkma becerileri ile %23,5 düzeyinde pozitif, kendilik değerini artırma becerileri ile %26,9 düzeyinde pozitif anlamlı ilişkisi varken, problem çözme becerileri ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Anne baba tutumlarından otoriter tutumunun iletişim becerileri ile %14,3 düzeyinde pozitif, problem çözme becerileri ile %12,8 düzeyinde pozitif, stresle başa çıkma becerileri ile %22,6 düzeyinde pozitif, kendilik değerini artırma becerileri ile %26 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır.

Anne baba tutumlarından koruyucu-istekçi tutumu ile iletişim becerileri ile %27,8 düzeyinde pozitif, problem çözme becerileri ile %27,2 düzeyinde pozitif, stresle başa çıkma becerileri ile %31,1 düzeyinde pozitif, kendilik değerini artırma becerileri ile %29,4 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişkisi bulunmaktadır.

SONUÇ

Bireyin refahının ve sosyo-ekonomik ilerlemesinin temel bileşenlerinden birisi olan beceriler, kişiden kişiye değişebilen ve çevresel faktörlerin etkisiyle geliştirilerek biçimlendirilen kişisel özelliklerdir (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 12). İnsanlarda beceriler konuşma, sayı, mantık kullanımı gibi bilişsel becerilerle sosyal ve duygusal becerilerin toplamından oluşmaktadır. Literatürde çok sayıda çalışmaya konu edilen sosyal ve duygusal beceriler, bireyin çevresiyle iletişim ve ilişki kurmasını, onlarla ilişkilerini sürdürmesini ve toplum içerisinde sosyal bir varlık olarak yer edinmesini sağlayan becerilerdir. Vicdanlılık, azim, merak, bilgi, kendini kontrol, dikkatlilik, benlik saygısı, öz yeterlik, problem çözme, dışa açıklık, empati, azim, hoşgörü, duygusal zeka gibi çok sayıda özelliği bir araya getiren sosyal ve duygusal beceriler (Goodman vd., 2015: 14), geliştirilebilir beceriler olup kişinin çocukluktan itibaren şekillenmeye başlamaktadır.

Farklı araştırmalarda birçok sosyal ve duygusal beceri özelliği sayılmasına karşın literatürde kabul görmüş en yaygın sınıflamalardan birisi öz farkındalık becerisi, öz yönetim becerisi, sosyal farkındalık becerisi, ilişki becerileri ile sorumluluk ve karar alma becerileridir (Elias, 2003: 9-10). Türkçe literatürde ise yaygın olarak kullanılan sınıflamalardan birisinde Kabakçı ve Owen (2010), sosyal ve duygusal becerileri; iletişim becerileri, problem çözme becerileri, stresle başa çıkma becerileri ve kendilik değerini artıran beceriler olarak sıralamaktadır. Kocakulah ve Ad (2015: 244) gibi çalışmalarda da bu sınıflamanın kullanıldığı ve doğrulayıcı sonuçların elde edildiği görülmektedir.

İnsanlar bir aile ortamına doğmakla gelişimleri ve eğitimleri başlamaktadır. Dolayısı ile aileler insanların karakteristiğinin ve davranış kalıplarının şekillenmesinde ilk ve en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Ikesako ve Miyamoto, 2015: 12; Bozaslan, 2012: 29). Çocukların tamamen anne babalarının gözetimi altında yaşadıkları erken çocukluk döneminde edindikleri sosyal ve duygusal becerileri, onların sosyalleşmesinin temelini oluştururken hayat boyut devam eden ilişkilerinin ve gelişimlerinin de temel belirleyicisi olmaktadır. Çocukların bu dönemde edindiği beceriler gelecekteki yaşamlarındaki psikososyal yapısını, akademik ve sosyal

başarısını, çekilme ve yalnızlık gibi durumlarını önemli düzeyde etkilemektedir (Elias, 2003: 3; Ostrosky ve Meadan, 2010: 104).

Bireyin psiko-sosyal yapısını şekillendiren ve ilerleyen yaşamında sergileyeceği tutum ve davranışların temelini oluşturan sosyal ve duygusal beceriler yaş, cinsiyet, zeka seviyesi, ailenin sosyo-demografik özellikleri, eğitim yaşamı gibi bir çok değişkenden etkilenmektedir (Durualp, 2014: 15). Ancak çocukların davranışlarının % 80'den fazlasının 0-6 yaş aralığında kazanıldığı ve biçimlendiği hesaba katıldığında aile faktörünün en baskın faktör olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle anne babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ve çocuk yetiştirme tarzları bu hususta en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır (MEGEP, 2007: 20).

Toplumun temel yapı taşı olan ailenin temel işlevinin toplumsal değerlerin çocuklara aktararak toplumsal sürekliliği sağlamak olduğu göz önüne alındığında anne babaların çocuklar üzerindeki etkisi daha açık bir şekilde anlaşılır. Her ebeveyn, çocuklarını sahip oldukları değerlere göre yetiştirmek ister ve bu noktada çocukların ilk eğitici rolünü üstlenirler (Kulaksızoğlu, 1989: 35-36). Çocukların daha anne karnında iken anneleri ile bir iletişimi olduğunu ileri süren görüşler vardır (Kandır ve Alpan, 2008: 35-36). Bu da çocuk gelişiminde ebeveynlerin etkisinin yanında anne ve babanın tutumları açısından bir farklılaşma olabileceği düşüncesine yol açmaktadır.

Araştırmalarda ana baba tutumlarının çocuklardaki sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini ve diğer öğrenme becerilerini etkilediği belirtilmektedir (Bozaslan, 2012: 32). Ayrıca anne babanın çocuklara karşı sergilediği tutum ve davranışların etki-tepki mekanizması çerçevesinde çocukta bir karşılığın ortaya çıkmasına yol açması, ana baba – çocuk ilişkisinin çeşitli değişkenler açısından ele alınmasını gerektirmektedir. Çocuklarına karşı destekleyici ve koruyucu davranış sergileyen ailelerin çocukları ile baskısı tutum ve davranışlar sergileyen ailelerin çocukları genellikle sosyal ve duygusal beceriler açısından birbirinden farklı bulunmaktadır (Yavuzer, 1994: 34). Kuşaklararası görüş farklılıklarının ebeveyn-çocuk ilişkilerini zorlaştırdığı, ailelerin çocuklarına yeterince rehberlik edemediği görülmektedir. Ebeveynlerin doğru tutum ve davranışlar sergileyememesi ise çocukların sosyal ve duygusal becerilerinin gelişiminin yanında genel olarak hayat başarısını da olumsuz etkilemektedir (Yavuzer, 2007: 271).

Bütün bu sebepler, anne baba tutumları ile çocuklardaki sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini gerektirmektedir. Anne babaya ilişkin çeşitli özellikler, çocukların kendilerine ilişkin özellikler bu ilişkiye etki etmektedir. Bu araştırmada anne baba tutumlarının sosyal ve duygusal öğrenme becerileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Literatürdeki araştırmaların bulguları da göz önüne alınarak anne ve babaların eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sağ olup olmaması, medeni durumu gibi değişkenlerle inceleme örneklemini oluşturan çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi değişkenleri de araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmada 11-14 yaş grubundaki 5.6.7.8. sınıf öğrencisi olan 314 öğrenciden ABTÖ ve SDÖBÖ veri toplama araçları ile veriler toplanarak bu veriler istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Ölçeklerden elde edilen verilerde 3 öğrencinin cevaplarının analize uygun olmadığı görüldüğü için istatistiksel testler geriye kalan 311 öğrenciye ait veriler üzerinden yapılmıştır. Elde edilen bulguların genel olarak literatür bulguları ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin anne baba tutumlarına yönelik algı puanları orta düzeydedir. Ölçeğin alt boyutlarının maksimum puanları göz önüne alındığında anne baba tutumu alt boyutlarının ortalamasının biraz üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Anne baba tutum ölçeğinin demokratik tutum alt boyutunun maksimum puanı 75 iken katılımcıların puanlaması ortalama 46,5'ta kalmıştır. Koruyucu anne baba tutumu alt boyutunun maksimum puanı 50 iken katılımcıların puanlaması ortalama 36 çıkmıştır. Otoriter anne baba tutumu alt ölçeğinin maksimum puanı 75 iken katılımcıların puanlaması ise ortalama 45,54 çıkmıştır. Puanlamalara bakıldığı zaman puanların koruyucu-istekçi ebeveynler lehine olduğu görülmektedir.

Katılımcıların sosyal ve duygusal öğrenme puanlarına bakıldığı zaman iletişim becerileri alt boyutunun maksimum puanı 36 iken öğrencilerin puan ortalaması 30,28 çıkmıştır. Problem çözme becerileri alt boyutunun maksimum puanı 40 iken öğrencilerin puan ortalaması 37,72 çıkmıştır. Stresle başa çıkma becerileri alt boyutunun maksimum puanı 40 iken öğrencilerin puan ortalaması 27,22 çıkmıştır. Kendilik değerini artırma alt boyutunun maksimum puanı 40 iken öğrencilerin puan

ortalaması 36,34 çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ölçeğinin alt boyutlarından aldığı puanlara bakıldığında zaman stresle başa çıkma becerilerinin diğer becerilere göre belirgin bir şekilde düşük olduğu görülmektedir. Diğer becerilerin ise ortalamaları birbirine yakın olup hepsi ortanın üstü bir seviyededir. Dolayısıyla öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin ortanın üstü seviyede olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçekler arasındaki ilişkinin analizi için yapılan testlerden elde edilen bulgulara göre anne baba tutumları ile öğrencilerin sosyal ve duygusal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki vardır. Bu ilişkiye yönelik bulguların tamamı, değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif yönlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Bu ilişkiyi aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür;

Demokratik ana baba tutumları ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişki:

- ✓ Demokratik anne baba tutumu ile iletişim becerileri arasında % 16,2 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Demokratik anne baba tutumu ile stresle başa çıkma becerileri arasında % 23,5 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Demokratik anne baba tutumu ile kendilik değerini artırma becerileri arasında % 26,9 düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- ✓ Demokratik ana baba tutumu ile problem çözme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Otoriter ana baba tutumları ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişki:

- ✓ Otoriter ana baba tutumu ile iletişim becerileri arasında % 14,3 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Otoriter ana baba tutumu ile problem çözme becerileri arasında % 12,8 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Otoriter ana baba tutumları ile stresle baş etme becerileri arasında % 22,6 düzeyinde pozitif yönlü,

- ✓ Otoriter ana baba tutumları ile kendilik değerini artırma becerileri arasında % 26 düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Koruyucu-istekçi ana baba tutumu ile sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişki:

- ✓ Koruyucu-istekçi ana baba tutumu ile iletişim becerileri arasında % 27,8 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Koruyucu-istekçi ana baba tutumu ile problem çözme becerileri arasında % 27,2 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Koruyucu-istekçi ana baba tutumu ile stresle baş etme becerileri arasında % 31,1 düzeyinde pozitif yönlü,
- ✓ Koruyucu-istekçi ana baba tutumu ile kendilik değerini artırma becerileri arasında % 29,4 düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Bizim araştırmamızın bulgularına göre, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerine en fazla etki eden ana baba tutumu koruyucu-istekçi ana baba tutumudur. Bunun yanında demokratik ana baba tutumu ve otoriter ana baba tutumunun da öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine pozitif yönlü etkilerinin olduğu görülmektedir.

Kaya vd. (2012: 221)'nin araştırmasına göre demokratik ana baba tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının problem çözme becerileri daha yüksek çıkmaktadır. Bizim araştırmamızda ise problem çözme becerileri ile en yüksek korelasyonun koruyucu-istekçi ana baba tutumu arasında olduğu görülürken demokratik ana baba tutumu ile problem çözme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Ebeveyn tutumlarını anne tutumları üzerinden inceleyen Özkafacı (2012: 52-59), annelerin sadece demokratik tutumlarının sosyal becerileri pozitif yönde etkilediği diğer ebeveyn tutumlarının ise sosyal becerilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir.

Bu araştırmanın örneklem grubu ile benzer bir örneklem grubunu inceleyen Yılmaz, (2014: 59-69)'ün araştırmasına göre 6.7.8. sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal ve

duygusal becerileri ile ana baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Destekleyici ebeveyn tutumlarının öğrencilerin okul başarısını inceleyen Dam (2008: 97)'in araştırması, ailedeki destekleyici tutumların çocuklardaki başarıyı artırdığına işaret etmektedir. Gök (2010: 73-74)'ün anne tutumlarını merkeze aldığı çalışmasında da annelerin ebeveynlik tutumunun öğrencilerin okul başarısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Günalp (2007: 70-72)'in bulguları demokratik ana baba tutumunun özgüven duygusuna pozitif etkisine işaret ederken Özden (2013: 93) ise kontrole yönelik davranışların çocuklardaki öz düzenleme becerisini olumsuz etkilediğine işaret etmektedir. dolayısıyla araştırmalarda baskıcı yaklaşımların olumsuzluğu öne çıkarken demokratik ebeveyn tutumlarının beceriler ve yetenekler üzerindeki olumlu etkisi ön plana çıkmaktadır. Aydın ve Sönmez (2014: 162-163)'in araştırması da zihinsel engelli çocuklar evreninden alınan örneklem üzerinden demokratik ana baba tutumunun pozitif etkilerine işaret eden araştırmalardandır. Araştırmaya göre anne babaların demokratik ve eşitlikçi tutumları çocukların sosyal becerilerini desteklemektedir.

Bozaslan ve Kaya (2011: 1399-1401)'in araştırması, bu araştırmanın bulguları ile çelişen bulguları dolayısıyla zikredilmesi gereken araştırmalardandır. Araştırma bulgularına göre demokratik tutuma sahip ana babaların çocuklarının problem çözme becerileri diğer ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocukların problem çözme becerilerinden daha yüksek çıkmaktadır. Bunun yanında demokratik ana baba tutumunun akademik başarı üzerindeki pozitif etkisi diğerlerine göre daha fazladır. Araştırmada tutarsız ve ilgisiz ebeveynlerin çocuklarının problem çözme ve akademik başarıları düşük çıkmaktadır. Bu araştırmanın bulguları ile zıt yönde olması nedeniyle dikkat çeken bir diğer bulgu ise koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarının etkisi ile ilgili bulgulardır. Koruyucu tutuma sahip anne babaların çocukların problem becerisi düşük çıkarken otoriter ana baba tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının ise hem sosyal kaygı düzeyleri hem problem çözme becerileri düşük çıkmaktadır. Ancak bizim araştırmamızın bulgularına göre demokratik ana baba tutumu ile problem çözme becerileri arasında bir ilişki yokken koruyucu ve otoriter ana baba tutumları ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönlü ve yüksek denebilecek bir ilişki söz konusudur.

Demokratik ana baba tutumuna yönelik bulguların baskın çıktığı araştırmaların yanında diğer alt boyutlara yönelik farklı bulguları ile dikkat çeken araştırmalardan da söz etmek mümkündür. Begde ve Özyürek (2016: 218-219)'a göre ana baba tutumlarının etkileri ana ve babaya göre farklı şekilde ortaya çıkabilmektedir. Aşırı koruyucu anne tutumları çocukların problem çözme becerilerinin problemin öğelerini tanıma alt boyutuna pozitif yönde etki ederken koruyucu baba tutumları ise problem çözme becerilerinin problem hakkında soru sorma boyutunda olumlu etkileri vardır.

Ana baba tutumları ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların bulgularını göz önünde tutarak bir değerlendirme yapılacak olursa; literatürdeki araştırmaların bulgularında ağırlıklı olarak demokratik anne baba tutumunun sosyal ve duygusal öğrenme becerileri üzerindeki olumlu etkisi ile ilgili bulgular karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu araştırmanın istatistiksel analizinden elde edilen bulgulara göre koruyucu-istekçi ana baba tutumlarının pozitif etkisi diğer tutumların etkisine göre anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca birçok araştırmada demokratik anne baba tutumu ile problem çözme becerisi arasındaki pozitif ilişki vurgulanırken bizim araştırmamızda bu ilişki anlamsız çıkmış fakat diğer bütün değişkenler arası ilişki pozitif yönlü çıkmıştır. Dolayısıyla demokratik ana baba tutumu ile problem çözme becerileri ilişkisi açısından bu araştırmanın bulguları ile literatür bulguları arasında belirgin bir uyumsuzluğun olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu uyumsuzluğun dışında araştırmanın diğer ana bulgularının genel olarak literatür ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmalarda inceleme konusu yapılan değişkenler arası ilişki, birçok çevresel faktörün etkisi altında gerçekleşmektedir. Dolayısı ile etkileyici faktörlerin çeşitlenmesine bağlı olarak bu ilişki de şekil değiştirebilmektedir. Sosyal bilimler araştırmalarında yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi gibi temel demografik değişkenlerin araştırmalara dahil edilerek incelemeler yapıldığı ve bu değişkenlerin çoğu zaman sonuca etki ettiği görülmektedir.

Çocukların sosyal ve duygusal becerilerinin temelinin aile ortamı içerisinde atılması nedeniyle aileye ilişkin birçok özelliğin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ile ilgili çıktıları etkilemesi yüksek bir ihtimaldir. Bu ihtimal ve literatürdeki

araştırmaların bazı bulguları da hesaba katılarak bu araştırmada yaş, cinsiyet, anne babanın sağ olup olmaması, anne baba eğitim d¼zeyi, anne baba mesleği, medeni durum, anne baba gelir d¼zeyi ve ailedeki kardeş sayısı değişkenleri analize dahil edilmiştir. Elde edilen bulgularda değişkenlerden bazılarının sonuca etki etmediği bazılarının ise etkili olduğu g¼r¼lm¼řt¼r.

¼l¼eklerin demografik ¼zelliklere g¼re yapılan analizinde yaş, cinsiyet, medeni durum, ailenin geliri değişkenlerinin ¼l¼¼len değerler ¼zerinde etkisinin olduğu g¼r¼lmektedir. Buna karşın anne ve babanın sağ olup olmaması, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın mesleği ile kardeş sayısı değişkenlerinin ¼l¼¼len değerler ¼zerinde herhangi bir etkisinin olmadığı g¼r¼lmektedir.

Araştırmanın demografik ¼zelliklerle ana baba tutumu algısı arasındaki ilişkiye işaret eden bulgularına g¼re;

- ✓ Cinsiyet değişkeni, ¼đrencilerin ana baba tutumu algısına etki etmektedir. Erkek ¼đrencilerin ana baba tutumu ¼l¼eđinin b¼t¼n alt boyutlarından aldığı puanlar kız ¼đrencilerin puanlarından daha y¼ksektir.
- ✓ Yaş değişkeni, ¼đrencilerin ana baba tutumu algısına etki etmektedir. 11 yaşındaki ¼đrencilerin ana baba tutumu ¼l¼eđinin b¼t¼n alt boyutlarından aldığı puanlar diğer yaştaki ¼đrencilerin puanlarına g¼re istatikselsel olarak anlamlı d¼zeyde y¼ksektir.
- ✓ Gelir değişkeni, ¼đrencilerin ana baba tutumu algısına etki etmektedir. Ebeveynleri ¼st gelir grubunda olan ¼đrencilerin koruyucu-istek¼i ana baba tutumu algısı d¼ř¼k ve ortanın ¼st¼ gelirlis ebeveynlerin ¼ocuklarının tutum algısından istatikselsel olarak anlamlı d¼zeyde daha y¼ksektir. Diğer alt boyutlarda bir farklılaşma g¼r¼lmemektedir.
- ✓ Anne ve babanın sağ olup olmaması, anne ve babanın medeni durumu, anne ve babanın eğitim durumu ile anne ve babanın mesleği değişkenleri ile ana baba tutumu algısı arasında istatikselsel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı g¼r¼lmektedir.

Araştırmanın demografik özelliklerle sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiye işaret eden bulgularına göre;

- ✓ Cinsiyet değişkeni, sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine etki etmektedir. Bulgulara göre iletişim becerileri ve problem çözme becerileri bakımından kız öğrencilerin ortalamaları erkeklerin ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmaktadır. Stresle baş etme becerileri ve kendilik değerini artırma becerileri bakımından cinsiyet değişkeninin bir etkisinin olmadığı görülmektedir.
- ✓ Yaş değişkeni, sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine etki etmektedir. Bulgulara göre 11 yaşındaki öğrencilerin stresle başa çıkma becerileri diğer yaş gruplarının stresle başa çıkma becerilerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmaktadır. Ayrıca 11 yaşındaki öğrencilerin kendilik değerini artırma becerilerinin diğer öğrencilerin tamamının becerilerinden ve 12 yaşındaki öğrencilerin kendilik değerini artırma becerilerinin ise 14 yaşındaki öğrencilerin becerilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Problem çözme becerileri ve iletişim becerileri bakımından yaşa göre bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.
- ✓ Ebeveynlerin medeni durumunun sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine etki ettiği görülmektedir. Anne babası evli olan öğrencilerin iletişim ve problem çözme becerilerinin anne babası boşanmış öğrencilerin becerilerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmaktadır. Kendilik değerini artırma ve stresle başa çıkma becerileri açısından ise bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.
- ✓ Gelir düzeyi, öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine etki ettiği görülmektedir. Gelir seviyesi düşük öğrencilerin kendilik değerini artırma becerilerinin diğer öğrencilerin becerilerine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülürken problem çözme, stresle başa çıkma ve iletişim becerileri bakımından bir farklı olmadığı görülmektedir.
- ✓ Bulgulara göre anne babanın sağ olup olmaması, anne babanın eğitim durumu, anne babanın mesleği ve kardeş sayısı değişkenlerinin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Araştırmalarda çeşitli demografik özelliklerin anne babaların çocuk yetiştirme tarzını etkilediği ortaya konmaktadır. Anne babanın eğitim düzeyi, ebeveyn cinsiyeti, yaşı, geliri etkileri bakımından öne çıkan demografik özelliklerdir. Özel ve Zelyurt (2016: 27-28)'in araştırmasına göre ebeveynlere verilen eğitimler, onların ebeveynlik tutumlarına olumlu yansımaktadır. Benzer şekilde (Bolat, 2011: 125)'in araştırması da anne babalara verilen eğitimlerin çocukların yetiştirilmesine olumlu etki ettiğini göstermektedir.

Anne ile babanın çocuklarına karşı tutum ve davranışları birbirinden farklı olabilmektedir. Özellikle sıcaklık, Őekfat, saldırganlık, dūřmanlık gibi duygu temelli tutum ve davranışlarda ebeveynin cinsiyetinin etkili olduğuna yönelik bulgular vardır (Özel ve Zelyurt, 2016: 28). Bir başka araştırmada da öğrencilerin cinsiyeti algılanan ebeveyn tutumunda farklılaşmaya yol açmaktadır. Sınıf düzeylerine göre ise ebeveyn tutumu algısında bir farklılaşma görülmemektedir (Özyürek ve Özkan, 2015: 84).

Bu araştırmaların bulgularının bazıları ile bizim araştırmamızın bulguları arasında benzerlikler söz konusudur. Öğrencilerden elde edilen verilerin analizinde öğrencilerin cinsiyeti ile yaş değişkeninin ebeveyn tutum algısına etki ettiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin puanları kız öğrencilerin puanlarından yüksek çıkarken 11 yaşındaki öğrencilerin anne baba tutumu algısı puanları da diğer yaş gruplarına göre yüksek çıkmıştır. Dolayısı ile literatürdeki yaş ve cinsiyet ile ilgili bulgularla bu araştırmanın bulguları arasında belirgin bir farklılığın olmadığını söylemek mümkündür. Demografik özelliklerle ilgili incelemelerin araştırmalarda genellikle ikinci planda kaldığını söylemek mümkündür. Bu nedenle demografik özelliklerin değişkenler ve değişkenler arası ilişki üzerindeki etkisini filtrelemek zorluklar içermektedir. Yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi gibi değişkenlerin etkisine odaklanan araştırmaların yapılmasının bu konuda daha doyurucu bulgulara ulaşılmasını sağlayacağı düşünölmektedir.

Demografik özelliklerin ana baba tutumu üzerindeki etkisine benzer etkilerin sosyal ve duygusal öğrence becerileri için de geçerli olduğuna dair bulgular söz konusudur. Literatürdeki birçok araştırmada öğrencilerin yaşı, cinsiyeti gibi temel demografik değişkenlerin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri üzerindeki etkisi ile

ilgili bulgulara rastlamak mümkündür. Bu bulgularla bizim araştırmamızın bulgularının önemli ölçüde örtüştüğünü belirtmek mümkündür. Yılmaz (2014: 59-69)'a göre öğrencilerin iletişim ve problem çözme becerileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşırken stresle başa çıkma becerileri de yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini yaş ve cinsiyet değişkeni bakımından inceleyen az sayıdaki araştırmadan birisi olan Durualp (2014: 19-22)'nin bulgularına göre kız öğrencilerin iletişim, problem çözme, stresle başa çıkma ve kendilik değerini artıran becerileri ile ilgili ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmaktadır. Bunun yanında 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerileri diğer sınıf öğrencilerinin becerilerinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmaktadır.

Lise öğrencileri ile ilgili bir araştırmada da cinsiyet değişkeninin farklılaşmaya yol ağtığı ve kız öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin erkek öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinden yüksek olduğu görölmektedir. Ayrıca sınıf değişkeni de farklılaşmaya yol açmaktadır. Araştırmaya göre 9. Sınıf öğrencilerinin sözel olmayan duyuşsal becerileri üst sınıfların aynı becerisine göre düşük seviyede çıkmıştır (Özyürek ve Özkan, 2015: 85). Bir başka araştırmada ise bireyin aile içindeki doğum sırasının sosyal ve duygusal becerileri etkilediğine işaret edilmektedir. Buna göre ilk ve son sırada doğan çocukların problem çözme becerileri diğer çocuklara göre daha düşük seviyededir (Begde ve Özyürek, 2016: 219).

Genellikle yaş ve cinsiyetin etkisine işaret eden bu araştırmaların bulgularına benzer şekilde bizim araştırmamızda da yaş, cinsiyet değişkenlerinin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine etki ettiği bulgulanmıştır. Ancak farklı evrenlerden alınmış örneklemlere dayalı olarak yapılan çalışmaların aynı değişkenler açısından birebir aynı bulgu ve sonuçlara ulaşması mümkün değildir. Çünkü her araştırmada denkleme dahil edilmeyen ama sonuca dolaylı yollardan da olsa etki eden çok sayıda faktör vardır. Kültür farklılıkları, çocuğun yetiştiği ailenin çekirdek ya da geniş aile olması, çocukluğun geçirildiği mahalle ortamına ilişkin ölçülmesi güç pek çok özellik gibi sosyo demografik değişkenleri bunlar arasında sıralamak mümkündür. Bunlara ilişkin net

ifadeler kullanabilmek için bu değişkenleri içeren çok sayıda araştırmaya ihtiyaç vardır. Ancak mevcut çalışmalar ve bu araştırmanın bulguları çerçevesinde başta yaş ve cinsiyet olmak üzere demografik özellikler çocukların sosyal ve duygusal öğrenme beceri düzeylerine etki etmektedir.

Elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın genel amacına ulaştığını söylemek mümkündür. Çünkü araştırmanın hazırlık aşamasında belirlenen hipotezleri sınamak üzere yapılan istatistiksel ölçümler, araştırmanın başarılı kabul edilmesine yeter düzeyde sonuçlar vermiştir. Araştırmanın ana hipotezi ve araştırma amacına uygun olarak belirlenmiş diğer hipotezlerin genel sınama sonuçlarını aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür;

Araştırmanın ana hipotezi “H1: Anne baba tutumları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır” şeklindedir. Elde edilen bulgulara göre anne baba tutumu ölçeğinin bütün alt boyutlarının çocukların sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır. Ölçekler arası ilişkinin demokratik ana baba tutumu-problem çözme becerileri haricinde bütün alt boyutlar için de geçerli olduğu görülmektedir. Dolayısı ile araştırmanın ana hipotezinin kabul edilmesine yeter seviyede bulguya ulaşılmıştır.

Araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen diğer hipotezler ve sınama sonuçları ise aşağıdaki şekildedir;

- ✓ “H11: Anne baba tutumları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır”. Ana hipotez çerçevesinde açıklandığı üzere ana baba tutumları ile öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür ve hipotez kabul edilmiştir.
- ✓ “H12: Anne baba tutumlarının alt boyutları ile 5.6.7.8. sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerinin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır”. H1 hipotezi ile ilgili yapılan açıklamalardan da

görüldüğü üzere demokratik ana baba tutumu-problem çözme becerisi ilişkisi geçersiz çıkarken diğer tüm alt boyutların kendi arasında anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile hipotez kabul edilmiştir.

- ✓ “H13: Anne babaların demografik özellikleri anne tutumları ile sosyal ve duygusal beceri arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaya yol açmaktadır”. Anne babaların gelir seviyesi, medeni durumu gibi değişkenlerin güçlü olmamakla birlikte tutumlara ve becerilere etki ettiği görülmektedir. dolayısı ile diğer hipotezler kadar güçlü sonuçlara ulaşılmasa da bu hipotezin de kabul edilebilirliği söz konusudur.
- ✓ “H14: Çocukların yaş ve cinsiyetleri anne baba tutumları ile sosyal ve duygusal beceriler arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaya yol açmaktadır”. Elde edilen bulgular yaş ve cinsiyetin anne baba tutumu algısına da sosyal ve duygusal becerilere de etki ettiği görülmektedir. Dolayısıyla hipotez kabul edilmiştir.

Araştırmanın amacı ana baba tutumlarının sosyal ve duygusal öğrenme becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaca özgü olarak seçilen ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizinde iki ölçek ve ölçeklerin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ölçekler arası ilişkiye bakıldığı zaman sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini en fazla etkileyen ebeveyn tutumunun koruyucu-istekçi ana baba tutumu olduğu görülmektedir. Koruyucu-istekçi ana baba tutumunun sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin bütün alt boyutları ile olan ilişkisinin demokratik ve otoriter ana baba tutumlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısı ile öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerine en fazla olumlu etkiyi koruyucu-istekçi ana baba tutumunun yaptığını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak literatürdeki demokratik ana baba tutumuna ilişkisini bulgularla aksi yönde bulgulara ulaşmış olsa da araştırma, geçerli ve güvenilir iki ölçeğe dayalı olarak sayısal ölçümler yapmış ve istatistiksel olarak yeterli anlamlılığa sahip bulgulara ulaşmıştır. Söz konusu bulgu farklılığının birçok sebebinin olması mümkündür. Araştırmaların farklı veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin analizine dayanması, örneklem arası sosyo-kültürel farklılıklar muhtemel nedenler arasında sayılabilir. Bunun yanında araştırmacıların demokratik ebeveyn tutumlarına ılımlı yaklaşma

ihtimalinin yorumlar üzerindeki olası etkisini de gözden uzak tutmamak lazımdır. Çünkü ana baba tutumlarının denetleyici ve destekleyici tutumlar olarak ikiye ayrıldığı ve demokratik tutumların da destekleyici tutumlar içerisinde ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Sonuç olarak bazı bulgu farklılıklarına rağmen araştırmanın genel bulgusu literatürdeki bulgularla benzer şekilde ana baba tutumları ile çocukların sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiyi onaylar niteliktedir.

Öneriler

Araştırma, ana baba tutumlarının 5.6.7.8. sınıfta öğrenim gören 11-14 yaşındaki çocukların sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini önemli düzeyde yordadığını ortaya koymaktadır. Ancak literatürdeki araştırmaların bir çoğunda demokratik ana baba tutumlarının olumlu etkisinin daha yüksek olduğuna dair bulgular söz konusudur. Bu araştırmada koruyucu-istekçi ana baba tutumlarının olumlu etkisinin daha yüksek seviyede çıkmasının arkasında seçilen örneklemin aile değerleri, kültürel özellikleri, okul değişkeni gibi faktörler olabilir. Bunun yanında ölçüm araçlarının da böyle bir farkın çıkmasına yol açtığı düşünülebilir. Gerek araştırmanın söz konusu ilişkiyi bütün alt boyutlarıyla ispatlayan sonuçları gerekse literatürden farklılaşan sonuçları bakımından aşağıdaki önerilerin getirilmesi uygun bulunmuştur;

Ana baba tutumları ile öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki somut ilişki göz önüne alınarak ebeveynlerin bu konuda bilinçlendirilmesi sosyal ve duygusal öğrenme becerilerine yönelik çıktıların geliştirilmesini sağlayabilecektir. Özellikle ergenlik dönemine geçişle birlikte ortaya çıkan uyum sorunlarının erken dönemlerde önünün alınması açısından ebeveynlerin becerileri geliştirici tutumları önem taşımaktadır.

Ana baba tutumları ile öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme becerileri arasındaki anlamlı ilişkinin ana baba tutumlarının her boyutu için ayrı çalışmalarda ele alınması yerinde olacaktır. Çünkü her boyutun etkisini daha açık bir şekilde ortaya koyan çalışmaların bulguları bu konudaki tereddütlerin giderilmesinde yol gösterici olacaktır.

Sosyal ve duygusal öğrenme becerisine etki eden ana baba tutumu boyutlarının karşılaştırılmalı olarak ele alınarak bu boyutların çerçevesinin yeniden tanımlanmasına yönelik araştırmaların yararlı olacağı düşünülmektedir. Çünkü demokratik ana baba tutumu kavramı, çocuğun özgürlüğünü gözeten bir tutum olarak aşırı serbestliğe kadar varabilen tutumları da içerebilmektedir. Bu nedenle yeni ölçek geliştirme çalışmaları birbiri ile daha uyumlu bulgular elde etme imkanı yaratabilecektir. Ayrıca literatürdeki ölçeklerin ana baba tutumları açısından da sosyal ve duygusal öğrenme becerileri açısından da farklılıklar içerdiği görülmektedir. Bu bakımdan ölçeklerin çözüm üretme kapasitesinin artırılması yönündeki çalışmaların güncel koşullar da göz önüne alınarak gözden geçirilmesi önem taşımaktadır.

Bir diğer husus ise sosyal ve duygusal becerilerle sosyal ve duygusal öğrenme becerileri konusunda yabancı literatür ile yerli literatür arasında bir uyumsuzluk olduğu konusundadır. Yabancı literatürdeki sosyal ve duygusal becerilerin Türkçe literatüre genellikle sosyal ve duygusal öğrenme becerileri şeklinde aktarıldığı görülmektedir. Ancak bu konuda eğitim veren kurumların eğitim programlarına bakıldığı zaman temelde bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın kapsamını aşan bir problem olduğu için bu konuda detaylara girilmemiştir ancak kavramsal tartışmayı ele alan yeni çalışmaların yapılmasının gerekliliği ortadadır.

KAYNAKÇA

- Altıok, H. Ö.; Ek, N.; Koruklu, N. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeyi ile İlişkili Bazı Değişkenlerin İncelenmesi, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1), Aralık, ss: 99-120.
- Ataş, A. T.;Efeçinar, H. İ.; Tatar, A. (2016). Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 6(46), Ekim, ss: 71-85.
- Aydın, A.; Sönmez, O. İ. (2014). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi, YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), ss: 149-168.
- Begde, Z.; Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve Anne-Baba Tutumlarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), ss: 204-232.
- Bolat, E. Y. (2011). Anne Baba Eğitiminin Beş-Altı Yaş Çocuğa Sahip Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutum Ve Davranışlarına Etkisi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Boyd, J.;Barnett, W. S.; Bodrova, E.; Leong, D. J.; Gomby, D. (2005). PromotingChildren'sSocialandEmotional Development Through Preschool Education, NationalInstituteforEarlyEducationResearch, New Brunswick, Canada.
- Bozaslan, H. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Anne Baba Tutumlarının Epistemolojik İnanç ve Alternatif Bilişsel Özellikler Açısından İncelenmesi (Harran Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma), Journal of EuropeanEducation (JEE), 2(1), ss: 28-40.
- Bozaslan, H.; Kaya, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme, Sosyal Kaygı ve Akademik Başarıları Açısından

İncelenmesi(Harran Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma), içinde 2nd International Conference On New Trends In EducationAndTheirImplications 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Cartwright-Hatton, S.;Tschernitz, N.; Gomersall, H. (2005). SocialAnxiety in Children: SocialSkillsDeficit, orCognitiveDistortion?,BehaviourResearchandTherapy, No: 43, pp: 131-141.

Çolakkadioğlu, O. (2010). Çatışma Kuramına Dayalı Olarak Geliştirilen Karar Verme Beceri Eğitimi Grup Uygulamalarının Ergenlerin Karar Verme Stilllerine Etkisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.

Dam, H. (2008). Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(14), ss: 75-99.

Durualp, E. (2014).Ergenlerin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Cinsiyet Ve Sınıfa Göre İncelenmesi, TheJournal of AcademicSocialScienceStudies(International Journal of SocialScience), Number: 26, Summer, pp: 13-25.

Eldeleklioğlu, J. (1996). Karar Stratejileri İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Elias, M. J. (2003). AcademicandSocialemotionalLearning, International Academy of Education, InternationalBureau of Education (IBE), USA.

Elias, M. J.;UtneO'Brien, M.; Weissberg, R. P. (2006). TransformativeLeadershipforSocial-Emotional Learning, NationalAssociation of School Psychologists, 7(5), pp: 10-13.

Erözkan, A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler. Eğitim Bilimleri Dergisi, 26(26), ss: 59-72.

- Erözkan, A. (2013). İletişim Becerileri ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Sosyal Yetkinliğe Etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13(2), Bahar, ss: 731-745.
- Eryılmaz, A. (2009).Barışa Yönelik Tutumların Özsaygı Ve Cinsiyet Değişkenleriyle İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(21), Haziran, ss: 23-31.
- Eryılmaz, A. (2009a). Ergenlik Döneminde Stres Ve Başa Çıkma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2), Aralık, ss: 20-37.
- Goodman, A.;Joshi, H.; Nasim, B.; Tyler, C. (2015). SocialAndEmotionalSkills In ChildhoodAndTheirLong-TermEffects On Adult Life, A ReviewForTheEarlyIntervention Foundation, 11th March 2015.
- Gök, H. (2010). Anne Tutumlarının Öğrencilerin Başarıları Ve Yetenekleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde Karar Verme Davranışlarının Öz - Saygı Ve Problem Çözme Becerileri Algısı İle İlişkisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, ss: 106-121.
- Güleç, N.;İvrendi, A. (2017).5-6 Yaş Çocuklarının Sayı Kavramı Becerilerinin Ebeveyn ve Öğretmen Değişkenleri Açısından Yordanması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1), ss: 81-98.
- Güenalp, A. (2007). Farklı Ana Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Ikesako, H.;K. Miyamoto. (2015). FosteringSocialandEmotionalSkills Through Families, Schools andCommunities:Summary of International

EvidenceandImplicationforJapan'sEducationalPracticesandResearch, OECD
EducationWorkingPapers, No. 121, OECD Publishing, Paris.

Kabakçı, Ö. F.;Owen, F. K. (2010). Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği
Geliştirme Çalışması, Eğitim ve Bilim Dergisi, 35(157), ss: 152-166.

Kaya, A.;Bozaslan, H.; Genç, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba
Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine Ve
Akademik Başarılarına Etkisi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi
Dergisi, Sayı: ss: 208-225.

Kale, Ü.; Çağdaş, A.; Tepeli, K. (2013). Anne-Baba Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1.
Sınıf Öğrencilerinin Duyguları İfade Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi,
Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(2), Mayıs, ss: 254-262.

Kandır, A.; Alpan, Y. (2008).Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-
Baba Davranışlarının Etkisi, Aile ve Toplum, Yıl: 10, 4(14), Nisan-Mayıs-
Haziran, ss: 33-38.

Kocakulah, M. S.; Ad., N. K. (2015). Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği'nin
Üniversite Öğrencileri İçin Uygulanabilirliği'nin Belirlenmesi, Eğitim ve
Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(2), Mayıs, ss: 241-247.

Kul, S. (2014). İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Değeri ve Güven Aralığı Nedir?,
Plevra Bülteni, 8(1), Ocak, ss: 11-13.

Kulaksızoğlu, A. (1989). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile, Eğitim ve Bilim Dergisi,
13(74), ss: 35-42.

Kuzgun, Y. (1972). Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine
Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış
Doktora Tezi, Ankara.

Lynch, S. A.;Simpson, C. G. (2010). SocialSkills: Layingthe Foundation forSuccess,
Dimensions of EarlyChildhood, 38(2), Spring/Summer, pp: 3-12.

- Mendeş, M.; Subaşı, S.; Başpınar, E. (2005). Bilimsel Çalışmalarda P-Değerinin Rapor Edilmesi (P<0.01?, P<0.05?, P>0.05?), Tarım Bilimleri Dergisi, 11(4), ss: 359-363.
- Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP). (2007). Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi (Aile Ve Çocuk), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Mid-State Central Early Childhood Direction Center Bulletin. (2009). Understanding Social and Emotional Development in Young Children, Syracuse University Early Childhood Direction Center, Summer, pp: 1-8.
- Mize, J. (2005). Social Skills Intervention and Peer Relationship Difficulties in Early Childhood: Comments on Bierman and Erath, Manz and McWayne, and Odom, Encyclopedia on Early Childhood Development, July 2005, <http://www.child-encyclopedia.com/peer-relations/according-experts/social-skills-intervention-and-peer-relationship-difficulties-early>, Erişim: 03.03.2017.
- Ostrosky, M. M.; Meadan, H. (2010). Helping Children Play and Learn Together, Young Children, January 2010, pp: 104-110.
- Özden, C. Ç. (2013). Ebeveyn Kontrol Davranışlarının Ergenlerin Öz Düzenleme Becerileri Ve Duygusal Sorunları Üzerindeki Etkisi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Özel, E.; Zelyurt, H. (2016). Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Yıl: 16, Sayı: 36, Ocak-Haziran, ss: 9-34.
- Özkafacı, A. A. (2012). Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Ar-El Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özyürek, A.; Özkan, İ. (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) July 2015, Special Issue 3, pp: 73-88.

- Payton, J.; Weissberg, R. P.; Durlak, J. A.; Dymnicki, A. B.; Taylor, R. D.; Schellinger, K. B.; Pachan, M. (2008). The Positive Impact of Social and Emotional Learning for Kindergarten to Eighth-Grade Students, Findings from Three Scientific Reviews, Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL), December 2008, USA.
- Saarni, C. (2011). Emotional Development in Childhood, Encyclopedia on Early Childhood Development, September 2011, <http://www.child-encyclopedia.com/emotions/according-experts/emotional-development-childhood>, Erişim: 03.03.2017.
- Shapiro, L. E. (2004). 101 Ways To Teach Children Social Skills, A Ready-To-Use, Reproducible Activity Book, USA.
- Spivey, B. L. (2007). Why Is It Hard for Some Children to Learn Social Skills?, Super Duper Publications, Number: 144, www.superduperinc.com.
- Totan, T.; Kabakçı, Ö. F. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Zorbalığı Yordama Gücü, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2), ss: 575-600.
- Turunç, Y. (2009). Tokuç Fabrika İşçilerinde Stres Kaynakları Ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Yılmaz, A. S. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Ve Karar Verme Stilllerinin Benlik Saygısı Ve Utangaçlık Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Yılmaz, F. (2014). Ortaokul 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Ebeveyn Tutumları İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bilimsel bir araştırma yapmak amacıyla size bazı sorular sormaktayım. Soruları içtenlikle cevaplamanızı rica ediyorum. Aşağıda yer alan soruları dikkatlice okuyunuz. Bu sorulara uygun parantezlere çarpı işareti koyarak yanıt veriniz.

- 1-**Kaçıncı Sınıf Öğrencisiniz?**..... 2-**Cinsiyetiniz:** () Kız () Erkek
3-**Yaşınız:** 11 () 12 () 13 () 14 () 4-**Anneleriniz yaşıyor mu?** () Evet () Hayır
5-**Babanız yaşıyor mu?** () Evet () Hayır
6-**Anne babanızın medeni durumu nedir?** () Evli () Boşanmış
7-**Babanızın Eğitim Durumu:**
() Okur-Yazar değil
() Okur-yazar
() İlkokul mezunu
() Ortaokul mezunu
() Lise
() Üniversite Mezunu
() Yüksek Lisans Mezunu
8-**Annelerinizin Eğitim Durumu:**
() Okur-Yazar değil
() Okur-yazar
() İlkokul mezunu
() Ortaokul mezunu
() Lise
() Üniversite Mezunu
() Yüksek Lisans Mezunu
9-**Babanızın Mesleği:**
() Çalışmıyor
() Memur
() Esnaf
() İşçi
() Özel Sektör
() Emekli
Diğer (yazınız).....
10-**Annelerinizin Mesleği:**
() Çalışmıyor
() Memur
() Esnaf
() İşçi
() Özel Sektör
() Emekli
Diğer (yazınız).....
11-**Size göre ailenizin ekonomik düzeyi aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?**
() Düşük
() Ortanın Altı
() Orta
() Ortanın Üstü
() Üst
12-**(Sizinle birlikte) Kaç kardeşiniz?**.....

EK-2**Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği****Sevgili Öğrenci;**

Bu ölçek, ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerini belirlemeye yöneliktir. Ölçekte 40 adet madde yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak size uygun seçeneğin altındaki parantezin içine bir çarpı (x) işareti koyunuz. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Boş seçenek bırakmayınız ve birden fazla işaretleme yapmayınız. Duyarlılığınız için teşekkürler.

Cinsiyet: K E Sınıf:..... Yaş:

		Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Oldukça Uygun	Tamame Uygun
1	Birisiyle konuşurken gözlerine bakarım	(1)	(2)	(3)	(4)
3	Arkadaşlarım benimle alay ederse görmezden gelebilirim	(1)	(2)	(3)	(4)
4	Dış görünüşümden memnunum	(1)	(2)	(3)	(4)
7	Problemimi çözeceğim zaman, önce problemle ilgili bilgi toplamaya çalışırım	(1)	(2)	(3)	(4)
9	Duygularımı kelimelere dökebilirim	(1)	(2)	(3)	(4)
10	Bir problemim olunca önce problemin ne olduğunu anlamaya çalışırım	(1)	(2)	(3)	(4)
13	Eleştirileri kırılmadan kabul edebilirim	(1)	(2)	(3)	(4)
14	Arkadaşlarıma beğendiğim yönlerini söylerim	(1)	(2)	(3)	(4)
21	Sakinleşmek için içimden 10'a kadar sayarım	(1)	(2)	(3)	(4)
22	Söylediklerimi daha iyi anlatmak için ellerimi kullanırım	(1)	(2)	(3)	(4)
30	Problem çözerken bütün seçenekleri dikkate alırım	(1)	(2)	(3)	(4)
34	Gergin olduğumda kendimi sakinleştirebilirim	(1)	(2)	(3)	(4)
35	Bir konuda başarısız olursam, aynıısını tekrar yaşamamak için bu olaydan ders çıkarırım	(1)	(2)	(3)	(4)
40	Hatalarım, eksiklerim olsa da değerli bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-3

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu anket, bireylerin algıladıkları anne-baba tutumlarını ölçmek için hazırlanmıştır. Sizden istenen bu anketi doldururken anne-babanızın sizlere karşı tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir. Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki; 1= “Hiç uygun değil” 2= “Çok az uygun” 3= “Kısmen uygun” 4= “Oldukça uygun” 5= “Tamamen uygun” seçeneklerinden size en uygun olanı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

		Hiç uygun değil	Çok az uygun	Kısmen uygun	Oldukça uygun	Tamamen uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6	Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranır.	1	2	3	4	5
7	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söyler.	1	2	3	4	5
9	Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranır.	1	2	3	4	5
13	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirir.	1	2	3	4	5
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5

		Hiç uygun değil	Çok az uygun	Kısmen uygun	Oldukça uygun	Tamamen uygun
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21	Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini rahatsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24	Okulda başarılı olmama konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırır.	1	2	3	4	5
25	Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanır.	1	2	3	4	5
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28	Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29	Ona yaklaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamaştır.	1	2	3	4	5
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır	1	2	3	4	5
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34	İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : İlknur ÖZTÜRK
Uyruğu : TC
Doğum Tarihi ve Yeri : 29/10/1988, Manisa
Medeni Durumu : Bekar
E-posta : simurgalp@gmail.com
Yazışma Adresi : Altıntepsi Mahallesi Dr. Nesibe BATIYOL Sokak
No:2 Mobil İmam Hatip Ortaokulu
Bayrampaşa/ İstanbul

EĞİTİM

Derece Kurum Mezuniyet Tarihi

Yüksek Lisans: Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli
Yüksek Lisans 2017

Lisans : Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü 2010

Lise : Cumhuriyet Lisesi (Y.D.A)-2006

İŞ DENEYİMLERİ

2011 yılında Başbakanlığa bağlı Türkiye İstatistik Kurumunda Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni olarak çalışmıştır. 2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İstanbul Bayrampaşa ilçesine Türkçe öğretmen olarak atanmıştır. Aynı ilçede bulunan Hürriyet İmam Hatip Ortaokulunda müdür yardımcısı olarak görev yapmıştır. Halen İstanbul Bayrampaşa Mobil İmam Hatip Ortaokulunda öğretmen olarak mesleğine devam etmektedir.